

26 september 2024

Oorspronkelijke taal : Nederlands

COI FOCUS

VENEZUELA

Situatieschets

Disclaimer:

Dit COI-product is, overeenkomstig de [richtlijnen van de Europese Unie](#) voor de behandeling van informatie over herkomstlanden van april 2008 en de van kracht zijnde wettelijke bepalingen, opgesteld door Cedoca, de dienst die binnen het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) verantwoordelijk is voor onderzoek naar informatie over herkomstlanden. Het document levert informatie voor de behandeling van individuele verzoeken om internationale bescherming. Het bevat geen beleidsrichtlijnen of opinies en velt geen oordeel over de grond van het verzoek om internationale bescherming.

Dit document, opgesteld binnen een afgesproken tijdbestek, steunt op een zo ruim mogelijke waaier aan zorgvuldig geselecteerde publieke informatie met bijzondere aandacht voor de toetsing en kruiscontrole van de bronnen. Cedoca probeert alle relevante aspecten van het onderwerp van dit COI-product te behandelen, maar de informatie in dit document is niet noodzakelijk exhaustief. Als dit document bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet vermeldt, betekent dit niet dat ze niet hebben plaatsgevonden of niet bestaan. Alle gebruikte bronnen krijgen een gedetailleerde bronvermelding.

This COI product was produced by Cedoca, the country of origin information research unit of the Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons (CGRS). It follows the [Common EU Guidelines](#) for processing country of origin information (April 2008) and was drafted in accordance with applicable legal provisions. It aims to provide information for the processing of individual applications for international protection. It does not contain policy guidelines or opinions and does not pass judgment on the merits of applications for international protection.

This report was prepared within an allotted timeframe, using a wide range of carefully selected public information with a constant attention to crosschecking sources. While Cedoca has endeavoured to cover all aspects relevant to the subject of this COI report, the information provided is not necessarily exhaustive. The absence of a specific event, person or organisation from this report should not be taken to imply that the event did not take place or that the person or organisation does not exist. All sources are referenced.

Samenvatting

Deze COI Focus schetst vooreerst een beeld van de huidige politieke situatie in Venezuela. Het politieke landschap in Venezuela is grondig veranderd sinds 2019, toen meer dan 50 landen de interim-regering van Juan Guaidó erkenden. In december 2022 is de interim-regering ontbonden en hebben regeringswisselingen in onder meer Brazilië en Colombia geleid tot een hervatting van de diplomatieke betrekkingen met de regering van Maduro. In oktober 2023 hield de verenigde oppositie voorverkiezingen om één kandidaat af te vaardigen voor de nakende presidentsverkiezingen van 2024. De winnaar van deze voorverkiezingen, María Corina Machado, die meer dan 90 % van de stemmen achter zich kreeg, kreeg echter van het Hoogerechtshof een verbod om een publiek ambt te bekleden. Daarop vaardigde de oppositie Edmundo González af, een 74-jarige diplomaat, als nieuwe presidentskandidaat. Hoewel de oppositie erin slaagde enigszins campagne te voeren, nam het aantal arrestaties van mensen uit hun entourage wel gevoelig toe.

De verkiezingsdag zelf verliep relatief vreedzaam. Enkele uren na de sluiting van de stembureaus beweerden de kiesautoriteiten dat Maduro de verkiezingen had gewonnen. De kiesautoriteiten weigerden echter de resultaten openbaar te maken en de oppositie sprak van fraude. Ook de meeste landen in de regio, alsook de VS en de EU, erkenden de overwinning van Maduro niet. De aankondiging van de verkiezingsoverwinning van Maduro leidde tot onrusten en grote demonstraties, met massale arrestaties tot gevolg. Bij het afsluiten van dit onderzoek waren er 25 doden als gevolg van geweld door de ordediensten tijdens de demonstraties en had Edmundo González het land verlaten terwijl Machado zich schuil houdt en slechts sporadisch in het openbaar verschijnt.

Venezuela bleef ook, volgens de geraadpleegde bronnen, tijdens de afgelopen referentieperiode geteisterd door veel geweld maar de geweldscijfers kenden wel een daling ten opzichte van de vorige jaren. Op de InSight Crime Homicide Roundup staat Venezuela voor 2023 op de elfde plaats. Het nationale cijfer van gewelddadige overlijdens komt volgens het OVV voor 2023 op 26,8 gewelddadige sterfgevallen per 100.000 individuen terwijl dit voor het jaar voordien op 40,4 gewelddadige sterfgevallen per 100.000 individuen kwam. Voor het derde opeenvolgende jaar kent het Hoofdstedelijk District het hoogste aantal gewelddadige overlijdens met 50,8 gewelddadige sterfgevallen per 100.000 inwoners in 2023.

In Venezuela zijn verschillende structuren van gewapende groeperingen actief, gaande van de zogenaamde *megabandas*, de *colectivos*, de *sindicatos*, de grote drugshandelorganisaties tot de Colombiaanse guerrillagroeperingen. Afgelopen jaren verzwakte de macht en de territoriale aanwezigheid van de veiligheidstroepen verder en tegelijkertijd nam de macht van de niet-statelijke gewapende groeperingen toe. Er was sinds 2021 een duidelijke toename vast te stellen van die gebieden die buiten de controle van de nationale overheid vielen en waar de politieke controle en openbare voorzieningen worden uitgeoefend door diverse gewapende groeperingen. Ook werken de autoriteiten effectief samen met enkele van deze criminele organisaties. Sinds 2022 hebben de autoriteiten evenwel grote mega-operaties tegen criminele bendes omarmd als een centrale pijler van hun veiligheidsstrategie. Ook in 2023 vonden verschillende van dit soort operaties plaats, met invallen in enkele van de meest beruchte gevangenissen, zoals Tacorón. Analisten spreken echter van een selectieve toepassing van deze veiligheidsoperaties waarbij enkel deze criminele organisaties waarmee de autoriteiten geen samenwerkingen hebben, een doelwit worden. De daling van het geweld is volgens de verschillende geraadpleegde bronnen evenmin enkel het werk van deze toegenomen veiligheidsoperaties, maar is ook te wijten aan de aanhoudende exodus van Venezolanen naar het buitenland en de consolidatie van territorium van enkele grotere misdaadorganisaties. Deze laatste nemen bovendien steeds meer hun toevlucht tot het opleggen van sociale controle aan de bewoners in plaats van het gebruik van geweld om hun territoriumcontrole te bestendigen.

Voor het tiende jaar op rij bevindt Venezuela zich ook in een zware socio-economische crisis. Zware economische sancties, dalende olieproductie, hyperinflatie en een inkrimping van de economie jaar na jaar, maken dat de armere Venezolaan niet of amper in zijn basisbehoeften kan voorzien. Doorheen 2019-2021 voltrok zich een de facto dollarisatie in het land. Mede hierdoor en door een versoepeling van de controles op de import konden de rijkere Venezolanen zich opnieuw luxegoederen veroorloven. De inflatie steeg vanaf dan eveneens minder sterk. Maar voor de mensen die geen toegang hebben tot dollars, waaronder alle werknemers van de publieke sector die worden uitbetaald in bolivars, blijft de situatie ongewijzigd. Uit het onderzoek naar de levensomstandigheden in Venezuela van ENCOVI bleek in 2022 voor het eerst in zeven jaar een afname in multidimensionale armoede van bijna 15 %. Cijfers van ENCOVI voor 2023 zijn gelijkaardig als deze uit 2022 met 82,8 % van de huishoudens in armoede en 50,5 % die geconfronteerd worden met extreme armoede.

Ook de toegang tot stromend water en elektriciteit is vaak niet gegarandeerd. Ziekenhuizen kampen met ernstige tekorten aan medicijnen en infrastructuur en veel ziekenhuizen buiten Caracas hebben maar twee dagen per week stromend water. De economische crisis raakt ook het onderwijs. Veel onderwijzend personeel is naar het buitenland gevlucht en er is een groot gebrek aan infrastructuur. In juni 2024 hebben bijna acht miljoen Venezolanen hun land verlaten, waarbij de overgrote meerderheid wordt opgevangen in de regio, met Colombia als koploper. Ook de migratie naar de VS nam de afgelopen jaren toe.

Summary

The political landscape in Venezuela has changed profoundly since 2019, when more than 50 countries recognised Juan Guaidó's interim government. In December 2022, the interim government was dissolved and government changes in countries including Brazil and Colombia led to a resumption of diplomatic relations with Maduro's government. In October 2023, the united opposition held primaries to field one candidate for the impending July 2024 presidential election. However, the winner of these primaries, María Corina Machado, who received more than 90 per cent of the vote, was banned from holding public office by the Supreme Court. In response, the opposition nominated Edmundo González, a 74-year-old diplomat, as the new presidential candidate. While the opposition was able to conduct a limited campaign, arrests of opposition supporters increased significantly.

Election day – 28 July 2024 – was relatively peaceful. A few hours after polling stations closed, electoral authorities declared that Maduro had won the election. However, the electoral authorities refused to make the results public and the opposition accused them of fraud. Most countries in the region, as well as the US and the EU, did not recognise Maduro's victory. The announcement of Maduro's election victory led to unrest and large demonstrations, resulting in mass arrests. At the time of writing, 25 people had died as a result of violence by the police during the demonstrations, Edmundo González had left the country and Machado was in hiding, making only sporadic public appearances.

Venezuela continued to be plagued by high levels of violence during the reference period. However, there was a decrease compared to previous years. On the InSight Crime Homicide Roundup for Latin America and the Caribbean, Venezuela is ranked 11th in 2023. According to the Observatorio Venezolano de Violencia, the national violent death rate was 26.8 violent deaths per 100,000 persons in 2023, compared with 40.4 violent deaths per 100,000 persons in the previous year. For the third

consecutive year, the Capital District had the highest violent death rate with 50.8 violent deaths per 100,000 individuals in 2023.

Several structures of armed groups are active in Venezuela, ranging from the so-called *megabandas*, the *colectivos*, the *sindicatos*, the major drug trafficking organisations to the Colombian guerrilla groups. In recent years, the power and territorial presence of the security forces continued to weaken while the power of non-state armed groups increased. Since 2021, there has been a marked increase in areas outside the control of the national government, where political control and public facilities are in the hands of various armed groups. The authorities have also effectively cooperated with some of these criminal organisations. Since 2022, however, the authorities have made large-scale mega-operations against criminal gangs a central pillar of their security strategy. Several such operations took place in 2023, with raids on some of the most notorious prisons, such as Tocarón. However, analysts claim that these security operations are selective, targeting only those criminal organisations with which the authorities do not cooperate. According to the sources consulted, the decrease in violence is not only due to these stepped-up security operations, but also to the continuing exodus of Venezuelans abroad and the consolidation of territory by some major criminal organisations. Moreover, the latter are increasingly resorting to social control of the population rather than using force to maintain their territorial control.

For the tenth consecutive year, Venezuela is experiencing a severe socio-economic crisis. Heavy economic sanctions, declining oil production, hyperinflation and a shrinking economy year after year mean that poorer Venezuelans are unable or barely able to meet their basic needs. During 2019-2021, a de facto dollarisation of the country took place. Partly as a result of this and a relaxation of import controls, wealthier Venezuelans were again able to afford luxury goods. Inflation also began to slow. But for those without access to dollars, including all public sector workers who are paid in bolivars, the situation remained unchanged. The ENCOVI survey of living conditions in Venezuela showed a reduction in multidimensional poverty of almost 15% in 2022 (the first reduction in seven years). The ENCOVI figures for 2023 are similar to those for 2022, with 82.8% of households in poverty and 50.5% facing extreme poverty. Access to running water and electricity is often not guaranteed. Hospitals face severe shortages of medicine and infrastructure, and many hospitals outside Caracas only have running water for two days a week. The economic crisis has also affected education. Many teachers have fled abroad and there is a severe lack of infrastructure. By June 2024, nearly eight million Venezuelans had left their country, with the vast majority being hosted in the region, most notably in Colombia. Migration to the US has also increased in recent years.

Inhoudstafel

Samenvatting	2
Summary	3
Lijst van afkortingen	7
Inleiding.....	9
1. Politieke situatie	11
1.1. Politieke situatie sinds het overlijden van Chávez.....	11
1.2. Politieke ontwikkelingen najaar 2023 - augustus 2024.....	13
1.2.1. Voorverkiezingen en kiescampagne	13
1.2.2. Presidentsverkiezingen.....	14
2. De veiligheidssituatie: algemene analyse.....	16
3. Strijdende partijen	20
3.1. Statelijke actoren	20
3.1.1. De FANB, de GNB en de Milicia Bolivariana	20
3.1.2. SEBIN en de DGCIM.....	21
3.1.3. GNB, PNB, CICPC en de FAES	21
3.1.4. De Colectivos en de CUPAZ.....	23
3.2. De niet-statelijke gewapende groeperingen.....	24
3.2.1. Megabandas	24
3.2.2. Sindicatos.....	26
3.2.3. Fuerzas Bolivarianas de Liberación, FBL.....	27
3.2.4. De Colombiaanse gewapende groeperingen	27
4. Typologie, doelwitten en impact op de burgerbevolking	29
4.1. Het geweld gelinkt aan de ordetroepen van de staat	29
4.2.1. Grootschalige corruptie	29
4.2.2. Ordetroepen en buitengerechtelijke executies	30
4.2. Geweld gelinkt aan de gewapende groeperingen.....	32
4.2.1. Sociale controle.....	32
4.2.2. Rekrutering	33
4.2.3. Afpersing.....	34
5. Geografische verdeling.....	35
5.1. Aragua, Miranda en grootstedelijk gebied Caracas	38
5.1.1. Aragua	38
5.1.2. Grootstedelijk gebied Caracas	38
5.2. De grensstaten	40
5.2.1. Algemene geweldsdynamieken.....	40
5.2.2. Geweldsdynamieken per staat.....	41
6. De socio-economische situatie	46
6.1. Krimpende economie en torenhoge inflatie.....	46
6.2. Dollarisatie	48
6.3. Sociale protesten	48
7. De humanitaire situatie.....	49
7.1. Algemene analyse.....	49
7.2. Toegang tot basisvoorzieningen.....	51
7.2.1. Toegang tot voedsel	51
7.2.2. Toegang tot gezondheidszorg.....	52
7.2.3. Toegang tot drinkbaar water	53
7.2.4. Toegang tot elektriciteit	54
7.2.5. Toegang tot onderwijs.....	55

8. Migratie	55
Bibliografie	58

Lijst van afkortingen

ACAPS	The Assessment Capacities Project
ACLED	Armed Conflict Location & Event Data Project
AI	Amnesty International
AN	Asamblea Nacional
ANC	Asamblea Nacional Constituyente
AUC	Autodefensas Unidas des Colombia
BACRIM	Bandas Criminales
BBC	British Broadcasting Corporation
CBP	Customs and Border Protection
CCDB	Interagency Consolidated Counterdrug Database
CEPAL	Comisión Económica para América Latina y el Caribe
CICPC	Cuerpo de Investigaciones Científicas, Penales y Criminalísticas
CLAP	Comité Local de Abastecimiento y Producción
CNE	Consejo Nacional Electoral
CODHEZ	Comisión para los Derechos Humanos del Estado Zulia
CSIS	Center for Strategic and International Studies
CUPAZ	Cuadrantes de Paz
DGCIM	Dirección general de contra inteligencia militar
ECLAC	The Economic Commission for Latin America
EIU	Economist Intelligence Unit
ELN	Ejército de Liberación Nacional
ENCOVI	Encuesta Nacional de Condiciones de vida
FAES	Fuerzas de Acciones Especiales
FANB	Fuerza Armada Nacional Bolivariana
FARC	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia
FBL	Fuerzas Bolivarianas de Liberación
FEDENGA	Federación Nacional de Ganaderos de Venezuela
FPLN	Fuerzas Patrióticas de Liberación Nacional
GI-TOC	Global Initiative against Transnational Organized Crime
GNB	Guardia nacional bolivariana
HRW	Human Rights Watch
ICC	International Criminal Court

ICG	International Crisis Group
IED	Improvised Explosive Device
IFRC	International Federation of Red Cross
IMF	Internationaal Monetair Fonds
INCB	International Narcotics Control Board
MUD	Mesa de Unidad Democrática
MUFLEVEN	Monitor del Uso de la Fuerza Letal en Venezuela
NACLA	North American Congress on Latin America
OAS	Organisation of American States
OHCHR	United Nations High Commissioner for Human Rights
OSAC	Overseas Security Advisory Council
OVCS	Observatorio Venezolano de Conflictividad Social
OVF	Observatorio Venezolano de Finanzas
OVP	Observatorio Venezolano de Prisiones
OVSP	Observatorio Venezolano de Servicios Públicos
OVV	Observatorio Venezolano de Violencia
PAHO	Pan American Health Organization
PDVSA	Petróleos de Venezuela SA
PNB	Policía nacional bolivariana
PROVEA	Programa Venezolano de Educación- Acción en Derechos Humanos
PSUV	Partido Socialista Unido de Venezuela
PUD	Plataforma Unitaria Democrática
SEBIN	Servicio bolivariano de inteligencia
SIPRI	Stockholm International Peace Research Institute
TANCOL	Terroristas Armados Narcotraficantes Colombianos
TPP	Temporary Protection Permits
TPS	Temporary Protection Status
UNASUR	Union of South American Nations
UNDP	United Nations Development Programme
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
USDoS	United States Department of State
WFP	World Food Programme
WHO	World Health Organisation
WOLA	Washington Office on Latin America

Inleiding

Het doel van dit onderzoek is een stand van zaken op te maken over de algemene situatie in Venezuela. Het onderzoek richt zich hierbij op de politieke situatie, de veiligheidssituatie en de socio-economische situatie van het land om een zo breed mogelijke analyse te maken van de huidige stand van zaken. De situatie van specifieke profielen, zoals bijvoorbeeld journalisten of politieke activisten, vormen geen voorwerp van deze analyse. Deze COI Focus richt zich in het bijzonder op de periode van augustus 2023 tot augustus 2024 en is een update van het gelijknamige rapport van 8 augustus 2023. Het onderzoek werd afgesloten op 9 september 2024.

De analyse bestaat uit acht hoofdstukken en begint met een beschrijving van de huidige politieke situatie. Hier komt eerst een kort overzicht aan bod van de belangrijkste politieke ontwikkelingen sinds de start van het presidentschap van Maduro. Vervolgens worden de actuele politieke ontwikkelingen sinds augustus 2023 meer in detail toegelicht, met bijzondere aandacht voor de presidentsverkiezingen van 28 juli 2024. Een tweede hoofdstuk gaat dieper in op de veiligheidssituatie in Venezuela en geeft een algemene analyse van de belangrijkste ontwikkelingen voor de referentieperiode van dit onderzoek. De hierop volgende hoofdstukken gaan na wie de belangrijkste actoren zijn die de veiligheidssituatie beïnvloeden, wat de typologie is van het geweld, wie de doelwitten zijn, en welke delen van het land als meest gewelddadig kunnen worden beschouwd. Het zesde en zevende hoofdstuk schetsen de socio-economische situatie en de humanitaire situatie in Venezuela. Hoofdstuk zes start met een schets van het socio-economische klimaat en geeft nadien toelichting bij de defacto dollarisatie die zich doorheen de afgelopen jaren heeft voltrokken. Cedoca gaat na of deze ontwikkeling een invloed heeft op de algemene levensstandaard van de Venezolanen. Vervolgens beschrijft hoofdstuk zeven hoe het gesteld is met de toegang tot voedsel, water, elektriciteit, gezondheidszorg en onderwijs. In een laatste hoofdstuk richt dit onderzoek zich ten slotte op de migratie van de bijna acht miljoen Venezolanen naar het buitenland.

Voor het schrijven van dit rapport raadpleegde Cedoca publicaties van analysecentra en gespecialiseerde organisaties zoals onder meer de Observatorio Venezolano de Violencia (OVV), Fundaredes, InSight Crime, Observatorio Venezolano de Conflictividad Social (OVCS), Monitor de Victimas, Programa Venezolano de Educación- Acción en Derechos Humanos (PROVEA), het World Food Programme (WFP), Caritas Venezuela, de International Crisis Group (ICG) en het Washington Office on Latin America (WOLA). Internationale organisaties zoals Human Rights Watch (HRW) en VN-bronnen zoals de United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR) werden eveneens geconsulteerd. Aanvullende opzoeken deed Cedoca op het internet via de zoekmotor Google, in de databanken van Refworld, ecoinet en Factiva, en op de websites van lokale en internationale mediakanalen zoals de oppositiekraant TalCual, El Pitazo, El Nacional maar ook El País, British Broadcasting Corporation (BBC), Reuters, Bloomberg, The Washington Post, The Economist en The New York Times (NYT).

Deze COI Focus maakt eveneens gebruik van de gegevens over veiligheidsincidenten uit de databank van het Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), een Amerikaanse non-profit niet-gouvernementele organisatie die informatie over conflicten verzamelt, analyseert en in kaart brengt. Ervaren onderzoekers verzamelen de data uit een brede waaier van lokale, regionale en internationale nieuwsbronnen en organisaties in meer dan 75 talen. Voor Venezuela zijn dat onder andere nationale nieuwsbronnen zoals El Pitazo, El Nacional, La Patilla en Caraota Digital. De databank is beschikbaar op de ACLED-website en wordt voortdurend bijgewerkt met nieuwe informatie (al dan niet over een reeds ingevoerd incident). ACLED licht de toegepaste methodologie voor de invoering en voortdurende controle van de data uitgebreid toe. ACLED registreert het type van geweld, de actoren van geweld, of er sprake is van *civilian targeting*, een beschrijving van de incidenten, de locatie en een indicatieve schatting van het aantal gemelde dodelijke slachtoffers. Cedoca gebruikt voor dit onderzoek de data

die ACLED noteert in de categorieën (*event-types*) *battles*, *explosions/remote violence* en *violence against civilians*. Gelet op de methodologie, codering en invoering van gegevens kunnen de cijfers van ACLED volgens Cedoca slechts beschouwd worden als een schatting en indicatie van de tendensen met betrekking tot geweld in een bepaalde periode. De ACLED-cijfers van die Cedoca in deze COI Focus gebruikt zijn opgevraagd op 2 september 2024.

In dit document maakt Cedoca voor plaats- en persoonsnamen, namen van gewapende groepen en politieke partijen, gebruik van de courantste schrijfwijze uit de Spaanstalige bronnen die geraadpleegd werden. Voor de categorisering van het geweld baseert Cedoca zich op de terminologie van de geraadpleegde bronnen.

Cedoca volgt de situatie in Venezuela voortdurend op. Als er zich fundamentele wijzigingen of ontwikkelingen zouden voordoen die de situatie ter plaatse aanzienlijk veranderen, dan zal Cedoca deze COI Focus zo snel mogelijk bijwerken.

1. Politieke situatie

1.1. Politieke situatie sinds het overlijden van Chávez

Gedurende veertien jaar, van 1999 tot 2013, was Hugo Chávez president van Venezuela. Hij was een charismatische voormalige legerofficier die in 1998 verkozen werd met de belofte een einde te maken aan de corruptie en sociale uitsluiting waar het land toen onder gebukt ging.¹ Gedurende zijn ambtsperiode onderging Venezuela enorme politieke en economische veranderingen. Het land kreeg een nieuwe grondwet, een nieuwe wetgevende macht bestaande uit één kamer, en zelfs een nieuwe naam, de Bolivariaanse Republiek Venezuela, genaamd naar de Zuid-Amerikaanse Simon Bolívar. Gesteund door hoge winstmarges op de olieprijs kon Chávez de rol van de overheid in de economie ook gevoelig uitbreiden, onder andere door het nationaliseren van verschillende bedrijven. De regering voorzag ook in allerlei sociale programma's om de armoede in het land terug te dringen, vooral gefinancierd door de winsten op olie.² In oktober 2012 kwam een einde aan zijn tweede ambtstermijn van zes jaar en voorzag men in nieuwe verkiezingen. Chávez bij wie in juni 2011 kanker was vastgesteld, was ernstig ziek. Na enkele operaties in Cuba verklaarde de president te zijn genezen en startte zijn electorale campagne. Hij won de verkiezingen in oktober 2012 met 55,4% van de stemmen van zijn tegenkandidaat van de oppositie, Henrique Capriles. Zijn nieuwe ambtstermijn begon op 10 januari 2013 maar Chávez haalde zijn eedaflegging als president niet meer.³ Op 5 maart 2013 stierf Hugo Chávez aan kanker.⁴ Veertig dagen later werden nieuwe verkiezingen georganiseerd die gewonnen werden door Nicolas Maduro, met slechts een marge van minder dan 1,5 %. Chávez had Maduro, die ook zijn vicepresident was, zelf nog aangeduid als zijn opvolger.⁵

Venezuela was na de verkiezingen van april 2013 een zeer verdeeld land met evenveel aanhangers van Chávez' regime als van de oppositie.⁶ Begin februari 2014 kreeg president Maduro te maken met de grootste demonstraties tegen zijn beleid sinds zijn aantreden als president bijna een jaar eerder. Bovendien waren deze demonstraties, volgens verschillende journalisten, de meest gewelddadige en wijdverspreide van het afgelopen decennium in Venezuela.⁷

Op 23 januari 2019 riep Juan Guaidó zichzelf uit tot waarnemend president. Dit gebeurde twee weken nadat president Maduro de eed aflegde voor zijn tweede ambtstermijn. De oppositieleider baseerde zich hierbij op de artikels 233, 333, en 350 van de Venezolaanse grondwet, die stellen dat in geval van onbekwaamheid van de president om het land te leiden, de voorzitter van het parlement de interim-president wordt.⁸ Nadien probeerde de oppositieleider het leger aan zijn kant te krijgen.⁹ Zo beloofde hij amnestie voor misdaden uit het verleden en garanties op toekomstige tewerkstelling. De aanpak was bedoeld om individuele commandanten naar zijn kant te lokken in plaats van het leger als geheel in een politieke transitie te betrekken.¹⁰ Het interim-presidentschap van Guaidó werd erkend

---

¹ ICG, 16/05/2013, [url](#)

² CRS (Sullivan P.), 01/04/2015, [url](#)

³ ICG, 16/05/2013, [url](#)

⁴ Foreign Affairs (Penfold M.), 12/03/2013, [url](#)

⁵ ICG, 16/05/2013, [url](#)

⁶ ICG, 16/05/2013, [url](#)

⁷ BBC News, 04/03/2014, [url](#)

⁸ Constitución de la república bolivariana de venezuela, s.d., [url](#)

⁹ BBC News, 13/01/2020, [url](#)

¹⁰ ICG, 16/09/2019, [url](#)

door meer dan 50 staten, waaronder de Verenigde Staten (VS) , het Verenigd Koninkrijk (VK) en de meeste Latijns-Amerikaanse staten.¹¹

In de vroege ochtend van 30 april 2019 kondigde Juan Guaidó nabij de militaire luchtmachtbasis La Carlota in Caracas, *Operación Libertad* af, een poging om de Venezolaanse president Nicolás Maduro af te zetten. Juan Guaidó riep het topkader van het leger op om hem te vervoegen.¹² De medestanders van Juan Guaidó slaagden er echter niet in om de luchtmachtbasis van La Carlota in te nemen en tijdens het verdere verloop van de dag bleef de verhoopde steun van de legertop uit. Slechts een klein aantal laaggeplaatste soldaten, met als enige belangrijke figuur, Manuel Ricardo Christopher Figuera, die toen hoofd was van de inlichtingendienst (Servicio Bolivariano de Inteligencia Nacional, SEBIN) beantwoordden de oproep van Guaidó om te rebelleren.¹³ Op de avond van 30 april 2019 verscheen Nicolás Maduro in het gezelschap van de legerleiding op televisie. Hij verklaarde dat Juan Guaidó er niet in slaagde om de steun van het leger te verwerven en verklaarde dat de aanstichters van de opstand tegen zijn regime hard aangepakt zouden worden.¹⁴

In 2021 werd duidelijk dat er een officieel onderzoek van het Internationaal Strafhof (International Criminal Court, ICC) komt. Na een derde bezoek van de aanklager van het ICC aan Venezuela in juni 2023 werd besloten om van start te gaan met de opening van een bureau voor technische assistentie (technical assistance office) in Caracas.¹⁵

De aanhoudende politieke crisis ging in 2022 een minder turbulente fase in, waarbij de meeste tegenstanders van de regering van president Nicolás Maduro, zowel binnenlandse als buitenlandse, hun confrontatietactiek terugschroefden. Terwijl Washington en een handvol naaste bondgenoten van de VS interim-president Juan Guaidó als de legitieme leider van het land bleven zien, begonnen verschillende regeringen in de regio van koers te veranderen. In het naburige Colombia nam president Gustavo Petro onmiddellijk na zijn machtsovername in augustus 2022 maatregelen om de betrekkingen met Venezuela te herstellen en ambassadeurs uit te wisselen.¹⁶ De diplomatieke betrekkingen tussen de twee landen waren eerder in 2019 verbroken en de grens was zeven jaar meermaals gesloten. In januari 2023 ging de grens opnieuw open voor alle voertuigen en werd er een handelsovereenkomst tussen beide landen gesloten. De Colombiaanse president beloofde eveneens vredesgesprekken op te starten met de gewapende groeperingen in Colombia. Aangezien een aantal van deze groeperingen eveneens actief zijn in een deel van Venezuela, was de steun van de Venezolaanse president hiervoor onontbeerlijk.¹⁷ Ook de nieuwe Braziliaanse president Luiz Inacio Lula da Silva verklaarde in mei 2023 dat de democratie floreert in Venezuela en dat de ondermijning van de democratische instellingen in het land een geconstrueerd verhaal is.¹⁸

Eind 2022 is de Venezolaanse oppositie zwak en verdeeld, met veel van zijn leiders in ballingschap.¹⁹ De door de oppositie geleide Nationale Assemblee stemde op 30 december 2022 met een grote meerderheid voor de ontbinding van Guaidó's interim-presidentschap. De oppositiepartijen richtten een verenigd front op en willen met één kandidaat het opnemen tegen president Maduro in de verkiezingen van 2024.²⁰ In april 2023 probeerde oppositieleider Guaidó vanuit Venezuela naar Colombia te reizen om deel te nemen aan de internationale conferentie van Gustavo Petro maar hij

---

¹¹ BBC, 03/05/2019, [url](#)

¹² The Economist, 30/04/2019, [url](#)

¹³ ICG, 16/09/2019, [url](#)

¹⁴ The Economist, 02/05/2019, [url](#); The Guardian (Phillips T.), 01/05/2019, [url](#); BBC, 03/05/2019, [url](#)

¹⁵ Caracas Chronicles, 15/06/2023, [url](#)

¹⁶ ICG, 10/10/2022, [url](#)

¹⁷ The New Humanitarian (Dahl M.), 15/06/2023, [url](#)

¹⁸ HRW, 30/05/2023, [url](#)

¹⁹ CRS, 02/12/2022, [url](#)

²⁰ ICG, 02/2023, [url](#)

werd na aankomst door de Colombiaanse autoriteiten het land uitgezet. De voormalige oppositieleider vluchtte verder naar de VS waar hij sindsdien verblijft.²¹

1.2. Politieke ontwikkelingen najaar 2023 - augustus 2024

1.2.1. Voorverkiezingen en kiescampagne

Op 17 oktober 2023 ondertekenden de verenigde Venezolaanse oppositie, een verzameling van de belangrijkste oppositiepartijen onder de naam Plataforma Unitaria Democrática (PUD), en de regering het zogenaamde akkoord van Barbados, waarin ze overeenkwamen de komende presidentsverkiezingen in 2024, eerlijk te laten verlopen. De VS stemde ermee in om tijdelijk bepaalde sancties op te heffen in ruil voor de toezegging van vrije en eerlijke verkiezingen. De VS lieten ook Alex Saab vrij, een Colombiaanse zakenman met nauwe banden met Maduro die aangeklaagd was voor het witwassen van geld. Dit in ruil voor de vrijlating van enkele politieke gevangenen en Amerikaanse staatsburgers.²² Enkele dagen later, op 22 oktober 2023, hield de PUD voorverkiezingen om hun presidentskandidaat aan te duiden. Deze werden overtuigend gewonnen door María Corina Machado die 92 % van de stemmen achter zich kreeg. Nog voor deze voorverkiezingen plaatsvonden, kreeg María Corina Machado een verbod opgelegd om de komende vijftien jaar een openbaar ambt te bekleden.²³ Eind oktober 2023 verklaarde het Hooggerechtshof van Venezuela de resultaten van de voorverkiezing nietig en bevestigde het verbod voor Machado om zich verkiesbaar te stellen voor een openbaar ambt.²⁴ Omdat de regering van Maduro haar verplichtingen uit de overeenkomst van Barbados onvoldoende nakwam, stelden de VS in januari en april 2024 enkele van de sancties opnieuw in.²⁵

Eveneens in het najaar van 2023 verschenen in het straatbeeld plots slogans "Esequibo is van ons". Esequibo is een stuk van de Amazone dat zowel Venezuela als Guyana claimen tot hun grondgebied. Guyana bestuurt het gebied, maar Maduro, verwijzend naar kaarten uit de koloniale tijd, uitte eind 2023 enthousiasme om Esequibo in te nemen. In december 2023 werd een referendum georganiseerd waar, volgens de staatsmedia, 90 % van de Venezolanen aangaven akkoord te zijn om Esequibo in te lijven. Het referendum leidde tot internationale verontwaardiging en Maduro leek zijn plannen voor de verovering van Esequibo terug te draaien. Maar eind december 2023 stuurde hij duizenden militairen naar de grens voor militaire oefeningen en in februari 2024 lieten satellietbeelden zien dat Venezuela was begonnen met de aanleg van wegen die nodig zouden zijn voor een invasie. In april 2024 nam het parlement een wet aan waarmee het recht van Venezuela wordt bevestigd om een gouverneur voor het gebied te benoemen en dat tevens een verbod inhoudt op de verspreiding van kaarten waarop Esequibo niet als deel van Venezuela wordt vermeld.²⁶

De verkiezingscampagne zelf werd in 2024 volgens HRW ontsierd door mensenrechtenschendingen en onregelmatigheden. In januari 2024 handhaafde het Hooggerechtshof het besluit om Machado uit te sluiten van deelname aan de verkiezingen. Machado stelde toen professor Corina Yoris voor om in haar plaats op te komen, maar de kiesautoriteit verhinderde vervolgens dat Yoris haar kandidatuur kon registreren. In maart 2024 stond de kiesautoriteit Edmundo González, een voormalig diplomaat,

²¹ Reuters, 05/05/2023, [url](#)

²² ICG (Gunson P.), 15/04/2024, [url](#)

²³ HRW, 25/07/2024, [url](#)

²⁴ The Guardian, 30/10/2023, [url](#)

²⁵ HRW, 25/07/2024, [url](#)

²⁶ The Atlantic (Peyer G.), 15/05/2024, [url](#); Caracas Chronicles, 30/11/2023, [url](#)

toe om zich te registreren als de oppositiekandidaat van het verenigde platform van de oppositie, het PUD.²⁷

Vanaf begin 2024 nam ook de repressie ten aanzien van de oppositie toe. Zo arresteerden de autoriteiten begin januari 2024 32 personen, waaronder militairen, voor hun betrokkenheid in vermeende samenzweringen om de president te vermoorden.²⁸ Ook werd op 11 februari 2024 Rocío San Miguel, een vooraanstaand expert op het gebied van defensie en veiligheid en hoofd van de ngo Control Ciudadano, gearresteerd. Ook haar dochter en vier andere familieleden werden opgepakt, sommigen werden later vrijgelaten. San Miguel, die vrijwel incommunicado wordt vastgehouden en geen toegang heeft tot haar advocaten, wordt beschuldigd van betrokkenheid bij een van de vijf militaire samenzweringen die de regering beweert te hebben ontdekt. Vier dagen na deze arrestatie beval Maduro leden van Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR) om het land te verlaten nadat het OHCHR de zaak van San Miguel een gedwongen verdwijning had genoemd. De regering richtte zich ook tegen Machado's partij Vente Venezuela, waarbij eind 2023 en begin 2024 vijf van haar regionale coördinatoren werden gearresteerd en op 20 maart 2024 arrestatiebevelen werden uitgevaardigd tegen enkele van haar naaste medewerkers. Twee van hen werden gearresteerd, terwijl nog eens zes van haar medewerkers hun toevlucht zochten in de Argentijnse ambassade en er asiel kregen.²⁹ Maduro verhinderde deze zes medewerkers vervolgens de ambassade te verlaten waardoor deze personen hier tijdens de presidentsverkiezingen nog steeds opgesloten zaten.³⁰

Foro Penal meldde dat in de eerste helft van 2024, 114 personen werden gearresteerd in politiek gemotiveerde zaken waarvan 102 personen banden hadden met Machado en González. Zo'n 77 van deze arrestaties vonden plaats na de start van de officiële verkiezingscampagne op 4 juli 2024. Onder de gearresteerden bevonden zich 27 mensen die werkten voor Machado's partij, Vente Venezuela.³¹

Hoewel González en Machado grotendeels hun kiescampagne konden voeren, hebben de Venezolaanse autoriteiten mensen die hun campagne steunden, lastig gevallen. Ze sloten restaurants of hotels die Machado gebruikte, en arresteerden mensen die logistieke diensten leverden, zoals geluidsapparatuur voor haar bijeenkomsten.³²

1.2.2. Presidentsverkiezingen

Op 28 juli 2024 vonden presidentsverkiezingen plaats in Venezuela. Iets na middernacht maakte de Nationale Kiesraad (Consejo Nacional Electoral, CNE) bekend dat Maduro, bij telling van 80 % van de stemmen, ruim 51 % van de stemmen behaalde. Daarmee behaalde hij een meerderheid ten opzichte van Edmundo González van het PUD, die ruim 44 % kreeg. De oppositie betwiste de uitslag en claimde eveneens de overwinning. Volgens hen blijkt uit hun eigen gegevens dat hun kandidaat bijna 70 % van de stemmen behaalde.³³ Het CNE weigerde de resultaten per stembureau te publiceren.³⁴

Een groot aantal internationale waarnemers werd op 28 juli 2024 verhinderd om toezicht te houden op de verkiezingen. Het Carter Center, een van de enigen die wel als internationale waarnemers bij de verkiezingen konden aanwezig zijn, gaf een verklaring uit waarin het de autoriteiten een volledig

---

²⁷ HRW, 25/07/2024, [url](#)

²⁸ DW, 23/01/2024, [url](#)

²⁹ ICG (Gunson P.), 15/04/2024, [url](#)

³⁰ El Estímulo, 31/07/2024, [url](#)

³¹ Foro Penal, 16/07/2024, [url](#)

³² HRW, 25/07/2024, [url](#)

³³ Al Jazeera (Melimopoulos E.), 29/07/2024, [url](#)

³⁴ AS/COA, 31/07/2024, [url](#)

gebrek aan transparantie in de resultaten verweet en stelde dat het verkiezingsproces "niet voldeed aan de internationale normen voor electorale integriteit en niet als democratisch kon worden beschouwd".³⁵

Internationaal kwam er veel reactie. Negen landen uit de regio (Argentina, Chili, Costa Rica, de Dominicaanse republiek, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Panama, Paraguay, Peru, en Ecuador) vroegen een volledige herziening van de resultaten in het bijzijn van onafhankelijke waarnemers. Colombia, Mexico en Brazilië waren terughoudender in hun reacties maar riepen later ook op tot transparantie over de resultaten. De VS, het VK en de EU riepen op tot het bekendmaken van de volledige verkiezingsuitslag. Ook Chili en El Salvador maakten gelijkaardige statements. Bolivia, Nicaragua, Cuba en Honduras feliciteerden Maduro met zijn overwinning.³⁶

Maduro riep vervolgens het diplomatieke personeel uit de landen die de verkiezingsuitslagen niet erkenden op om het land te verlaten. Op 31 juli 2024 omsingelden de veiligheidstroepen de Argentijnse ambassade. Maduro gaf de Argentijnse regering een periode van 72 uur om haar diplomaten uit het land te verwijderen en sloot de elektriciteit naar de ambassade af. Het vertrek van de Argentijnse diplomaten werd al snel een probleem omwille van de zes oppositieleiden die zich hier nog steeds schuilhielden.³⁷ Begin augustus 2024 werd een compromis bereikt waarbij Argentinië zijn ambassade, inclusief de zes oppositieleiden, overdroeg aan de Braziliaanse autoriteiten.³⁸

De verkiezingsuitslagen en de weigering van de president om de uitslagen vrij te geven leidden tot demonstraties over het hele land. Reeds de dag na de verkiezingen braken spontane demonstraties uit, waarbij demonstranten standbeelden van voormalig president Hugo Chávez omverwierpen, campagneposters van Maduro verbrandden en probeerden wegen te blokkeren. Demonstranten gingen massaal de straat op in de hoofdstad Caracas waarop politie en leger in grote getalen werden ingezet, vergezeld door *colectivos*.³⁹ Opvallend was dat de protesten in tegenstelling tot eerdere jaren, grotendeels ontstonden in de armere volksbuurten, traditionele bastions van het *chavismo*. De Venezolaanse politicoloog José Vicente Carrasquero verklaart hierover in de Colombiaanse krant *El Tiempo* dat Maduro de steun van de arme wijken heeft verloren. "Je kunt geen steun krijgen als mensen honger hebben, als je ze vier tot vijf uur per dag zonder elektriciteit zet en een paar keer per week zonder water", aldus Carrasquero.⁴⁰

De grotendeels vreedzame demonstraties werden gewelddadig toen de politie traangas en rubberkogels gebruikte om de menigte uiteen te drijven. Op 31 juli 2024 waren er zeventien doden gemeld, samen met meer dan duizend arrestaties.⁴¹ Hierbij werden ook leidende oppositiefiguren zoals Freddy Superlano, de coördinator van de partij *Volutad Popular*, en opvolger van Guaidó, gearresteerd.⁴² Beide oppositieleiders, Machado en Edmundo González, zaten sinds de verkiezingen ondergedoken op een geheime schuilplaats en vertoonden zich slechts sporadisch in het openbaar.⁴³ Op 2 september 2024 vaardigde het Openbaar Ministerie een arrestatiebevel uit tegen González.⁴⁴ Enkele dagen later, op 8 september 2024, slaagde González erin Venezuela te verlaten en vloog hij naar Spanje waar hij asiel kreeg.⁴⁵

³⁵ AS/COA, 31/07/2024, [url](#)

³⁶ AS/COA, 31/07/2024, [url](#)

³⁷ El Estímulo, 31/07/2024, [url](#)

³⁸ Reuters, 02/08/2024, [url](#)

³⁹ ICG, 31/07/2024, [url](#)

⁴⁰ El Tiempo, 03/08/2024, [url](#)

⁴¹ ICG, 31/07/2024, [url](#)

⁴² ICG, 02/08/2024, [url](#)

⁴³ El País, 28/08/2024, [url](#)

⁴⁴ Infobae, 02/09/2024, [url](#)

⁴⁵ BBC, 08/09/2024, [url](#)

Op 18 augustus 2024 meldde de ngo Foro Penal, die de situatie van de politieke gevangenen in Venezuela monitort, 1.503 geverifieerde arrestaties, waarvan 315 in het hoofdstedelijk district.⁴⁶ De ngo PROVEA stelt in haar rapport van eind augustus 2024 dat de meeste protesten plaatsvonden de eerste vier dagen na de verkiezingen en dat hierbij 25 mensen werden gedood. De meeste doden vielen in het hoofdstedelijk district (8), gevolgd door de staat Aragua (7). Het geweld werd in de meeste gevallen toegeschreven aan de *colectivos* (zie 3.1.4) en ook het leger is volgens PROVEA verantwoordelijk voor de dood van zeven demonstranten. Zo'n 70 % van de slachtoffers stierf ten gevolge van schotwonden.⁴⁷

De Venezolaanse autoriteiten zelf spreken over meer dan 2.200 arrestaties half augustus 2024 waarbij de gevangenen zouden worden ondergebracht in zogenaamde heropvoedingskampen en dwangarbeid zouden moeten verrichten. Het regime startte met *Operación Tun Tun* (Operatie Klop Klop), waarbij ze willekeurig invallen doen in de huizen. Bij talloze arrestaties hebben Venezolanen gemeld dat de politie hen video's van zichzelf liet zien tijdens protesten in plaats van daadwerkelijke arrestatiebevelen. Maduro heeft de eerder gelanceerde mobiele app, VenApp, gebruikt om burgers aan te moedigen elkaar te verraden. Venezolanen meldden dat ze hun sociale mediageschiedenis wissen, de populaire berichtenapp WhatsApp verwijderen of hun telefoons gewoon thuis opbergen, uit angst om door de politie te worden aangehouden en hun telefoon aan de veiligheidsdiensten te moeten overhandigen.⁴⁸

Op 22 augustus 2024 valideerde het Hooggerechtshof van Venezuela officieel de kiesresultaten van het CNE. De beslissing van het Hof kwam niet als een verrassing, aangezien bijna alle rechters banden hebben met het regime. Kort voordat de beslissing van het Hooggerechtshof werd aangekondigd, waarschuwde de VN-Fact-Finding missie in Venezuela voor het gebrek aan onafhankelijkheid en onpartijdigheid van het Hooggerechtshof en het CNE.⁴⁹

2. De veiligheidssituatie: algemene analyse

Onder het presidentschap van Maduro zijn de burgerveiligheid en staatscontrole in Venezuela verslechterd, aldus verschillende experts van het Center for Strategic and International Studies (CSIS).⁵⁰ Colombiaanse guerrillagroeperingen zoals de Revolutionaire Strijdkrachten van Colombia (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia, FARC) en het Nationale Bevrijdingsleger (Ejército de Liberación Nacional, ELN) opereren op Venezolaanse bodem, vaak met de steun van het regime, en controleren delen van het grondgebied. In stedelijke gebieden zoals Caracas vinden gewapende confrontaties plaats tussen gewelddadige bendes en veiligheidstroepen van het regime.⁵¹

In een communicatie over hun rapport over Venezuela van november 2023, vermeldt het European Union Agency for Asylum (EUAA) dat criminele activiteiten zoals overvallen, ontvoeringen en afpersing de afgelopen jaren zijn toegenomen. Verschillende gewapende groepen zijn aanwezig en actief in Venezuela, waaronder *colectivos*, *sindicatos* (illegale mijnbouwsyndicaten), *megabandas* (grote bendes), drugskartels en Colombiaanse gewapende groeperingen; deze laatste opereren soms met medeplichtigheid van de staatsveiligheidstroepen en autoriteiten.⁵²

---

⁴⁶ Foro Penal, 18/08/2024, [url](#)

⁴⁷ PROVEA, 23/08/2024, [url](#)

⁴⁸ CSIS, 21/08/2024, [url](#)

⁴⁹ El País, 23/08/2024, [url](#)

⁵⁰ CSIS, 20/12/2021, [url](#)

⁵¹ CSIS, 20/12/2021, [url](#)

⁵² EUAA, 16/11/2023, [url](#)

De onderzoeksorganisatie InSight Crime publiceert in juli 2023 haar rapport *Rise of the Criminal Hybrid State in Venezuela*. Hierin toont de organisatie aan dat Venezuela anno 2023 een hybride staat is, waar de grens tussen bestuur en criminaliteit is vervaagd en in sommige gevallen zelfs helemaal verdwenen. Het rapport toont aan hoe de staat samenwerkingen met criminele structuren opzet voor haar eigen overleven en/of winstbejag. Het rapport toont eveneens aan hoe de staat meer controle verloor over sommige van deze structuren en deze situatie, vooral vanaf 2022, probeerde terug te draaien. In 2023 hanteerde de regering van Maduro een *mano dura*- of ijzeren vuist-aanpak om orde te scheppen te midden van de proliferatie van de misdaad in het land. Hierbij lanceerden de veiligheidsdiensten meerdere mega-operaties waarbij ze zich richten op de gevangenen die onder de controle vallen van misdaadorganisaties, drugshandelorganisaties, stedelijke bendes en illegale mijnbouw syndicaten.⁵³ Acties tegen deze laatste zijn erop gericht om opnieuw controle te krijgen over de meest lucratieve hybride economie, de goudhandel. Dit verklaart de toegenomen acties van de autoriteiten in 2023 in de staat Bolívar, waar de belangrijkste goudmijnen zich bevinden.⁵⁴

Maar in die gebieden waar de samenwerking met de criminele structuren de staat nog steeds voordelen oplevert, is deze samenwerking in 2023 nog verder versterkt. Dit is vooral het geval bij de gewapende structuren zoals het ELN. Dergelijke gewapende groeperingen spelen volgens het onderzoek van InSight Crime in 2023 een centrale rol bij het opleggen van sociale en politieke controle en het veroveren van economische hulpbronnen.⁵⁵

Midden mei 2024 verkondigen de Venezolaanse autoriteiten dat de criminaliteitscijfers met 25 % zijn gedaald ten opzichte van het jaar voordien.⁵⁶ President Maduro wijt deze resultaten aan de verhoogde inzet van deze grootschalige veiligheidsoperaties en noemt de misdadcijfers eind 2023 de laagste in twintig jaar.⁵⁷

Volgens gegevens van het Venezolaanse observatorium voor geweldsfeiten (Observatorio Venezolano de la Violencia, OVV)⁵⁸ registreerde het land in 2021 11.081 gewelddadige sterfgevallen, 810 minder dan in 2020. Het nationale cijfer van gewelddadige overlijdens komt voor 2021 op 40,9 per 100.000 mensen.⁵⁹ De cijfers voor het jaar 2022 zijn vergelijkbaar met deze van 2021 met een gemiddelde van 40,4 gewelddadige overlijdens per 100.000 mensen.⁶⁰ Voor 2023 tekent het OVV met 6.973 sterfgevallen een substantiële daling van het aantal gewelddadige overlijdens op. Hiervan zijn 1.956 moorden gepleegd door criminelen, 953 sterfgevallen als gevolg van politie-interventie en 4.064 sterfgevallen geclassificeerd als gewelddadig, waarvan de oorzaak en opzet in onderzoek zijn. Wanneer deze gewelddadige sterfgevallen in het jaar 2023 geplaatst worden tegen het geschatte bevolkingsaantal van 26 miljoen inwoners, komt de OVV voor 2023 op een cijfer van 26,8 gewelddadige sterfgevallen per 100.000 individuen.⁶¹

---

⁵³ InSight Crime, 31/01/2024, [url](#)

⁵⁴ InSight Crime, 07/2023, [url](#)

⁵⁵ InSight Crime, 12/07/2023, [url](#)

⁵⁶ INTT, 15/05/2024, [url](#)

⁵⁷ Correo del Orinoco, 21/12/2023, [url](#)

⁵⁸ Het OVV geeft jaarlijks een rapport uit over de misdaad in Venezuela. Aangezien er geen officiële cijfers beschikbaar zijn, baseert de organisatie zich op eigen onderzoek. Hierbij maakt ze gebruik van onderzoeksgroepen, gelinkt aan tien verschillende universiteiten verspreid over heel Venezuela. Deze onderzoeksgroepen verzamelen de informatie rond de criminele feiten per regio naar beste vermogen. Maar ze wijzen erop dat het steeds interpretaties en schattingen blijven, al proberen ze zo nauwkeurig mogelijk te zijn. OVV, 28/12/2021, [url](#)

⁵⁹ OVV, 28/12/2021, [url](#)

⁶⁰ OVV, 29/12/2022, [url](#)

⁶¹ OVV, 28/12/2023, [url](#)

De OVV merkt in haar analyse voor het jaar 2023 wel op dat de daling ongelijkmatig verdeeld is onder de drie categorieën van gewelddadige sterfgevallen. Het aantal moorden kende de kleinste daling met 15,9 %, het aantal sterfgevallen als gevolg van politie-interventie daalde met 23 %, en de sterfgevallen in onderzoek lieten de grootste daling zien met bijna 30 %, ten opzichte van 2022. Het aantal vermiste personen bleef in 2023 hoog, met 1.443 personen, aldus de OVV.⁶²

In het jaar 2022 hadden zeven federale staten een hoger percentage van gewelddadige sterfgevallen dan het nationale cijfer van 40, waarbij het Hoofdstedelijk District het hoogste aantal gewelddadige overlijdens met 89,2 gewelddadige sterfgevallen per 100.000 inwoners optekende oftewel 1.148 doden door geweld.⁶³ Voor 2023 waren er acht staten die een hoger percentage van gewelddadige sterfgevallen optekenden dan het nationale cijfer van 26,8. De vijf meest gewelddadige staten in het land in 2023 waren het Hoofdstedelijk District (50,8 gewelddadige sterfgevallen per 100.000 inwoners), Miranda (41), Bolívar (38,5), La Guaira (36,4) en Amazonas (33,4). Daarnaast hadden ook de staten Yaracuy (27,5), Delta Amacuro (27,4) en Aragua (27,2) een hoger cijfer van gewelddadige sterfgevallen dan het nationale gemiddelde. Van de 24 staten in het land hebben 19 staten een daling van het aantal gewelddadige sterfgevallen gemeld in vergelijking met het voorgaande jaar. Het aantal gewelddadige sterfgevallen in drie staten bleef hetzelfde, namelijk Amazonas, Falcón en Sucre. Twee staten kenden echter een toename van het aantal gewelddadige sterfgevallen: Cojedes en Lara.⁶⁴

Drie van de tien meest gewelddadige gemeenten van het land bevinden zich in de staat Bolívar (El Callao, Sifontes en Roscio), vier in Miranda (Paz Castillo, Brion, Sucre en Lander) en Carabobo (Juan Jose Mora). El Callao was in 2023 met 424,7 slachtoffers per 100.000 inwoners de meest gewelddadige gemeente van het land.⁶⁵

Als oorzaken van deze algemene daling van de geweldsincidenten in het land wijst de OVV in haar analyse vooreerst op de vermindering van de criminele activiteiten door de kleinere bendes en de toenemende concentratie en monopolisering van geweld bij enkele machtige criminele organisaties. Deze criminele organisaties richten zich nu op specifieke niches van criminele activiteiten, wat leidt tot een daling van het algemene geweldsniveau in het land. De afname van het geweld is tevens te wijten aan de aanhoudende emigratie en dus ook het verlies aan mogelijke doelwitten voor geweld. Daarnaast is het geweld ook minder dodelijk geworden omwille van de gemaakte afspraken tussen de verschillende criminele organisaties waarbij ze hun territorium en hun activiteiten meer onder elkaar hebben kunnen afbakenen en consolideren.⁶⁶

Ook InSight Crime geeft aan dat er voor deze dalende misdaadcijfers complexere redenen zijn dan enkel een verhoogde inzet van de Venezolaanse ordetroepen. De denktank verwijst hier eveneens naar de analyse van de OVV over hoe de aanhoudende economische crisis zowel de mogelijkheden voor afpersing als ontvoeringen voor losgeld deden afnemen. De recessie heeft de grote criminele bendes als de Tren de Aragua, Yeico Masacre en Meleán er ook toe aangezet om te infiltreren in de Venezolaanse diaspora in Zuid-Amerika. Tot slot wijst InSight Crime ook de territoriale en criminele hegemonie van sommige niet-statelijke gewapende groeperingen aan als oorzaak voor de daling van het geweld. Zo verwierf het ELN, met goedkeuring van de autoriteiten, het monopolie op afpersing in de grensstaat Apure. Hoewel deze situatie leidde tot een verbetering van de veiligheidssituatie in deze regio zijn de inwoners hier wel volledig onderworpen aan de strenge sociale regels opgelegd door het

---

⁶² OVV, 28/12/2023, [url](#)

⁶³ OVV, 29/12/2022, [url](#)

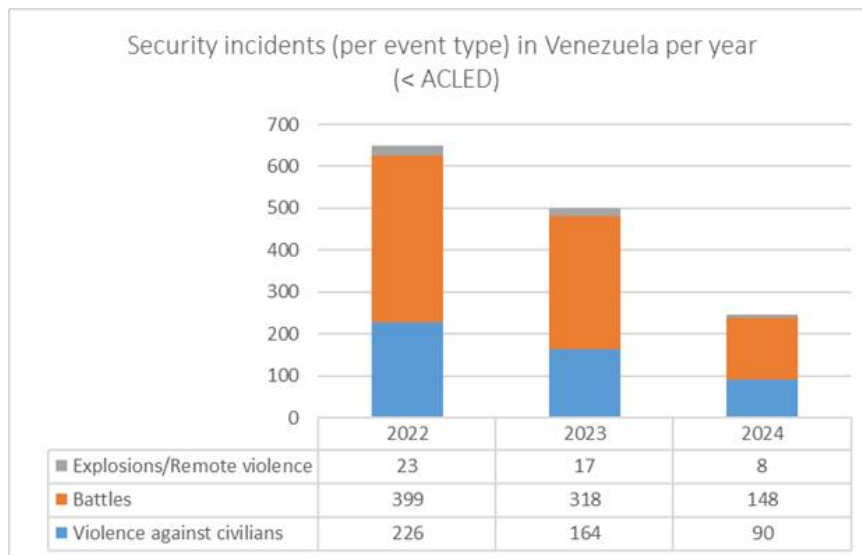
⁶⁴ OVV, 28/12/2023, [url](#)

⁶⁵ OVV, 28/12/2023, [url](#)

⁶⁶ OVV, 28/12/2023, [url](#)

ELN, het betalen van afpersingsgeld en beperkingen van hun mobiliteit, aldus de analyse van InSight Crime.⁶⁷ (zie ook hoofdstuk 3.2.4 en 4.2)

Volgens een analyse van de ACLED-data voor Venezuela van de categorieën *Battles*, *Violence against civilians*, en *Explosions/Remote violence*,⁶⁸ tussen januari 2022 en augustus 2024 kan eveneens een daling worden vastgesteld in het aantal geweldsincidenten in het jaar 2023 tegenover 2022. De cijfers voor het jaar 2024 zijn tot begin september 2024.

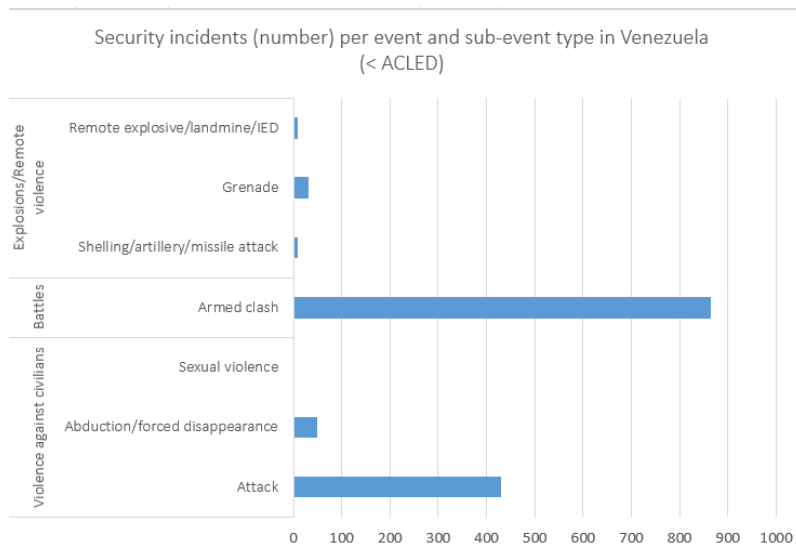
Grafiek 1: Security incidents (per event type) in Venezuela per year, opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data⁶⁹

Wat betreft geweld tegen burgers werden in dezelfde referentieperiode voornamelijk aanvallen door de gewapende actoren en in mindere mate ontvoering en/of gedwongen verdwijningen geregistreerd.

⁶⁷ InSight Crime, 28/05/2024, [url](#)

⁶⁸ In zijn Codebook licht ACLED de toegepaste methodologie voor de invoering en voortdurende controle van de data uitgebreid toe. ACLED, 10/04/2019, [url](#) Gelet op de methodologie, codering en invoering van gegevens, beschouwt Cedoca de cijfers van ACLED als een schatting en indicatie van de tendensen met betrekking tot geweld in een bepaalde periode.

⁶⁹ ACLED, laatste update:02/09/2024, [url](#)

Grafiek 2: Security incidents (number) per event and sub-event type in Venezuela, opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data⁷⁰

Op de InSight Crime Homicide Roundup staat Venezuela voor 2023 op de elfde plaats, onder Ecuador en Honduras, die in 2023 meer geweld kenden, maar nog steeds boven Colombia, Mexico en Brazilië.⁷¹ De 2023 Index van het Global initiative against Transnational Organized Crime (GI-TOC) plaatst Venezuela op de achtste plaats van de 35 staten op het continent met het hoogste niveau van georganiseerde misdaad (score 6,72/10) en op de laatste plaats in termen van het vermogen van de staat om dit te bestrijden (score 1,88/10 voor veerkracht). De index plaatst Venezuela eveneens op de eerste plaats van de landen met het hoogste niveau van integratie van de criminele actoren in de staat (score 9/10).⁷²

3. Strijdende partijen

3.1. Statelijke actoren

3.1.1. De FANB, de GNB en de Milicia Bolivariana

De Boliviaanse Nationale Strijdkrachten (FANB, Fuerza Armada Nacional Bolivariana) bestaan uit het Nationale Leger (Ejército Nacional), de Marine (Armada Nacional), de Militaire Luchtmacht (Aviación Militar) en de Nationale Garde (Guardia Nacional Bolivariana, GNB).⁷³ De Nationale Garde werd opgericht in 1937 om de interne veiligheid van het land te beschermen en de openbare orde te handhaven en werd in 2007 officieel een tak van de strijdkrachten, aldus een rapport van the Americas Society/Council of the Americas (AS/COA).⁷⁴ Twee andere organen verbonden aan de strijdkrachten zijn de Boliviaanse Nationale Militie (Milicia Nacional Bolivariana) en de Presidentiële Garde (Guardia

⁷⁰ ACLED, laatste update:02/09/2024, [url](#)

⁷¹ InSight Crime, 21/02/2024, [url](#)

⁷² GI-TOC, 2024, [url](#)

⁷³ Asseso a la Justicia, 05/2022, pp.6-7, [url](#)

⁷⁴ AS/COA, 10/06/2019, [url](#)

de Honor Presidencial).⁷⁵ De Nationale Militie is in 2020 toegevoegd aan de structuur van de FANB. Ze bestaat uit gewapende burgers die een militaire training ontvangen.⁷⁶

De website Global Fire Power schat begin 2024 dat Venezuela 337.000 militaire personeelsleden heeft. Personeel van de paramilitaire organisaties worden eveneens hierbij gerekend. Zo'n 115.000 behoren tot het nationale leger en naar schatting 8.000 personen hebben de status van reservist.⁷⁷

Volgens een analyse van de non-profit organisatie North American Congress on Latin America (NACLA) heeft het leger anno 2023 onder president Maduro een belangrijker rol in de binnenlandse politiek dan onder Chávez, zelf een voormalig militair. Omdat Maduro niet kon rekenen op de populariteit van Chávez en geconfronteerd werd met dalende olieprijs en een sterke oppositie die zich onder andere organiseerde in massaprotesten, breidde Maduro de macht en slagkracht van het leger enorm uit, aldus NACLA. In 2023 wordt het Venezolaanse leger vaak een *kingmaker* genoemd en de steun aan Maduro wordt afgeschilderd als een tegenprestatie in ruil voor macht. Het leger is, volgens NACLA, dermate geïntegreerd in het huidige regime dat het veel te verliezen heeft bij een regimewissel.⁷⁸

3.1.2. SEBIN en de DGCIM

De Bolivariaanse Nationale Inlichtingendienst (Servicio Bolivariano de Inteligencia Nacional, SEBIN) is een orgaan voor politieke inlichtingen dat in 2010 is opgericht om bedreigingen voor de Venezolaanse staat te neutraliseren. De organisatie wordt frequent in verband gebracht met repressie, aldus de onderzoeksorganisatie InSight Crime.⁷⁹ Naast haar inlichtingentaak zorgt de SEBIN voor de persoonlijke bescherming van overheidsfunctionarissen en heeft het speciale tactische eenheden, zoals een opruimingsdienst voor explosieven.⁸⁰ De SEBIN beschikt ook over eigen detentiecentra.⁸¹

De Dirección General de Contrainteligencia Militar (DGCIM) is een orgaan van de FANB. Het heeft ruime bevoegdheden om contraspionageactiviteiten uit te voeren, en heeft ook de taak om subversieve activiteiten tegen de FANB te voorkomen en de president te beschermen.⁸² De dienst evolueerde meer en meer van een militaire inlichtingendienst meer en meer naar een orgaan voor contraspionage en is onder het regime-Maduro hoofdzakelijk bezig met het opsporen van dissidentie binnen de eigen rangen.⁸³

3.1.3. GNB, PNB, CICPC en de FAES

In Venezuela heeft de politie een civiel karakter en valt ze onder het ministerie van Binnenlandse Zaken.⁸⁴ Het land heeft 147 politieorganen, waaronder 123 gemeentelijke politiemachten⁸⁵, 23

⁷⁵ Venezuela, Ministerio del Poder Popular para la Defensa, s.d., [url](#); EUAA, 11/2023, p.26, [url](#)

⁷⁶ CIA, 04/06/2024, [url](#)

⁷⁷ Global Fire Power, 08/01/2024, [url](#)

⁷⁸ NACLA (Uchoa P.), 18/01/2024, [url](#)

⁷⁹ El Tiempo, 30/10/2018, [url](#); InSight Crime, 01/03/2019, [url](#)

⁸⁰ OSAC, 21/07/2020, [url](#)

⁸¹ Rijksoverheid Nederland, 11/06/2020, p. 75, [url](#)

⁸² UNHRC, 20/09/2022, p. 10, [url](#)

⁸³ AS/COA, 10/06/2019, [url](#)

⁸⁴ Asseso a la Justicia, 05/2022, pp.6-7, [url](#)

⁸⁵ Venezuela heeft 335 gemeenten; niet al deze gemeenten hebben een gemeentepolitie nodig of kunnen een gemeentepolitiemacht hebben, ofwel vanwege hun beperkte territoriale uitgestrektheid (de staats- of nationale politie kan diensten verlenen in deze gebieden zonder de noodzaak om een extra politiemacht op te richten) of om budgettaire redenen (ze kunnen het zich niet veroorloven om een politiemacht op te richten en te onderhouden). Asseso a la Justicia, 05/2022, pp.6-7, [url](#)

statelijke politiediensten en een federaal politiekorps, de Bolivariaanse Nationale Politie (PNB, Policía Nacional Bolivariana), die de speciale ordetroepen (Fuerzas de Acciones Especiales, FAES) omvat.⁸⁶

De PNB is een federale politiemacht, opgericht door Hugo Chávez in 2008, los van de staats- en lokale politie-eenheden. In 2017 had de PNB naar schatting 26.000 officieren.⁸⁷ Volgens het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken (United States Department of State, USDoS) is de PNB in slechts zeven van de drieëntwintig staten vertegenwoordigd.⁸⁸ Vertrouwelijke bronnen verklaren in het Nederlandse ambtsbericht van juni 2020 dat, door de centralisatie van het veiligheidsapparaat in Venezuela, de nationale overheid in tegenstelling tot het beoogde doel van de oprichting van de PNB, juist minder controle over sommige regio's heeft gekregen, waardoor lokale machthebbers, zoals onder meer irreguliere gewapende groeperingen, hun positie versterkten.⁸⁹

De Cuerpo de Investigaciones Científicas, Penales y Criminalísticas (Eenheid van Wetenschappelijke, Strafrechtelijke en Criminalistische Onderzoeken, CICPC) is de eenheid die belast is met de meeste misdaadonderzoeken en valt onder het ministerie van Binnenlandse Zaken, Justitie en Vrede. De CICPC doet onder andere onderzoek naar eigendomsdelicten, geweldsdelicten, fraude en kidnapping. De CICPC heeft volgens de Amerikaanse Overseas Security Advisory Council (OSAC) speciale arrestatieteams die verantwoordelijk zijn voor gevaarlijke arrestaties en gijzelingen.⁹⁰ In 2021 werden zij meer en meer ingezet in veiligheidsoperaties en waren zij verantwoordelijk voor een aanzienlijk deel van het aantal buitengerechtelijke executies.⁹¹

De FAES zijn de elite-eenheden van de PNB die, meestal gekleed in zwarte skimaskers, burgers opsporen in hun wijken en huizen. Maduro creëerde de FAES tijdens een golf van dodelijke protesten in 2017, officieel om misdaad en terrorisme te bestrijden, maar insiders zeggen dat hij twijfels had bij de loyaliteit van de reguliere strijdkrachten.⁹² De FAES telde in 2019 zo'n 1.600 manschappen en wordt verantwoordelijk geacht voor honderden buitengerechtelijke executies, aldus InSight Crime.⁹³ Omwille van herhaaldelijke kritiek van de VN hoge commissaris voor de mensenrechten, Michelle Bachelet, verminderde het aandeel van de FAES in de veiligheidsoperaties en waren zij in 2021 minder betrokken bij buitengerechtelijke executies.⁹⁴ In juni 2022 bevestigt de VN hoge commissaris voor de mensenrechten dat de FAES officieel is ontbonden.⁹⁵ HRW bevestigt in haar jaarrapport over 2023 eveneens dat de FAES werd ontbonden in 2022 en vervangen door het Directorate of Strategic and Tactical Actions (DAET), met gelijkaardige functies en modus operandi.⁹⁶ Uit het rapport van PROVEA van eind augustus 2024 blijkt dat de DAET verantwoordelijk was voor 2 van de 24 dodelijke slachtoffers die vielen in de eerste dagen na de presidentsverkiezingen van eind juli 2024.⁹⁷

Eind 2022 kondigde Maduro een politiehervorming aan, gebaseerd op grootschalige rekrutering. Volgens openbare verklaringen heeft de regering in 2023 40.000 nieuwe officieren aan het politiekorps toegevoegd.⁹⁸ Volgens Monitor del Uso de la Fuerza Letal en Venezuela (MUFLVEN), een Venezolaanse denktank die zich richt op het monitoren van het gebruik van dodelijk geweld, heeft deze

---

⁸⁶ Asseso a la Justicia, 05/2022, pp.6-7, [url](#)

⁸⁷ AS/COA, 10/06/2019, [url](#)

⁸⁸ USDoS, 11/03/2020, p.2, [url](#)

⁸⁹ Rijksoverheid Nederland, 11/06/2020, p.77, [url](#)

⁹⁰ OSAC, 21/07/2020, [url](#)

⁹¹ PROVEA, 03/2022, [url](#)

⁹² InSight Crime, 01/03/2019, [url](#)

⁹³ InSight Crime, 01/03/2019, [url](#)

⁹⁴ PROVEA, 03/2022, [url](#)

⁹⁵ PROVEA, 14/09/2022, [url](#)

⁹⁶ HRW, 01/2024, [url](#)

⁹⁷ PROVEA, 23/08/2024, [url](#)

⁹⁸ InSight Crime, 31/01/2024, [url](#)

aanwervingsgolf de minimale selectie- en opleidingsnormen gecompromitteerd.⁹⁹ Bovendien hadden de autoriteiten reeds voor deze aanwervingen grote moeite om hun veiligheidspersoneel te betalen, op te leiden en om toezicht te behouden. De salarissen worden ondanks de onofficieel gedollariseerde economie nog steeds in bolivares uitbetaald. Deze combinatie van overhaaste selectieprocessen en de lage salarissen maken criminele activiteiten steeds verleidelijker voor veiligheidsagenten, aldus Keymer Ávila, hoogleraar criminologie aan het Instituut voor criminele wetenschappen van de Centrale Universiteit van Venezuela, in een interview aan InSight Crime.¹⁰⁰

“Venezuela is currently a police state, but a chaotic and fragmented one. The state has lost control over the officers, who have their own agendas and needs, which they satisfy at their own discretion and without limits.”¹⁰¹

3.1.4. De Colectivos en de CUPAZ

De *colectivos* zijn oorspronkelijk burgerbewegingen gericht op sociale en culturele activiteiten in de wijken.¹⁰² In 2002 werd president Hugo Chávez geconfronteerd met twee pogingen om hem van de macht te verdrijven: een militaire staatsgreep en een staking in de oliesector. In de nasleep van deze bedreigingen besloot hij dat een parallelle veiligheidsstructuur nodig was die als tegenwicht voor het leger kon fungeren en snel kon reageren tegen opposanten tijdens betogingen. Zijn oplossing waren de *colectivos*. Vanaf 2006 kregen zij staatsfinanciering en middelen, inclusief wapens. De wijk 23 de Enero in Caracas, is in het bijzonder gekend als machtsbasis van de *colectivos*.¹⁰³

Er bestaan verschillende groeperingen *colectivos*, zoals Tres Raíces, Frente 5 de Marzo en Alexis Vive. Niet allemaal hebben ze een even sterke band met de staat en de ene groepering is al dieper betrokken bij illegale activiteiten dan de andere.¹⁰⁴ ICG maakt een onderscheid tussen drie soorten *colectivos*. Ten eerste zijn er de *colectivos* die hun wortels in de linkse ideologieën hebben en die in sommige gevallen al voor Chávez politiek actief waren in Venezuela, zoals de colectivo Coordinadora Simón Bolívar en de Tupamaros. De tweede categorie bestaat voornamelijk uit *colectivos* van opportunisten en criminelen die hun banden met de regering-Maduro gebruiken om enige legitimiteit te verkrijgen en hun illegale activiteiten te kunnen ontplooiën zonder daarvoor gestraft te worden. De derde groep zijn *colectivos* die voornamelijk als privé-milities voor kopstukken van de overheid zijn gaan fungeren.¹⁰⁵

Onder de regering-Maduro spelen de *colectivos* een actievere rol in “de verdediging van de revolutie”. De reputatie van *colectivos* als brute para-politiemacht is in 2019 versterkt door hun gewelddadige tussenkomsten bij verschillende betogingen, aldus ICG.¹⁰⁶ Maar de financiële steun vanuit de overheid wordt, volgens InSight Crime, steeds minder waardoor deze groeperingen ook steeds meer hun toevlucht zoeken in illegale inkomsten, zoals drugshandel en afpersing.¹⁰⁷ Om de *colectivos* blijvend aan zich te kunnen binden besloot de regering de groeperingen toe te staan zich steeds meer in te laten met criminele activiteiten. De regering bood hen controle over de zwarte markten van gesubsidieerd voedsel, kookgas en benzine, en kneep een oogje dicht toen sommige groepen afpersingspraktijken op touw zetten of zich toelegden op ontvoeringen en microhandel. Terwijl

⁹⁹ MUFLVEN, 09/02/2023, [url](#)

¹⁰⁰ InSight Crime, 31/01/2024, [url](#)

¹⁰¹ InSight Crime, 31/01/2024, [url](#)

¹⁰² ICG, 20/02/2020, [url](#)

¹⁰³ InSight Crime, 18/05/2018, [url](#)

¹⁰⁴ ICG, 20/02/2020, [url](#)

¹⁰⁵ ICG, 20/02/2020, [url](#)

¹⁰⁶ ICG, 20/02/2020, [url](#)

¹⁰⁷ InSight Crime, 18/01/2020, [url](#)

sommige *colectivos* nog steeds de ideologische lijn vasthielden, begonnen anderen steeds meer op pure criminele bendes te lijken.¹⁰⁸

In 2019 creëerde Maduro de Cuadrilas Defensoras de la Paz, kortweg CUPAZ. De CUPAZ waren volgens de autoriteiten een vrijwillige burgerwacht die het land tegen zogezegde terroristische aanvallen, uitgaande van de oppositie, moest beschermen. Maar tegen 2023 hebben de CUPAZ zich over Venezuela verspreid en zijn ze allesbehalve vreedzaam, aldus InSight Crime in haar onderzoek naar de beweging. De CUPAZ werden volgens InSight Crime sinds hun oprichting gebruikt om protesten en politieke oppositie tegen de PSUV met geweld en intimidatie te onderdrukken, zijn ingezet als stoottroepen om criminele bendes te bestrijden en hebben de controle gekregen over criminele economieën die lokale gemeenschappen uitbuiten. Na hun lancering in 2019 werden de gelederen van de nieuwe CUPAZ-eenheden gevuld met bestaande *colectivo*-leden, lokale overheidsfunctionarissen, PSUV-militanten en vooral huidige en voormalige veiligheidsfunctionarissen. Terwijl de staat meer en meer de controle verloor over de *colectivos* die steeds verder criminaliseerden, behield ze wel de controle over de CUPAZ. Volgens onderzoek van InSight Crime heeft het netwerk zich sinds 2019 verspreid naar tien staten in Venezuela. In elk van deze staten delen de verschillende CUPAZ-eenheden bepaalde gemeenschappelijke kenmerken. Ze kleden zich in door de staat verstrekte zwarte uniformen, en krijgen wapens en soms zelfs motorfietsen van het regime. Ze controleren gesubsidieerde benzinstations en voedseldistributie en bieden veiligheid aan statelijke actoren en belangen, terwijl ze de politieke activiteiten van de oppositie onderdrukken.¹⁰⁹

Hoewel de staat de afgelopen jaren meer en meer beroep deed op de CUPAZ in plaats van de *colectivos*, werden deze laatsten door de autoriteiten tijdens de demonstraties na de presidentsverkiezingen van juli 2024 wel opnieuw meer ingezet. Volgens het rapport van PROVEA waren de *colectivos* verantwoordelijk voor 10 van de 24 doden die vielen tijdens de protesten na de verkiezingen van juli 2024.¹¹⁰ Ook InSight Crime merkt in haar analyse van het criminele landschap na de presidentsverkiezingen van juli 2024 op dat de *colectivos* opnieuw sterk werden ingezet door de autoriteiten en dat ze betrokken waren bij intimidatie en geweld ten aanzien van burgers bij stembureaus en nadien tijdens de protesten.¹¹¹

3.2. De niet-statelijke gewapende groeperingen

3.2.1. Megabandas

Megabandas zijn samensmeltingen van verschillende bendes, met meer dan 50 bendeleden.¹¹² Volgens Luis Cedeño, socioloog en directeur van de ngo Paz Active, ontstonden deze bendes in de jaren 2000 in de gevangenis.¹¹³ Nog steeds worden velen van hen geregeerd vanuit de gevangenis door zogenaamde *pranes* (*pran*: bendeleider in de gevangenis) waar ze vaak de hele gevangenis onder hun controle hebben.¹¹⁴ Ze danken hun bestaan eveneens aan de installatie van de zogenaamde *peace zones*. Deze ontstonden in 2013 na een staakt-het-vuren dat onderhandeld werd door de toenmalige minister van Binnenlandse zaken met ongeveer 280 bendes. De autoriteiten gaven aan de bendes verschillende zones waar ze enkel nog zouden komen op bevel van de rechtbank in ruil voor het neerleggen van hun wapens. In de praktijk gebruikten de bendes deze zones vooral om zich te

¹⁰⁸ InSight Crime, 12/07/2023, [url](#)

¹⁰⁹ InSight Crime, 12/07/2023, [url](#)

¹¹⁰ PROVEA, 23/08/2024, [url](#)

¹¹¹ InSight Crime, 21/08/2024, [url](#)

¹¹² Caracaschronicles (Galaviz D.), 04/11/2019, [url](#)

¹¹³ Caracaschronicles (Galaviz D.), 04/11/2019, [url](#)

¹¹⁴ Polga-Hecimovich J., 25/05/2019, pp.189-207. [url](#)

organiseren en zorgden ze voor de consolidatie van de *megabandas*. In deze zones zijn het de bendes die de wet dicteren, aldus onderzoek van John Polga-Hecimovich over de georganiseerde misdaad in Venezuela.¹¹⁵ Andrés Antillano, professor en criminoloog aan de Universidad Central de Venezuela, beschrijft in zijn werk hoe deze kleinere bendes vooral vanaf 2015 transformeerden naar grotere groeperingen die meer en meer volgens een echte bedrijfslogica werken, waar traditionele waarden als trouw en eer makkelijker opzij worden geschoven en onderhandelingen met de autoriteiten niet langer taboe zijn.¹¹⁶

Anno 2022-2023 is de *megabanda* Tren de Aragua de grootste Venezolaanse criminele bende. De bende is betrokken bij vrijwel elk facet van de georganiseerde misdaad in Venezuela, variërend van afpersing tot ontvoeringen, moord, autodiefstal, drugshandel, wapenhandel, mensenhandel en smokkelactiviteiten.¹¹⁷ Het operatiecentrum van Tren de Aragua bevindt zich in de staat Aragua, waar de Tocarón-gevangenis en de wijk San Vicente (gemeente Girardot) zich bevinden. De bende is ook aanwezig in ten minste zes andere Venezolaanse staten zoals Carabobo, Sucre, Bolívar, Guárico, Lara en Miranda. Buiten Venezuela hebben leden van de bende operaties opgezet in Colombia, Brazilië, Peru, Ecuador, Chili en Bolivia. Hoewel hun belangrijkste focus op grensregio's lag, hebben sommige leden van de groep zich ook gevestigd in grote steden zoals Bogotá, Lima en Santiago in Chili.¹¹⁸ Tren de Aragua slaagde erin om de migratiecrisis en de coronapandemie aan te grijpen om haar imperium sterk uit te breiden. Volgens de Venezolaanse journaliste Ronna Rísquez, die enkele jaren onderzoek deed naar de bende en er een boek aan wijdde, telt de groepering ongeveer 5.000 leden waarvan 2.000 gedetineerden. De bende richtte zich in haar expansie in de regio in de eerste plaats op die landen die veel Venezolaanse migranten kenden. Hier konden ze makkelijk slachtoffers maken en landgenoten rekruteren. Door gebrek aan internationale samenwerking en omdat de criminelen zich onder de migranten verschuilden, hadden de autoriteiten uit de regio de eerste jaren niet door wat er gebeurde en kon de bende zich snel uitbreiden, aldus Rísquez.¹¹⁹

De groepering werd geleid vanuit de Tocarón-gevangenis in de staat Aragua door Héctor Guerrero Flores, bijgenaamd El Niño Guerrero, Larry Amaury Álvarez Núñez, bijgenaamd Larry Changa, en Johan José Romero, beter bekend als Johan Petrica. In de tweede helft van 2023 probeerden de autoriteiten een deel van de gevangenen die gecontroleerd werden door de *pranes* opnieuw onder controle te krijgen om zo een slag toe te dienen aan de *megabandas*. Zo nam het regime controle over zeven van dergelijke gevangenen, waaronder Tocarón. Verschillende van de machtigste *pranes* ontsnapten echter voorafgaand aan de invallen van de veiligheidstroepen, waardoor het vermoeden ontstond dat ze waren getipt, aldus Humberto Prado, de directeur van Observatorio Venezolano de Prisiones (OVP) in een interview aan InSight Crime. Met name de leider van Tren de Aragua, Niño Guerrero, vluchtte uit de gevangenis van Tocarón, dagen voordat de veiligheidstroepen binnentrokken om de controle over te nemen.¹²⁰ Ook *pran* Josué Santana, bekend als El Santanita, kon tijdens deze operatie ontsnappen. Strafrechtadvocaat Luis Izquier noemt het in een interview met de krant El Diario, in februari 2024, zorgwekkend dat de verblijfplaats van de meeste *pranes* nog steeds onbekend is en dat er geen plan lijkt te zijn om te voorkomen dat de *pranes* zich herorganiseren.¹²¹

Een andere *megabanda* die sinds 2022 beduidend meer het nieuws haalt is Tren del Llano. Deze groepering ontstond in 2008 in de staat Guárico en was voornamelijk lokaal actief alsook in de staat Aragua. Sinds 2022 kwam de groepering omwille van haar criminele activiteiten steeds meer in het

¹¹⁵ Polga-Hecimovich J., 25/05/2019, pp.189-207, [url](#)

¹¹⁶ Venezuelaanalysis, 19/08/2021, [url](#)

¹¹⁷ InSight Crime, 14/02/2023, [url](#)

¹¹⁸ InSight Crime, 14/02/2023, [url](#)

¹¹⁹ Crónica Uno, 09/04/2023, [url](#)

¹²⁰ InSight Crime, 31/01/2024, [url](#)

¹²¹ El Diario, 01/02/2024, [url](#)

vizier van de autoriteiten en deze startten in april 2022 *operación Trueno* (operatie Donder) waarbij 800 politieagenten werden ingezet en veertien vermeende bendeleden werden gedood. Operatie Donder ging ook gepaard met mensenrechtenschendingen en buitengerechterlijke executies.¹²² Ook in 2023 gingen de acties van de autoriteiten door tegen de groepering, maar volgens InSight Crime is eind mei 2024 geen enkele veiligheidsoperatie erin geslaagd Tren del Llano uit te roeien, en zet de groepering haar afpersingen van de lokale bevolking en aanvallen tegen veiligheidstroepen verder.¹²³ Op 6 augustus 2024 zetten de autoriteiten meer dan 6000 soldaten en politieagenten in, in de staten Guárico en Miranda, als onderdeel van Operatie Zaraza. De operatie vond plaats als reactie op een video gepost door Tren del Llano waarin ze de verkiezingsfraude en onderdrukking van de protesten door de autoriteiten aanklaagde. De minister van Buitenlandse Zaken beweerde dat de oppositie Tren del Llano en Tren de Aragua, hadden ingehuurd om een staatsgreep te plegen. Sindsdien werden meer dan een dozijn vermeende leden van Tren del Llano gearresteerd en sommigen gedood. Omdat bij verschillende daaropvolgende operaties militaire functionarissen vanuit de lucht gemeenschappen bombardeerden, lukraak granaten gooiden en schoten losten, bestempelde de mensenrechtenorganisatie PROVEA de aanval als een oorlogsmisdaad.¹²⁴

In oktober 2023 publiceerden de autoriteiten zelf een lijst van de, volgens hun, tien meest gezochte criminelen van het land. Op de eerste en tweede plaats staan Niño Guerreño en El Santanita van Tren de Aragua. Op de derde plaats staat Willexis van de gelijknamige bende en op plaats vier en vijf staan El Vampi en El Garbis van de bende Cota 905. Ook de leiders van de bende El Cagón, El Conas, Yiyi, Yeico massacre, Tren del Llano en Carlos Capa staan op de lijst. Opvallend is dat geen enkele leider van een *sindicato* (zie 3.2.2) op de lijst staat.¹²⁵

3.2.2. Sindicatos

De *sindicatos* zijn criminele bendes die arbeiders en werkgevers afpersen. Ze zijn voornamelijk actief in de bouwindustrie, de olie-industrie en de mijnbouw. Ze persen de managers op bouwplaatsen af, bedreigen hen om alleen door hen aangeduide werknemers in te huren, en dwingen hen bepaalde materialen enkel bij een bepaalde leverancier aan te kopen. Ook de werknemers worden op hun beurt door hen afgeperst. Regelmatig vinden conflicten tussen verschillende *sindicatos* plaats, die worden beslecht via de inzet van huurmoordenaars. In de mijnsector zijn ze vooral actief in de staat Bolívar. Hier beslissen ze wie in de mijnen mag werken en leggen ze hun eigen gedragsregels op. Schending van deze wetten bekopen de werknemers meestal met de dood, aldus Transparency Venezuela.¹²⁶ Anno 2022 is een van de grootste en sterkste *sindicatos* de organisatie R (Organización R - OR). De groep is een van de snelst groeiende mijnbouw*sindicatos* in de staat Bolívar. In de afgelopen jaren heeft het zijn controle over waardevolle goudmijnen uitgebreid, soms door gewelddadige conflicten met rivaliserende bendes. De snelle opkomst van de bende werd volgens een analyse van InSight Crime niet alleen aangedreven door haar capaciteit om wapens in te zetten, maar ook door haar vermogen om de steun van lokale gemeenschappen te verwerven door middel van sociale hulpverlening.¹²⁷

¹²² Defiende Venezuela & InSight Crime, 10/07/2024, [url](#)

¹²³ InSight Crime, 31/05/2024, [url](#)

¹²⁴ InSight Crime, 04/09/2024, [url](#)

¹²⁵ InSight Crime, 18/10/2023, [url](#)

¹²⁶ Transparency Venezuela, 06/2020, [url](#)

¹²⁷ InSight Crime, 26/01/2023, [url](#)

3.2.3. Fuerzas Bolivarianas de Liberación, FBL

Het Bolivariaanse Bevrijdingsleger (Fuerzas Bolivarianas de Liberación, FBL), ook bekend als het Patriottische Leger van Nationale Bevrijding (Las Fuerzas Patrióticas de Liberación Nacional, FPLN) of onder de bijnaam de *Boliches*, is een guerrillagroep van Venezolaanse oorsprong die is opgericht in de jaren tachtig. De FBL is een uitgesproken ideologisch georiënteerde groep met bijna drie decennia operationele ervaring. Ze hebben zowel een gewapende als een politieke vleugel. Via haar politieke vleugel, de Revolutionaire Stroom van Bolívar en Zamora (Corriente Revolucionaria Bolívar y Zamora, CRBZ), heeft de groep belangrijke regeringsposities veiliggesteld, van burgemeestersposten tot vertegenwoordigers in de Nationale Assemblee.¹²⁸ De FBL bestond jarenlang naast het ELN en de FARC, hoewel beide Colombiaanse guerrillagroeperingen de FBL zowel in manschappen, ervaring als militaire capaciteit ruim overtroffen. Maar de politieke banden van de organisatie met het regime maakten haar onaantastbaar. Vanaf 2022 kwamen er echter barsten in haar relatie met de autoriteiten, onder andere nadat de groepering iemand uit de kring van de autoriteiten had ontvoerd. Wanneer het ELN vervolgens enkele gemeenten onder controle van de FBL binnendringt en de autoriteiten het ELN laten begaan, wordt het voor de groepering duidelijk dat de staat hen niet langer zal helpen. Volgens een analyse van InSight Crime paste de CRBZ zich in 2023 aan deze nieuwe realiteit aan door op te gaan in de Movimiento Ciudadano VAMOS (burgerbeweging VAMOS).¹²⁹

3.2.4. De Colombiaanse gewapende groeperingen

3.2.4.1. De paramilitairen/ BACRIM

De Colombiaanse paramilitairen, waarvan een deel na de demobilisatie van 2003 onder de Colombiaanse president Uribe overging tot de oprichting van diverse criminele organisaties in Colombia, zijn ook meer en meer aanwezig op Venezolaanse bodem. Ze worden beschuldigd van misdaden zoals bedreigingen, afpersing, ontvoering en intimidatie van medestanders van Maduro. Vaak worden deze groeperingen vermeld onder de noemer BACRIM (*Bandas Criminales*, criminele bendes) maar elke groepering is onafhankelijk en heeft zijn eigen doeleinden. Hoewel hun kernleden bestaan uit Colombianen, zijn er verschillende berichten dat ook Venezolanen door hen worden gerekruteerd.¹³⁰ De BACRIM opereren vooral in de grensstaten met Colombia. Daar houden ze zich bezig met het innen van *vacunas* (afpersingsgeld), van vooral boeren en handelaars, ontvoeringen en (huur-)moorden. Ook strijden ze voor controle over de verschillende *trochas* (illegale grensovergangen) waar ze de burgers die de grens over willen, afpersen. Ze strijden regelmatig onderling, tegen de autoriteiten en tegen de guerrillagroeperingen.¹³¹

3.2.4.2. Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia, FARC

De Colombiaanse rebellengroeperingen, de Revolutionaire Strijdkrachten van Colombia (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia, FARC) en het Nationale Bevrijdingsleger (Ejército de Liberación Nacional, ELN), hadden reeds een aanwezigheid in Venezuela voordat Chávez aan de macht kwam in 1999, zij het eerder beperkt. Sinds Chávez nam hun aanwezigheid in Venezuela toe met goedkeuring van de president. De laatste jaren van zijn presidentschap steunde Chávez echter actief de beginnende vredesonderhandelingen in Colombia. Een lijn die Maduro gedurende de eerste jaren van zijn mandaat doorzette. Maar de economische en politieke crisis in het land, in combinatie met de ontwikkelingen in Colombia sinds het vredesakkoord van 2016 met de FARC, maakt dat Venezuela vanaf 2017 een sterke toename kent van de aanwezigheid van Colombiaanse guerrillagroeperingen. Immers,

¹²⁸ InSight Crime, 16/02/2023, [url](#)

¹²⁹ InSight Crime, 12/07/2023, [url](#)

¹³⁰ ICG, 20/02/2020, [url](#)

¹³¹ Transparency Venezuela, 06/2020, [url](#)

verschillende dissidente FARC-fracties kanten zich tegen het vredesakkoord met de Colombiaanse staat en gebruiken Venezuela als veilige haven en als bron van inkomsten via illegale activiteiten. De onderzoekseenheid van InSight Crime verantwoordelijk voor Venezuela heeft de aanwezigheid van ex-FARC-leden sinds juli 2019, in ten minste acht staten bevestigd, namelijk in Zulia, Táchira, Apure, Bolívar, Guárico, Barinas, Amazonas en Aragua.¹³² Zo'n 10 % van alle FARC-dissidenten zou bestaan uit Venezolanen.¹³³ Er zijn verschillende dissidente FARC-fronten aanwezig in Venezuela. De staat Apure fungeert als het hoofdkwartier voor het dissidente Front genaamd Segunda Marquetalia, welke bestaat uit een aantal belangrijke voormalige vredesonderhandelaars waaronder Iván Márquez. Ook aanwezig in Venezuela was het 10^e Front en het 33^e Front, beide, semiautonome groepen die deel uitmaken van het grootste ex-FARC-maffianetwerk in Colombia, dat werd gecoördineerd door Gentil Duarte en Ivan Mordisco.¹³⁴ In 2022 braken hevige gevechten uit in Venezuela tussen deze verschillende ex-FARC-fronten. Ook tussen het Venezolaanse leger en het 10^e Front en tussen het ELN en het 10^e Front werd fel gevochten en deze laatste werd nagenoeg volledig verdreven. In totaal werden in 2022 vier FARC-leiders gedood in Venezuela, waaronder Gentil Duarte.¹³⁵ Nu heeft het Acacio Medina Front, dat mogelijk aansluit bij de Segunda Marquetalia, de grootste territoriale spreiding. De Segunda Marquetalia controleert nog steeds een deel van het grondgebied in Apure.¹³⁶

3.2.4.3. Het ELN

Ook de Colombiaanse guerrillagroepering, het Nationaal Bevrijdingsleger (Ejército de Liberación Nacional, ELN), kent een decennialange aanwezigheid op Venezolaans grondgebied. Maar sinds 2017, na de demobilisatie van de FARC in Colombia, verhoogde het ELN haar aanwezigheid aan de grens tussen Venezuela en Colombia, en nam de groepering territoria en criminele economieën over die eerder werden gecontroleerd door de FARC. Dit leidde tot een snelle uitbreiding van de groep doorheen Venezuela, met name in de zuidelijke mijnstreek. In 2019 is het ELN aanwezig in de helft van de staten van het land en beheert het vitale economieën. De Venezolaanse staten waar het ELN de grootste aanwezigheid heeft, zijn Zulia, Táchira, Apure en Amazonas. In deze gebieden vestigden de guerrillastrijders zich in grensgemeenten, waardoor ze de criminele economieën konden controleren en de mobiliteit tussen Colombia en Venezuela konden garanderen. Het ELN heeft zijn aanwezigheid ook uitgebreid naar staten in Midden- en Oost-Venezuela, zoals Bolívar, Anzoátegui en Guárico.¹³⁷

Ze rekruteren ook steeds meer jonge Venezolanen en infiltreren in de lokale politiek in deze staten waar ze een sterke aanwezigheid hebben. Om deze redenen vermeldt InSight Crime dat ze meer en meer transformeren tot een Venezolaans-Colombiaanse rebellenorganisatie.¹³⁸

In Colombia werd in augustus 2022 Gustavo Petro aangesteld als nieuwe president. Onmiddellijk na zijn aantreden beloofde de president vredesonderhandelingen op te starten met de gewapende groeperingen in Colombia, waaronder het ELN en de dissidenten van de voormalige FARC. Omdat het ELN echter niet meer los kan worden gezien van de machthebbers in Venezuela was de Colombiaanse president genooddakt om president Maduro te betrekken bij de vredesonderhandelingen en startte hierrond diplomatieke gesprekken op.¹³⁹ Een rapport van de Colombiaanse denktank PARES (Fundación Paz y Reconciliación) van april 2024 stelt echter duidelijk dat sinds de start van de vredesonderhandelingen van de groepering met de Colombiaanse autoriteiten haar aanwezigheid en territoriale controle in Venezuela verder is toegenomen. In verschillende gemeenten in de grensstaten

¹³² InSight Crime, 04/09/2019, [url](#)

¹³³ InSight Crime, 04/09/2019, [url](#)

¹³⁴ InSight Crime, 13/10/2021, [url](#)

¹³⁵ InSight Crime, 03/10/2022, [url](#)

¹³⁶ InSight Crime, 11/03/2024, [url](#)

¹³⁷ InSight Crime, 13/05/2024, [url](#)

¹³⁸ InSight Crime (McDermott J.), 22/03/2019, [url](#)

¹³⁹ InSight Crime, 09/03/2023, [url](#)

legt het ELN zich toe op afpersingen, rekruteringen en controleert ze de facto de lokale bevolking. In verschillende gemeenten benoemt ze zelfs de burgemeesters. In totaal zou het ELN, volgens het onderzoek van PARES, de controle hebben in minstens 38 gemeenten en meer dan 40 parochies in de staten Zulia, Táchira, Amazonas en Apure. De groepering presenteert zich hier als de verdediger van de Bolivariaanse revolutie en fungeert zo als een paramilitaire groep die de steun geniet van de Venezolaanse autoriteiten.¹⁴⁰ Volgens InSight Crime is het ELN in 2023 de machtigste criminele actor van de grensregio en veranderde de groepering van tactiek om de grensregio blijvend onder haar controle te houden. Waar de afgelopen jaren de groepering zich voornamelijk toedeed op het gebruik van geweld om de burgers en de rivaliserende criminele groeperingen te controleren, wendde ze zich doorheen 2023 vooral tot het uitoefenen van sociale en politieke controle over de lokale bevolking.¹⁴¹

De Venezolaanse autoriteiten verwijzen meestal naar deze Colombiaanse groeperingen door het gebruik van de afkorting TANCOL (Terroristas Armados Narcotraficantes Colombianos).¹⁴² Maar het is tekenend, volgens InSight Crime, dat geen enkele rebellenleider genoemd wordt op de door de autoriteiten in oktober 2023 gepubliceerde lijst van de tien meest gezochte bendeleiders van het land.¹⁴³

4. Typologie, doelwitten en impact op de burgerbevolking

4.1. Het geweld gelinkt aan de ordetroepen van de staat

4.2.1. Grootschalige corruptie

Gedurende meer dan tien maanden analyseerde en identificeerde Transparencia Venezuela, samen met een groep onderzoekers en experts, de grootste illegale economieën in Venezuela. Uit het onderzoek van 2022 blijkt dat de smokkel van drugs, goud en brandstof en illegale activiteiten in de havens en douane jaarlijks meer dan 9,4 miljard dollar opbrengen voor criminele organisaties, onder bescherming van corrupte ambtenaren.¹⁴⁴ Het rapport met de titel *Economías Ilícitas al amparo de la corrupción* onthult dat de omvang van deze activiteiten in Venezuela de afgelopen jaren is toegenomen. Uit de studie blijkt dat het aandeel van illegale operaties gelijk is aan 21 % van het bruto binnenlands product van Venezuela.¹⁴⁵

Het onderzoek concludeert dat Venezuela een centrum is voor de georganiseerde misdaad in de regio en toont het bestaan van verschillende netwerken aan die floreren dankzij een verwevenheid tussen criminele groeperingen en corrupte ambtenaren. Benzinesmokkel, drugshandel en corruptie, en afpersing in de haven, zijn de drie grootste illegale economieën in het land. Het rapport legt ook het probleem bloot van de zogenaamde *alcabalas*. Dit zijn de controleposten van de ordetroepen. Ze hebben officieel als doel de veiligheid van de bevolking te verhogen maar fungeren in werkelijkheid als plekken waar burgers worden verplicht steekpenningen te betalen, gekend onder de naam *matraqueo*. Deze vorm van afpersing kende een sterke stijging sinds de covidpandemie. Volgens de studie van Transparencia Venezuela moeten passanten bij minstens 25 op 100 controleposten gedwongen worden steekpenningen te betalen. De controleposten van de GNB en de PNB werden het

¹⁴⁰ PARES, 10/04/2024, [url](#)

¹⁴¹ InSight Crime, 13/05/2024, [url](#)

¹⁴² Efecto Cocuyo, 08/02/2022, [url](#)

¹⁴³ InSight Crime, 18/10/2023, [url](#)

¹⁴⁴ Runrun.es, 23/06/2022, [url](#)

¹⁴⁵ Transparenciave.org, 06/2022, [url](#)

vaakst vernoemd in dit kader.¹⁴⁶ De combinatie van gebrekkige selectieprocessen en lage salarissen maken criminele activiteiten steeds verleidelijker voor veiligheidsagenten, aldus Keymer Ávila, hoogleraar criminologie aan het Instituut voor criminele wetenschappen van de Centrale Universiteit van Venezuela, in een interview aan InSight Crime.¹⁴⁷

Volgens Transparencia Venezuela is er ook in 2023 sprake van een symbiotische relatie tussen criminele actoren en staatsinstellingen waarbij er een soort politiek-bureaucratisch-economisch-crimineel bedrijf is ontstaan. De staat zwijgt, werkt samen of faciliteert de criminele economie, aldus Mercedes de Freitas, uitvoerend directeur van Transparencia Venezuela.¹⁴⁸

Op de *Corruption Perception Index* van Transparency International voor het jaar 2023 staat Venezuela op plaats 177 van de 180 geanalyseerde landen, met een score van 13/100¹⁴⁹ wat tevens een daling is van een punt ten opzichte van 2022.¹⁵⁰

Uit een onderzoek van huishoudens in Venezuela, aangehaald in het jaarrapport voor 2023 van de OVV, blijkt dat een kwart van de bevolking verklaarde dat ze in de voorgaande twaalf maanden een politie- of militaire functionaris hadden moeten betalen omdat ze hun hulp hadden gevraagd bij een interventie of probleem. Het gevoel van de bevolking in dergelijke situaties is dat ze te maken krijgen met dubbele afpersing, die van criminelen en die van de politie, aldus de OVV.¹⁵¹ Een onderzoek uit 2023 van de media El Pitazo, Runrun.es, TalCual en Connectas, beschrijft eveneens hoe de PNB personen afperst of vals beschuldigd van drugsfeiten om hen nadien te laten betalen voor hun vrijlating.¹⁵²

4.2.2. Ordetroepen en buitengerechtelijke executies

De ngo PROVEA meldt in haar jaarrapport voor 2023 dat de veiligheidsdiensten tussen 2013 en 2023 verantwoordelijk zijn voor een totaal van 10.085 gewelddadige overlijdens. Het merendeel van deze zaken werd niet onderzocht.¹⁵³

Voor 2020 rapporteert het OVV voor het eerst hogere cijfers van gewelddadige overlijdens als gevolg van het optreden van de ordetroepen (4.231) dan als gevolg van moorden (4.153). Sinds 2016 stelt de organisatie een continue toename vast van het aantal dodelijke slachtoffers bij politiegeweld.¹⁵⁴ Vanaf 2022 documenteert het OVV opnieuw een duidelijke daling ten opzichte van het jaar voordien, namelijk 1.240 gewelddadige sterfgevallen als gevolg van politie-interventies.¹⁵⁵ De hoogste cijfers werden opgetekend in de staten Miranda (261 slachtoffers), Aragua (186) en Zulia (154).¹⁵⁶ Deze dalende trend zette zich in 2023 verder waarbij het OVV 953 gewelddadige sterfgevallen als gevolg van politie-interventies optekende.¹⁵⁷ Sterfgevallen als gevolg van politie-interventie vertegenwoordigden 13,7 % van het totale aantal gewelddadige sterfgevallen. De staat Miranda kende

¹⁴⁶ Transparenciave.org, 06/2022, [url](#)

¹⁴⁷ InSight Crime, 31/01/2024, [url](#)

¹⁴⁸ Caracas Chronicles, 08/01/2024, [url](#)

¹⁴⁹ Each country's score is a combination of at least 3 data sources drawn from 13 different corruption surveys and assessments. These data sources are collected by a variety of reputable institutions, including the World Bank and the World Economic Forum.

¹⁵⁰ Transparency International, 2023, [url](#)

¹⁵¹ OVV, 28/12/2023, [url](#)

¹⁵² ARI, 2023, [url](#)

¹⁵³ PROVEA, 04/2024, [url](#)

¹⁵⁴ OVV, 29/12/2020, [url](#)

¹⁵⁵ OVV, 29/12/2022, [url](#)

¹⁵⁶ OVV, 29/12/2022, [url](#)

¹⁵⁷ OVV, 28/12/2023, [url](#)

met 227 slachtoffers het hoogste aantal overlijdens als gevolg van politie-interventies, gevolgd door Carabobo (131), Zulia (115), Aragua (100), het Hoofdstedelijk District (96), de staten Bolívar (41) en Anzoátegui (41) en Guárico waar 32 dodelijke slachtoffers vielen tijdens politie-interventies.¹⁵⁸

Het Venezolaanse mensenrechtendocumentatie-initiatief Lupa Por la Vida, een gezamenlijk project van de mensenrechtenorganisatie PROVEA en het Gumilla Center dat toezicht houdt op de schending van het recht op leven in Venezuela, registreerde 1.414 buitengerechtelijke executies in 2021. Dit is een daling ten opzichte van 2020, toen Lupa por La Vida 3.034 slachtoffers van politie- en militair geweld registreerde.¹⁵⁹ Voor 2022 documenteerde de organisatie een verdere daling met 824 dodelijke slachtoffers en voor 2023 tekende de organisatie 620 slachtoffers op van dodelijk politie- en militair geweld.¹⁶⁰ Wel documenteerde de organisatie een procentuele stijging van het aantal vrouwelijke slachtoffers van 1,04 % in 2021 naar 2,18 % in 2022 en 3,09 % in 2023.¹⁶¹ Volgens PROVEA was de PNB in 2023 verantwoordelijk voor 30 % van de buitengerechtelijke executies, gevolgd door de CICPC (19,2 %) en de FANB (16 %).¹⁶²

Op 27 september 2019 heeft de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties (VN) bij resolutie 42/25 de onafhankelijke internationale onderzoeksmis­sie over Venezuela opgericht, om de sinds 2014 vermeende schendingen van de mensenrechten te beoordelen. Het rapport van deze mis­sie werd gepubliceerd in september 2020. De mis­sie concludeerde dat de regering, staatsagenten en groepen die met hen samenwerkten grove schendingen hadden begaan. Het identificeerde patronen van schendingen en misdaden die in hoge mate werden gecoördineerd door de staat, die systematisch en wijdverspreid plaatsvonden, en dus neerkwamen op misdaden tegen de menselijkheid, aldus de VN.¹⁶³

De mis­sie stelde vast dat de autoriteiten op hoog niveau macht en toezicht hadden en uitoefenden over de veiligheidstroepen en inlichtingendiensten die in het rapport als verantwoordelijk voor deze schendingen werden aangeduid. President Maduro en de ministers van Binnenlandse Zaken en Defensie waren op de hoogte van de misdaden. Ze gaven bevelen, coördineerden activiteiten en verstrekten middelen ter bevordering van de plannen en het beleid op grond waarvan de misdaden werden gepleegd. De mis­sie vond redelijke gronden om aan te nemen dat de Venezolaanse autoriteiten en veiligheidstroepen sinds 2014 ernstige schendingen van de mensenrechten hebben gepland en uitgevoerd, waarvan sommigen, inclusief willekeurige moordpartijen en het systematisch gebruik van foltering, neerkomen op misdaden tegen de menselijkheid, aldus Marta Valiñas, de voorzitter van de VN-mis­sie.¹⁶⁴ Het mandaat van de mis­sie werd opnieuw verlengd in september 2022.¹⁶⁵ De mis­sie merkt in haar rapport van eind 2023 op dat, ondanks de gerapporteerde daling in de afgelopen jaren, het aantal vermeende moorden door de veiligheidstroepen in het land alarmerend hoog blijft en Venezuela hiermee tot deze landen ter wereld blijft behoren waar buitengerechtelijke executies het frequentst voorkomen.¹⁶⁶

Sinds 2022 zetten de autoriteiten grootschalige militaire operaties in om vooraanstaande bendeleiders aan te pakken. In 2023 gingen de autoriteiten verder met deze *mano dura*-aanpak, oftewel ijzeren vuist, om orde te scheppen te midden van de toenemende criminaliteit in het land. InSight Crime, dat voor zijn analyse sprak met verschillende onderzoekers, academici, journalisten en maatschappelijke leiders, noemt deze acties echter vooral politiek theater omdat veelal enkel deze criminele organisaties

¹⁵⁸ OVV, 28/12/2023, [url](#)

¹⁵⁹ PROVEA, 03/2022, [url](#)

¹⁶⁰ Lupa por la vida, 18/06/2024, [url](#)

¹⁶¹ Lupa por la vida, 18/06/2024, [url](#)

¹⁶² PROVEA, 04/2024, [url](#)

¹⁶³ OHCHR, 16/09/2020, [url](#)

¹⁶⁴ OHCHR, 16/09/2020, [url](#)

¹⁶⁵ The Organization for world peace, 14/11/2022, [url](#)

¹⁶⁶ UNHRC, 15/12/2023, p.4, [url](#)

werden aangepakt, die zich niet aan de afspraak met de autoriteiten hielden.¹⁶⁷ In een bijkomend onderzoek van InSight Crime samen met de Venezolaanse mensenrechtenorganisatie Defiende Venezuela, gepubliceerd in juli 2024, tonen de onderzoekers aan hoe de veiligheidsdiensten tijdens zo'n grootschalige militaire operatie, genaamd operatie Donder (zie ook 3.2.1), verschillende mensenrechtenschendingen begingen tegen de inwoners van de parochie van Altagracia de Orituco (Guárico). Tijdens deze mega-operatie, gericht tegen de criminele organisatie Tren del Llano, voerden de ordetroepen invallen uit zonder rechterlijke toestemming en gingen ze over tot gedwongen verdwijningen en willekeurige detenties, waarbij meldingen werden gemaakt van foltering en seksueel geweld. Hoewel sommige verdachten na enkele dagen werden vrijgelaten zat het merendeel van hen in juli 2024 nog steeds opgesloten. Volgens familieleden hadden de meeste gearresteerden geen banden met de criminele organisatie Tren del Llano.¹⁶⁸

4.2. Geweld gelinkt aan de gewapende groeperingen

Naast de eerder beschreven moorden (homicidios) ondervinden burgers nog andere vormen van geweld uitgaande van de gewapende groeperingen zoals de *megabandas*, *sindicatos* en rebellengroeperingen.

Zo hebben de aanwezigheid van de *megabandas*, Colombiaanse rebellenorganisaties of *sindicatos*, ook een belangrijke invloed op het dagelijkse leven van deze burgers via de sociale controle die deze groeperingen de lokale bevolking opleggen. Volgens Luis Useche, juridisch coördinator van de ngo Fundaredes die de veiligheidssituatie in de grensgebieden monitort, leggen al deze groeperingen een bewind van angst en sociale controle op.¹⁶⁹ Daarnaast kunnen burgers het slachtoffer zijn van afpersingen, ontvoeringen en rekruteringen.

4.2.1. Sociale controle

Uit onderzoek van InSight Crime blijkt dat alle criminele groeperingen, of het nu drugskartels, straatbendes of illegale mijnbouwgroeperingen zijn, een unieke manier hebben om sociale controle op te leggen aan de lokale inwoners. Een van deze manieren is het creëren van charitatieve organisaties om de bevolking aan zich te binden. Zo maken ze gebruik van donaties, de organisatie van gaarkeukens en educatieve en gezondheidsactiviteiten. Hoewel ze een verschil maken, helpen deze activiteiten ook de criminele organisaties om hun macht te behouden. Om deze controle te behouden, straffen en belonen ze. Voorzieningen voor voedsel en basisgoederen kunnen worden ingetrokken voor degenen die zich niet aan de regels houden, en overtreders kunnen ook worden gedwongen te vertrekken, of worden verminkt of zelfs gedood.¹⁷⁰ De situatie in La Vega en Cota 905, in Caracas, zijn hier een goed voorbeeld van. De bende van El Koki wist haar macht hier sterk uit te breiden en te consolideren door tijdens de pandemie een aantal belangrijke taken van de overheid over te nemen. Ook de avondklok die bendeleider Wilaxis in februari 2022 opgelegde aan de inwoners van Petare is hiervan een illustratie.¹⁷¹

Ook de guerrillagroeperingen, zoals de dissidenten van de FARC en het ELN, leggen steeds sociale controle op in de gemeenschappen en territoria die onder hun controle komen. In sommige dorpen vervangen ze de daadwerkelijke autoriteiten. Straffen voor de dorpelingen die hun regels breken variëren van een boete tot de doodstraf. Daarnaast proberen ze de steun van de dorpelingen te

¹⁶⁷ InSight Crime, 31/01/2024, [url](#)

¹⁶⁸ Defiende Venezuela & InSight Crime, 10/07/2024, [url](#)

¹⁶⁹ Fundaredes, 08/03/2022, [url](#)

¹⁷⁰ InSight Crime, 11/04/2022, [url](#)

¹⁷¹ El Estímulo, 07/02/2022, [url](#)

verkrijgen door het renoveren van lokale schooltjes en het uitdelen van medicijnen. Er zijn getuigenissen waarbij deze groeperingen instonden voor de verspreiding van de officiële voedseldozen. Volgens verschillende getuigenissen aan Transparencia Venezuela maakt het ELN ook gebruik van lokale radiostations om hun propaganda te verspreiden.¹⁷²

Een onderzoek van Armando.info van januari 2024 toont aan hoe het ELN in de grensstaten Táchira en Apure zijn macht heeft geconsolideerd door het opleggen van regelgeving en bedreigingen en er het politieke en sociale leven probeert te regelen en te controleren. De guerrillagroepering controleert er wie de gebieden onder zijn controle binnenkomt en verlaat. Auto's moeten steeds rijden met de ramen open en iedere burger moet zich kunnen legitimeren. Degenen die op een motorfiets rijden, moeten hun helm afzetten en hun gezicht laten zien en moeten steeds kunnen uitleggen waar ze heen gaan of wat de reden van hun bezoek aan de regio is.¹⁷³ Het onderzoek toont eveneens aan hoe lokale gezaghebbers, zoals priesters, leraren en burgemeesters, niet aan de controle van de guerrillagroepering kunnen ontsnappen. Een interview met een priester maakt duidelijk dat ze niet vrij kunnen rondreizen binnen hun gebied, dat ze gevolgd worden tijdens hun werkzaamheden en dat ze een strikt verbod hebben om te praten over onderwerpen als afpersing, ontvoering of guerrillaoorlog.¹⁷⁴

In de helft van de door Armando.info onderzochte grensgemeenten was tijdens het onderzoek een door de guerrilla opgelegde avondklok van kracht.¹⁷⁵

InSight Crime schrijft begin 2024 dat met de impliciete steun van de staat het ELN een quasi-legitieme autoriteit geworden is voor inwoners van het Venezolaanse grensgebied. Het ELN staat er in voor de coördinatie van de medische bezoeken, de waterlevering en biedt economische hulp aan de lokale inheemse gemeenschappen.¹⁷⁶

4.2.2. Rekrutering

De groeperingen maken zich eveneens schuldig aan de gedwongen rekrutering van minderjarigen.¹⁷⁷ Volgens InSight Crime rekruteren de Colombiaanse guerrillagroeperingen Venezolaanse minderjarigen in de grensstaten. Net als in Colombia profiteren de guerrillastrijders van de extreme armoede, verergerd door de jaren van economische crisis in Venezuela, om wanhopige jongeren te overtuigen zich bij hen aan te sluiten. Ze bieden hen daarbij vaak geld en voedsel. De guerrillastrijders hebben ook logistieke en inlichtingennetwerken opgebouwd in Venezuela. Hoewel deze in burgergebied ingebedde cellen in Colombia bekend staan als milities, worden ze in sommige delen van Venezuela aangeduid met een meer Venezolaanse term, *colectivos*, verwijzend naar de sociaal-politieke gewapende groepen die gelieerd zijn aan de autoriteiten.¹⁷⁸

Het onderzoek van Armando.info toont ook aan hoe de guerrilla rekruteren in scholen en er leraren bedreigen. Ze bieden ook diensten aan in de scholen, zoals het herstel van infrastructuur, ze brengen spullen en geschenken naar de kinderen om hen nadien te overtuigen zich bij hen aan te sluiten. De ruim dertig geïnterviewden voor dit onderzoek waren het erover eens dat de rekruteringsmethode

---

¹⁷² Transparency Venezuela, 06/2020, [url](#)

¹⁷³ Armando.Info, 07/01/2024, [url](#)

¹⁷⁴ Armando.Info, 07/01/2024, [url](#)

¹⁷⁵ Armando.Info, 07/01/2024, [url](#)

¹⁷⁶ InSight Crime, 31/01/2024, [url](#)

¹⁷⁷ Transparency Venezuela, 06/2020, [url](#)

¹⁷⁸ InSight Crime, 3/10/2022, [url](#)

door de jaren heen is geëvolueerd. Ontvoeringen of verdwijningen zijn niet langer nodig, de jongeren vertellen zelf openlijk aan hun familie of leraren dat ze met het ELN werken.¹⁷⁹

De gerekruteerde jonge Venezolanen worden nadien soms ook op Colombiaans grondgebied ingezet. Het bureau van de Colombiaanse Ombudsman, in het Colombiaanse departement Arauca, een grensgebied met de staat Apure, registreerde tussen 2022 en 2023 zes Venezolaanse mannelijke minderjarige rekruten. De guerrillagroepering dwingt jongeren ook om video's te maken waarin ze verschillende misdaden die door deze groeperingen zijn gepleegd, opbiechten, zoals granaatexplosies, afpersing enzovoort. Op deze manier proberen ze de jongeren ook aan zich te binden.¹⁸⁰

De onderzoeker en mensenrechtenactiviste Gloria Perdomo, die ook als coördinator voor het OVV werkt, verklaarde in een interview in juni 2024 op Radio Fe y Alegría dat gewapende groeperingen profiteren van de gezins- en schoolcrisis die veel minderjarigen in het land heeft getroffen, vooral sinds 2016 en 2017. Kinderen en adolescenten die lijden onder misbruik, uitsluiting en leven in extreme omstandigheden van armoede worden gemakkelijke doelwitten voor deze criminele organisaties. De groeperingen bieden hen basisvoedsel zoals brood en bananen of geld. Of ze proberen hen het gevoel te geven dat ze gewaardeerd worden, door hen steun en erkenning te geven. Eveneens volgens Perdomo worden adolescente meisjes vaak door deze bendes gerekruteerd met valse beloften van banen als model, om ze vervolgens seksueel uit te buiten. De minderjarigen worden nadien gebruikt als boodschappers of bewakers, terwijl anderen gedwongen worden de confrontatie aan te gaan met rivaliserende bendes of ernstige misdaden te begaan. Ze laten minderjarigen geloven dat ze, omdat ze nog niet de wettelijke leeftijd hebben, geen ernstige juridische gevolgen zullen ondervinden, aldus Perdomo.¹⁸¹

4.2.3. Afpersing

Fundaredes tekent daarnaast regelmatig getuigenissen op van bewoners en boeren in de grensdorpen die aangeven dat de gewapende groeperingen hun boerderijen in beslag nemen en hen dwingen hun eigendommen te verlaten.¹⁸² In een bericht van mei 2023 stelt Fundaredes dat dit soort afpersingspraktijken van boeren en veehouders in de grensstaten blijft toenemen. Ranchers en landbouwproducenten in de staten Zulia, Táchira, Apure en Barinas krijgen persoonlijke bedreigingen en krijgen te maken met inbeslagnames van hun land en hun bezittingen. Ontvoeringen, moorden en afpersingen zijn de afgelopen jaren toegenomen, vooral in Zulia en Apure, aldus Fundaredes.¹⁸³ Volgens de Nationale Federatie van Veehouders van Venezuela (Federación Nacional de Ganaderos de Venezuela, Fedenaga) worden deze afpersingspraktijken zowel door irreguliere groeperingen als door staatstroepen uitgeoefend. Deze praktijken beperken ook de voedselproductie in het land.¹⁸⁴

Op de *trochas* verplichtten het ELN en criminele groeperingen zoals Tren de Aragua de bewoners ook te betalen wanneer ze gebruik willen maken van de illegale grensovergangen. Naast de inwoners van Venezuela die de trochas gebruiken voor smokkel van goederen naar Colombia, maken ook de Venezolaanse migranten veelvuldig gebruik van deze grensovergangen, waarbij zij eveneens afpersingsgeld moeten betalen.¹⁸⁵

Ook afpersing van privébedrijven komt veelvuldig voor. InSight Crime schrijft eind 2023 dat afpersing bijna alle lagen van de Venezolaanse samenleving heeft doordrongen. De gevolgen van het niet

¹⁷⁹ Armando.Info, 07/01/2024, [url](#)

¹⁸⁰ Armando.Info, 07/01/2024, [url](#)

¹⁸¹ Radio Fe y Alegría, 18/06/2024, [url](#)

¹⁸² Fundaredes, 11/02/2021, [url](#)

¹⁸³ Fundaredes, 18/05/2021, [url](#)

¹⁸⁴ Efecto Cocuyo, 09/06/2022, [url](#)

¹⁸⁵ PARES, 09/04/2024, [url](#)

betalen van afpersing zijn ernstig: granaten die naar bedrijven worden gegooid, moorden, gedwongen verplaatsing en dreigementen met ontvoering. De maatschappelijke en economische kosten van deze afpersingspraktijken zijn ook groot. De lokale bevolking heeft het vertrouwen verloren in de bereidheid en het vermogen van de veiligheidsdiensten om hen te beschermen, terwijl de economische groei wordt belemmerd door de maandelijkse afpersingskosten.¹⁸⁶

In juli 2024 vertelde een inwoner van de wijk José Félix Ribas, in Petare, aan het persagentschap AFP, hoe alle kooplieden van de buurt bezoek kregen van gewapende bendeleden die hen verplichtten een *vacuna* (afpersingsgeld) te betalen.¹⁸⁷

5. Geografische verdeling

Kaart 1: Venezuela, deelstaten¹⁸⁸

Met ten minste 1.148 doden in 2022 door geweld en een percentage van 89,2 gewelddadige sterfgevallen per 100.000 inwoners, werd het hoofdstedelijk district voor het tweede achtereenvolgende jaar door het OVV gerangschikt als de federale entiteit met het hoogste geweldspercentage in het land. Met 50,8 gewelddadige sterfgevallen per 100.000 inwoners tekende het hoofdstedelijk district in 2023 een duidelijke daling op, maar blijft het nog steeds de meest gewelddadige federale entiteit.

¹⁸⁶ InSight Crime, 18/10/2024, [url](#)

¹⁸⁷ France 24, 11/07/2024, [url](#)

¹⁸⁸ Maps.venezuela, s.d., [url](#)

Tabel 1: OVV, Aantal gewelddadige overlijdens per 100.000 inwoners, in 2023, per staat¹⁸⁹

Naast het hoofdstedelijk district tekenden de staten Miranda (41), Bolívar (38,5), La Guaira (36,4) Amazonas (33,4), Yaracuy (27,5), Delta Amacuro (27,4) en Aragua (27,2) hogere geweldcijfers op dan het nationale gemiddelde, in het onderzoek van het OVV.¹⁹⁰ Drie van de tien gewelddadigste gemeenten van het land bevinden zich in de staat Bolívar (El Callao, Sifontes en Roscio), vier in Miranda (Paz Castillo, Brion, Sucre en Lander) en de rest bevindt zich in Yaracuy (Bruzual met 90,2), Zulia (La Cañada de Urdaneta met 69,7) en Carabobo (Juan José Mora met 64,3).¹⁹¹

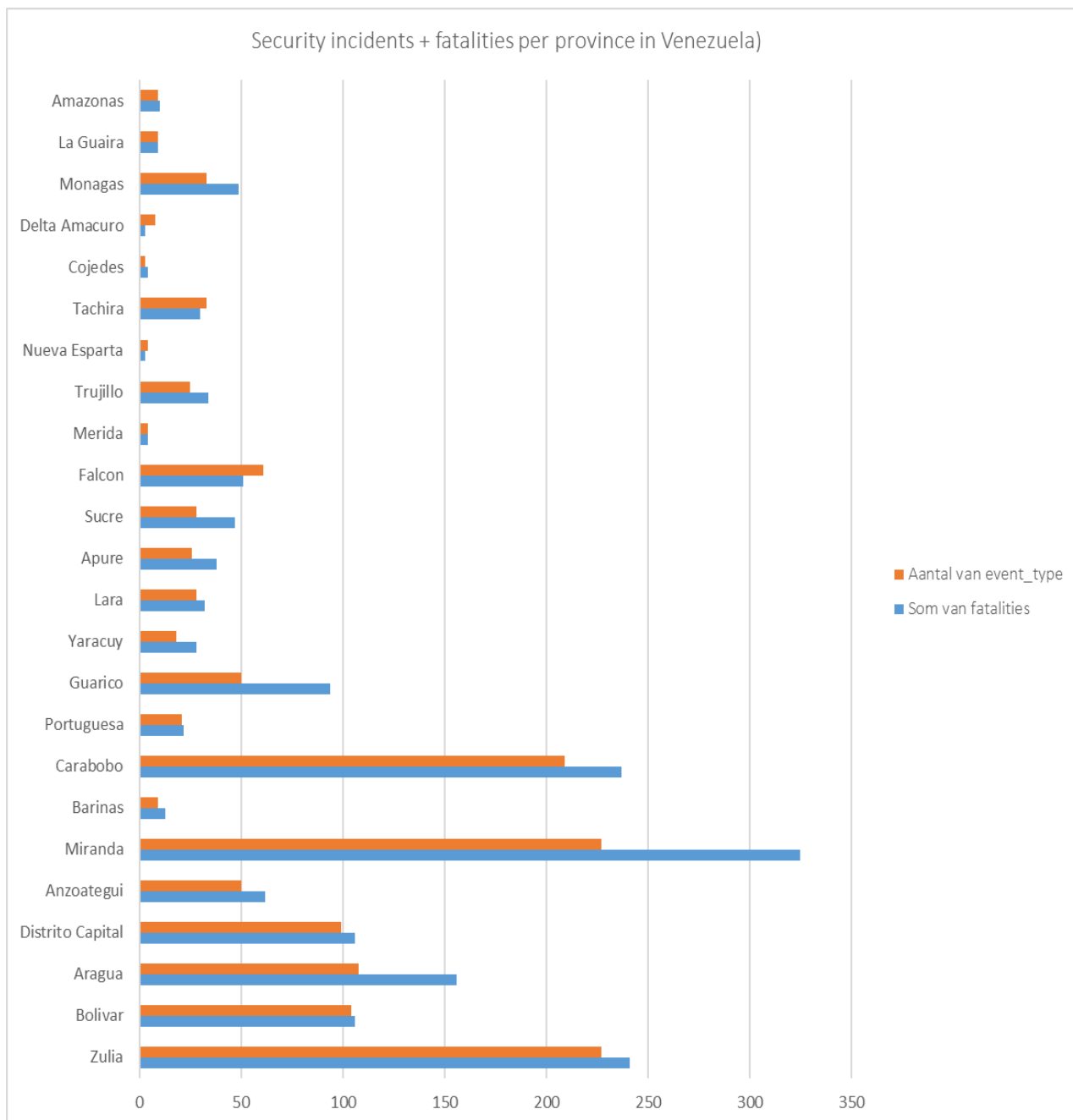
Uit de analyse van de ACLED-data voor Venezuela van de drie categorieën *Battles*, *Violence against civilians*, en *Explosions/Remote violence*, tussen januari 2022 en augustus 2024, komen de staten Miranda (gemeenten Lander en Sucre), Carabobo (gemeente Juan Jose Mora) en Zulia (gemeenten La Cañada de Urdaneta, Maracaibo en Miranda) naar voren als de staten met de meeste geweldsincidenten en dodelijke slachtoffers voor deze periode.¹⁹²

¹⁸⁹ OVV, 28/12/2023, [url](#)

¹⁹⁰ OVV, 28/12/2023, [url](#)

¹⁹¹ OVV, 28/12/2023, [url](#)

¹⁹² ACLED, laatste update:02/09/2024, [url](#)

Grafiek 3: Security incidents + fatalities per provincie in Venezuela, opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹⁹³

¹⁹³ ACLED, laatste update: 02/09/2024, [url](#)

5.1. Aragua, Miranda en grootstedelijk gebied Caracas

5.1.1. Aragua

De staat Aragua was volgens de cijfers van het OVV de meest gewelddadige staat van Venezuela voor 2018. Sindsdien kende de geweldcijfers jaar na jaar een verdere daling.¹⁹⁴ Voor 2023 staat de staat op de achtste plaats in de OVV-ranking, met een cijfer van 27 gewelddadige overlijdens per 100.000 inwoners.¹⁹⁵

Volgens Dr. Iris Terán, regionaal coördinator van het OVV in Aragua, zijn de dalende moordcijfers in de eerste plaats het gevolg van de consolidering van de controle van de criminele bendes over de zogenaamde "vredeszones". Hierdoor was er een duidelijke vermindering van het aantal gewapende confrontaties voor controle over deze gebieden. Ook de migratie van jonge criminelen naar Colombia en Peru speelt een rol. Deze kleinere bendes vluchten voor de toenemende controle van de *megabandas* over hun gebieden.¹⁹⁶ Voor 2023 maakt het OVV opnieuw dezelfde analyse van de verdere daling van het geweld.¹⁹⁷

Voor de periode januari-maart 2024 registreerde het OVV eveneens een sterke stijging van het politiegeweld met 100 %, van 19 dodelijke slachtoffers in 2023 naar 38 dodelijke slachtoffers in 2024. Terwijl het crimineel geweld met 45 % is afgenomen, gaande van 44 dodelijke slachtoffers in 2023 naar 24 dodelijke slachtoffers in 2024. Op dezelfde manier daalde het gendergeweld met 60 %, gaande van 23 overlijdens in 2023 naar 9 overlijdens in 2024.¹⁹⁸

Een van de verklaringen van het toegenomen dodelijke politiegeweld in de staat tijdens de eerste maanden van 2024, is volgens InSight Crime de toegenomen operaties van de veiligheidsdiensten in de regio. Deze operaties komen maanden nadat de Venezolaanse autoriteiten in september 2023 de gevangenis van Tocarón, het voormalige hoofdkwartier van Tren de Aragua, hadden overgenomen. De leiders van de bende, waaronder de algemene leider, Niño Guerrero, wisten echter te ontsnappen en zijn sindsdien spoorloos. De veiligheidsoperaties van begin 2024 richtten zich in de eerste plaats tegen de verschillende kleinere misdaadorganisaties die in dit klimaat konden ontstaan en die vaak wel banden hebben met Tren de Aragua.¹⁹⁹

5.1.2. Grootstedelijk gebied Caracas

5.1.2.1. Overzicht geweldscijfers

Het geweldscijfer voor het hoofdstedelijk district Caracas in 2023 bedroeg 50,8 gewelddadige sterfgevallen per 100.000 inwoners. Het grootstedelijk gebied Caracas kende in 2023 een geweldscijfer van 47,9 gewelddadige sterfgevallen per 100.000 inwoners.²⁰⁰

¹⁹⁴ OVV, 28/12/2021, [url](#); OVV, 29/12/2022, [url](#)

¹⁹⁵ OVV, 28/12/2023, [url](#)

¹⁹⁶ OVV, 02/02/2022, [url](#)

¹⁹⁷ OVV, 28/12/2023, [url](#)

¹⁹⁸ OVV, 26/04/2024, [url](#)

¹⁹⁹ InSight Crime, 18/06/2024, [url](#)

²⁰⁰ OVV, 19/01/2024, [url](#)

Kaart 2: Grootstedelijk gebied Caracas/ Área Metropolitana de Caracas²⁰¹

Het grootstedelijk gebied Caracas bevat de gemeente Libertador, behorende tot het hoofdstedelijk district Caracas en vier gemeenten van de staat Miranda: Baruta, Sucre, Chacao en El Hatillo. Van de vijf gemeenten waaruit het grootstedelijk gebied bestaat was doorheen 2023 Sucre het gewelddadigst met 61,1 gewelddadige sterfgevallen per 100.000 inwoners. De tweede plaats werd ingenomen door de gemeente Libertador (50,8), gevolgd door Chacao, (37,6) wat ook boven het nationale gemiddelde zat. De gemeenten Baruta, (18,3) en El Hatillo (10,7) tekenden de laagste cijfers van gewelddadige overlijdens op. Op parochieniveau vielen de parochies Coche en Filas de Mariche op, met zeer extreme cijfers van respectievelijk 165,3 en 102,9 gewelddadige sterfgevallen per 100.000 inwoners. Ook de parochies San Juan (81,5), San José (74,1), Petare (72,9), San Agustín (72,2) en San Pedro (68,1) kenden doorheen 2023 hoge cijfers van geweld.²⁰²

Ook de cijfers van Monitor de Víctimas²⁰³ voor 2023 wijzen op een gelijkaardige conclusie als deze van het onderzoek van het OVV. Uit de statistieken komt Libertador, met 155 slachtoffers, naar voren als de gemeente met het meeste geweld, gevolgd door Sucre, met 134 slachtoffers. Chacao en El Hatillo telden elk drie doden door geweld, Baruta negen. Petare (Sucre) was volgens Monitor de Víctimas de parochie met het meeste geweld. De meest voorkomende doodsoorzaak in het grootstedelijk gebied Caracas was dodelijk politiegeweld, gevolgd door wraakacties. Monitor de Víctimas tekende voor 2023 wel een duidelijke stijging op binnen de categorie wraakacties of afrekeningen met 70 doden tegenover 50 in 2022.²⁰⁴

Het geweld in het hoofdstedelijk district nam sterk toe in 2021 toen de autoriteiten zich richtten tegen de bende van El Koki, eerst in de buurt van La Vega en daarna in het bolwerk van de bende, Cota 905. Bij de inval in La Vega begin 2021 kwamen bijna twee dozijn mensen om het leven. Zes maanden later werden ongeveer 30 mensen gedood toen de veiligheidstroepen Cota 905 belegerden en huis-aan-huis huiszoekingen uitvoerden te midden van vuurgevechten. Tijdens beide offensieven werden de autoriteiten beschuldigd van het lukraak neerschieten van bewoners in hun pogingen om de bende

²⁰¹ Área Metropolitana de Caracas, [url](#)

²⁰² OVV, 19/01/2024, [url](#)

²⁰³ Monitor de Víctimas is een journalistiek initiatief van de Venezolaanse digitale media Runrun.es en de niet-gouvernementele organisatie Caracas Mi Convive met als doel het systematiseren van de verzameling van gegevens over moorden die zich voordoen in Caracas.

²⁰⁴ Runrun.es, 27/03/2024, [url](#)

en zijn leider, Carlos Luis Revete, alias El Koki, te verslagen.²⁰⁵ Na de aanval in juli 2021 sloeg El Koki op de vlucht. Maar op 6 februari 2022 kwam het nieuws dat hij was gedood bij een vuurgevecht met de CICPC in de stad Tejerías, Aragua.²⁰⁶

In Cota 905 hebben de veiligheidstroepen na de dood van Koki een quasi permanente staat van militarisering opgezet om te voorkomen dat de overblijfselen van El Koki's bende of criminele rivalen het vacuüm daar zouden opvullen. De wijk kenmerkt zich sinds de dood van EL Koki door controleposten, omnipresente politieagenten en gepantserde voertuigen op straathoeken. Maar verschillende getuigenissen van inwoners, opgetekend door de krant El Estímulo, geven aan dat de politie hard optreedt tegen gewone burgers van de wijk met onder andere willekeurige huisinvallen en arrestaties.²⁰⁷ Een onderzoek uit 2023 van de media El Pitazo, Runrun.es, TalCual en Connectas, beschrijft hoe de PNB vanuit acht controleposten²⁰⁸ in de wijk inwoners afperste, of vals beschuldigde van drugsfeiten. De slachtoffers, vaak jonge mannen, werden vervolgens rondgereden in patrouillewagens terwijl agenten de familie van het slachtoffer contacteerden en in ruil voor hun vrijlating geld vroegen.²⁰⁹

Begin juni 2024 verklaarden de autoriteiten de leider van de bende Pitufu te hebben gedood nadat hij van plan was zich te vestigen in wijken die voorheen onder de controle van El Koki stonden.²¹⁰

Volgens InSight Crime was bendeleider Wilaxis na de dood van El Koki de machtigste bendeleider in Caracas.²¹¹ Petare, een parochie in de gemeente Sucre (Miranda) is het belangrijkste territorium van de bende van Wilaxis, waar hij de controle heeft over ten minste 20 wijken, waaronder de wijk José Félix Ribas als zijn belangrijkste invloedsgebied.²¹²

5.2. De grensstaten

5.2.1. Algemene geweldsdynamieken

Volgens de ngo Fundaredes, welke de veiligheidssituatie in de grensstaten monitort, vormt de grens tussen Colombia en Venezuela, die in totaal 2.219 kilometer lang is, sinds jaren het strijdtoneel tussen diverse gewapende groeperingen, waaronder de Colombiaanse rebellenorganisaties ELN en dissidenten van de FARC, alsook Venezolaanse rebellenorganisaties, criminele bendes, smokkelaars, drugshandelaren en de veiligheidstroepen van de Venezolaanse staat. Onderzoekers van de ngo stellen echter vast dat de gewapende groeperingen steeds vaker te vinden zijn op territoria verder van de grens verwijderd.²¹³ Onderzoekers van Fundaredes stellen eveneens vast dat er een steeds verder gaande samenwerking kan worden vastgesteld tussen de Venezolaanse autoriteiten enerzijds en de leden van de Colombiaanse guerrilla anderzijds. Afhankelijk van de regio is er de ene keer meer steun voor het ELN dan wel de FARC-dissidenten.²¹⁴

In deze regio vindt een voortdurende strijd plaats tussen de gewapende groeperingen onderling voor controle over de vele informele grensovergangen (*trochas*) tussen Venezuela en Colombia. Ze vechten

---

²⁰⁵ OVV, 28/12/2021, [url](#)

²⁰⁶ InSight Crime, 28/02/2022, [url](#)

²⁰⁷ El Estímulo, 06/07/2022, [url](#)

²⁰⁸ In Las Luces, Villa Zoila, La Chivera, 21 de Julio, Las Brisas, barrio Moscu, El Pinar en Las Quintas

²⁰⁹ ARI, 2023, [url](#)

²¹⁰ TalCual, 07/06/2024, [url](#)

²¹¹ InSight Crime, 12/11/2021, [url](#)

²¹² inSight Crime, 20/01/2023, [url](#)

²¹³ Fundaredes, 06/12/2020, [url](#)

²¹⁴ Fundaredes, 16/11/2020, [url](#)

hier voor controle op illegale activiteiten zoals smokkel, drugshandel, mensenhandel en afpersing van degenen die deze wegen gebruiken, meestal Venezolanen zonder papieren.²¹⁵

Informele en illegale grensoverschrijdende handel bloeit al lang aan deze poreuze en schaars bewaakte grens, vooral omdat de formele handel steeds verder opdroogde. Zelfs voordat de economie van Venezuela in 2013 begon te krimpen, werden de gesubsidieerde brandstof en voedselproducten naar Colombia gesmokkeld voor verkoop tegen marktprijzen, terwijl cocaïne werd ingevoerd vanuit Colombia. Zowel criminelen als gewone inwoners leefden van deze informele economische activiteiten. Maar met de groei van de illegale grenshandel kwam er ook steeds meer geweld naar deze regio, aldus het rapport van ICG over het geweld in de grensregio van december 2020.²¹⁶ Volgens ICG is het in 2020 heel normaal dat men meerdere gewapende groeperingen tegenkomt bij het passeren van een enkele grensoversteek. Smokkelaars, migranten en vluchtelingen verdwijnen spoorloos of worden vermoord, hetzij omdat ze geen afpersingsgeld hebben betaald, hetzij omdat ze ervan worden verdacht samen te werken met rivaliserende gewapende groeperingen. Lichamen, vaak verminkt, worden regelmatig gevonden op de *trochas*.²¹⁷

Voor 2023 wijst de denktank InSight Crime erop dat de invloed van het ELN in de grensregio nog verder toenam. Met een aanwezigheid in 19 van de 20 Venezolaanse grensgemeenten met Colombia heeft het ELN zichzelf gevestigd als de poortwachter van de *trochas* waar dagelijks ladingen drugs, smokkelwaar en migranten doorheen gaan. Dit geografische voordeel is een van de belangrijkste redenen waarom InSight Crime de groep voor 2023 de machtigste criminele actor in de regio noemt. Met de impliciete steun van de staat is het ELN bovendien een quasi-legitieme autoriteit geworden voor inwoners van het Venezolaanse grensgebied, die de toegang van medische organisaties coördineert, water levert en economische hulp biedt aan lokale inheemse gemeenschappen.²¹⁸ Ook liet het regime het ELN toe haar invloed uit te breiden in de goud producerende regio's van de staat Bolívar en Amazonas.²¹⁹

5.2.2. Gewelddynamieken per staat

5.2.2.1. Zulia

Zulia is de meest dichtbevolkte staat van Venezuela met een uitgestrekte grens met buurland Colombia. De guerrillagroep met de grootste aanwezigheid in deze staat is het ELN, maar Colombiaanse paramilitairen, dissidenten van de FARC en drugskartels zijn ook actief in de regio. Er zijn ook lokale bendes die meevechten voor territoria, waaronder de bendes genaamd La Zona, Los Gavilanes, en Los Meleán.²²⁰ Ook de gewapende groepering van militair deserteur Yeico Masacre is zeer actief in Zulia. Masacre startte zijn criminele carrière als huurmoordenaar voor Los Meleán maar de relatie verzuurde en beide groeperingen zitten verwickeld in een gewelddadige strijd om territorium.²²¹ De strijd tussen Los Meleán en Yeico Masacre leidde tot een verdere fragmentatie van het criminele landschap met de opkomst verschillende rivaliserende bendes, hoofdzakelijk bestaande uit jongen mannen die snel vervangbaar zijn. ““Every time a leader dies, four other leaders emerge — that’s why there are so many gangs in Zulia,” aldus een veiligheidsfunctionaris in een interview met Insight Crime.²²²

²¹⁵ ICG, 14/12/2020, [url](#)

²¹⁶ ICG, 14/12/2020, [url](#)

²¹⁷ ICG, 14/12/2020, [url](#)

²¹⁸ InSight Crime, 31/01/2024, [url](#)

²¹⁹ PARES, 18/06/2024, [url](#)

²²⁰ Transparency Venezuela, 2022, [url](#)

²²¹ InSight Crime, 13/02/2023, [url](#)

²²² InSight Crime, 02/08/2024, [url](#)

Zulia is, volgens de gegevens van Fundaredes, sinds 2019 de grensstaat met de hoogste graad van moorden. De staat kende in 2022 266 moorden, 39 verdwijningen en/of ontvoeringen en 97 confrontaties, wat een daling is van de cijfers tegenover het jaar voordien.²²³ Voor 2023 registreerde Fundaredes 172 moorden, wat een verdere daling is ten opzichte van de jaren voordien. Daarnaast kende de staat 15 ontvoeringen en 73 gewapende confrontaties waarbij 88 personen omkwamen.²²⁴ In 2023 kende de gemeente La Cañada de Urdaneta het hoogste percentage gewelddadige sterfgevallen per inwoners, gevolgd door Jesús María Semprúm en Jesús Enrique Lossada.²²⁵

De ngo Fundaredes registreerde in totaal voor 2022 de aanwezigheid van minstens achttien grote gewapende groeperingen.²²⁶ Volgens Fundaredes kunnen de guerrillagroeperingen en de criminele groeperingen hier vrij opereren. Deze groeperingen hebben zich ook meer toegelegd op ontvoeringen voor losgeld en ook het aantal huurmoorden (*sicariato*) nam sterk toe.²²⁷ Ook het OVV registreerde in 2023 een toename van het aantal huurmoorden in Zulia.²²⁸

Daarnaast nam sinds 2021 het aantal afpersingen met geweld gevoelig toe in de staat Zulia. Tussen 2021 en februari 2023 vonden volgens de krant El Pitazo, 27 aanslagen plaats in het kader van een afpersingszaak, waaronder granaatlanceringen en gewapende aanvallen, meestal tegen commerciële panden. In totaal vielen er zes doden en vijftien gewonden. In 2021 werden zeven gewapende aanvallen gemeld en in 2022 vijftien. Tijdens de eerste twee maanden van 2023 ging het om vijf aanslagen in het kader van afpersingen. Zo vond in februari 2023 een aanslag plaats tegen de slagerij Tu Finca Express en een supermarkt in de hoofdstad Maracaibo, waarbij acht gewonden en een dode vielen. Deze aanslag wordt door het CICPC toegeschreven aan de bendes *el Yiyi* en *el Caracas*.²²⁹ Voor heel 2023 registreert het OVV een toename van het aantal gevallen van afpersing. Maracaibo kende de meeste gemelde afpersingen, waarbij commerciële instellingen het belangrijkste doelwit bleken.²³⁰

De verdeeldheid van het criminele landschap is de belangrijkste reden van de toename van het aantal afpersingen in de staat. Nu het aantal bendes sterk zijn toegenomen, worden veel bedrijfseigenaren door twee, drie of zelfs vier bendes tegelijk afgeperst. Deze bendes hebben hun doelwitten ook uitgebreid met instellingen die ooit als verboden terrein werden beschouwd, zoals scholen en ziekenhuizen.²³¹ Zo kregen in april 2024 de ouders van schoolgaande kinderen in de gemeente La Cañada de Urdaneta het bericht dat als ze wilden dat hun kinderen naar school konden blijven gaan, ze afpersingsgeld moesten betalen.²³²

Als gevolg hiervan zijn vele bedrijven en sectoren failliet verklaard, waardoor de neerwaartse economische spiraal in Zulia is verergerd. Deze crisis heeft op zijn beurt de rekrutering van bendes gestimuleerd. Veel scholen zijn gesloten en talloze Venezolanen zijn naar het buitenland gevlucht om geld te verdienen om naar huis te sturen, waardoor kwetsbare kinderen achterblijven.²³³ Volgens een analyse van de NYT begin september 2024, was nergens de exodus de afgelopen jaren zo groot als in Zulia's hoofdstad Maracaibo, tevens de tweede grootste stad van Venezuela. Meer dan een half miljoen van de 2,2 miljoen inwoners hebben de stad verlaten en vooral de oudere inwoners bleven achter.²³⁴

---

²²³ Fundaredes, 03/2023, [url](#)

²²⁴ Fundaredes, 13/06/2024, [url](#)

²²⁵ OVV, 26/01/2024, [url](#)

²²⁶ Fundaredes, 03/2023, [url](#)

²²⁷ Fundaredes, 03/2022, [url](#)

²²⁸ OVV, 26/01/2024, [url](#)

²²⁹ El Pitazo, 22/02/2023, [url](#)

²³⁰ OVV, 26/01/2024, [url](#)

²³¹ InSight Crime, 02/08/2024, [url](#)

²³² InSight Crime, 20/06/2024, [url](#)

²³³ InSight Crime, 02/08/2024, [url](#)

²³⁴ NYT, 01/09/2024, [url](#)

5.2.2.2. Táchira

Táchira, welke een 160 kilometer lange grens deelt met Colombia, is de grensstaat met de grootste variëteit aan criminele groeperingen.²³⁵ Zo is er de aanwezigheid gerapporteerd van Los Rastrojos, Los Urabeños (Golf Clan /Autodefensas Gaitanistas), Águilas Negras, de EPL (People's Liberation Army, een kleinere Colombiaanse rebellengroepering vaak aangeduid onder de naam Los Pelusos), het ELN en dissidenten van de FARC. Ook is er een aanwezigheid van lokale criminele groeperingen, zoals La Línea, die gelinkt zou zijn aan de Golf Clan.²³⁶ Ook de FBL en Tren de Aragua zijn in deze regio aanwezig en controleren enkele van de informele grensovergangen. Daarnaast zijn enkele *colectivos*, waaronder de Colectivo de Seguridad Fronteriza, hier actief.²³⁷

Het geweld in deze staat wordt gekenmerkt door berovingen aan de grens, ontvoeringen, moorden, seksueel geweld en afpersing. Deze laatste kende een sterke toename waarbij de illegale gewapende groeperingen de handelaren en eigenaren van boerderijen, landbouwproducenten, taxichauffeurs, en anderen met een economische activiteit dwingen tot het betalen van belastingen (*vacunas*). De aanwezigheid van de guerrilla van Colombiaanse afkomst nam in verschillende gemeenten toe, voornamelijk in de berg- en grensgebieden. In Táchira registreerde Fundaredes in 2023 36 moorden, 36 verdwijningen en/of ontvoeringen en 2 gewapende confrontaties.²³⁸

Een onderzoek van Armando.info van januari 2024 gaat dieper in op de controle die het ELN uitoefent op de bevolking van de grensgemeenten. De onderzoekers baseren zich op 30 interviews met leraren, voormalige politieke autoriteiten, lokale organisaties, studenten en inwoners van de gemeenten Delicias, Junín, Las Mesas, Seboruco, Ureña en San Antonio in de staat Táchira, evenals de gemeente Páez in Apure. Deze dorpen staan volgens de onderzoekers onder de volledige controle van het ELN, dat hier al meer dan tien jaar aanwezig is. Het ELN is erin geslaagd de illegale economische activiteiten te domineren en tegelijkertijd zijn politieke macht te consolideren. Degenen die hun geboden durven te overtreden of misdaden begaan zoals diefstal, seksueel misbruik of gendergeweld worden verbannen, moeten verplicht werken op de velden of worden veroordeeld tot het schoonmaken van straten of pleinen. Sommigen worden geslagen of vastgebonden aan bomen of straatverlichtingspalen. Opgelegde regels bestaan onder andere uit het toestemming vragen voor het gebruik van de *trochas*, verplaatsingen op het platteland, het praten met hulpverleners of ngo's, het opvolgen van een avondklok en een verbod om te praten over afpersing, ontvoering en geweld.²³⁹

5.2.2.3. Apure

De veiligheidssituatie in Apure werd sinds 2021 sterk beïnvloed door een gewapend conflict dat uitbrak tussen verschillende in het gebied aanwezige guerrillagroeperingen, en tussen deze groeperingen en de FANB. Deze gewapende confrontaties zorgden voor de ontheemding van duizenden inwoners. De strijdende partijen maakten zich schuldig aan willekeurige detenties, gedwongen verdwijningen, buitengerechtigde executies, vernieling van eigendommen, diefstal en een brede schending van mensenrechten, aldus Fundaredes.²⁴⁰

Op 1 januari 2022 braken nieuwe gewapende confrontaties uit tussen het Joint Eastern Command, een coalitie van dissidente FARC-groeperingen waaronder het 10^e Front onder leiding van Gentil Duarte, en de guerrillastrijders van het ELN, dat zich tot nu toe buiten de strijd had gehouden maar belangrijke delen van Apure en het Colombiaanse Arauca controleert. Guerrillastrijders van beide

²³⁵ Transparency Venezuela, 06/2020, [url](#)

²³⁶ Transparency Venezuela, 06/2020, [url](#)

²³⁷ Transparency Venezuela, 06/2020, [url](#)

²³⁸ Fundaredes, 13/06/2024, [url](#)

²³⁹ Armando.Info, 07/01/2024, [url](#)

²⁴⁰ Fundaredes, 03/2022, [url](#)

kanten hebben volgens HRW een reeks van misdaden begaan, waaronder moorden, gedwongen rekrutering, onder meer van kinderen, en gedwongen ontheemding. Leden van de Venezolaanse veiligheidstroepen hebben volgens onderzoek van de mensenrechtenorganisatie gezamenlijke operaties uitgevoerd met ELN-strijders en zijn medeplichtig aan mensenrechtenschendingen.²⁴¹

De intensiteit van de gewapende confrontaties in Apure nam na de eerste maanden van 2022 opnieuw af. De cijfers van de ngo Fundaredes tonen aan dat over heel 2022 er minder moorden, minder gewapende confrontaties en minder verdwijningen plaatsvonden dan het jaar voordien.²⁴² Voor 2023 nam het geweld verder af en tekent de organisatie zes moorden, zeven verdwijningen en nul gewapende confrontaties op.²⁴³

5.2.2.4. Bolívar

Bolívar deelt een 2.200 km lange grens met Brazilië en 743 km grens met Guyana.²⁴⁴ De criminaliteit in de staat is in de eerste plaats gelinkt aan de handel in goud, gevolgd door die in wapens en drugs.

Zowel uit de cijfers van het OVV als deze van Fundaredes blijkt dat Bolívar één van de meest gewelddadige staten van Venezuela is. De staat komt in 2021 op de derde plaats in de ranking van de OVV met een cijfer van 56,8 gewelddadige overlijdens per 100.000 inwoners.²⁴⁵ Ook voor 2023 staat de staat op de derde plaats, hoewel de cijfers lager lagen dan in 2022. De OVV wijst er in dit verband evenwel op dat een mogelijke oorzaak van deze daling moet worden gezocht in de moeilijke toegang tot het gebied en dat de pers eerst toestemming moet krijgen. Drie van de gewelddadigste gemeenten van het land, El Callao, Sifontes en Roscio, behoren toe aan deze staat. Het gaat hier telkens om gemeenten met grote mijngebieden. Deze gebieden worden gecontroleerd door gewapende groeperingen die de inwoners hun eigen regels opleggen.²⁴⁶ Fundaredes documenteert voor 2023 122 moorden, 34 verdwijningen en 18 gewapende confrontaties.²⁴⁷

In een rapport van maart 2022 beschrijft consultant en ICG-onderzoeker voor Venezuela, Bram Ebus, de manieren waarop goudwinning de belangrijkste economische activiteit is geworden in het zuiden van Venezuela (staten Amazonas en Bolívar). Deze goudwinning wordt gecontroleerd door Venezolaanse georganiseerde misdaadgroepen zoals de *sindicatos* en Colombiaanse rebellenorganisaties in samenwerking met corrupte Venezolaanse staatsfunctionarissen.²⁴⁸ Deze illegale mijnbouw, in het 112 km² grote gebied dat bekend staat als de Orinoco Mining Arc, gaat gepaard met aantasting van het milieu en mensenrechtenschendingen. Concurrentie om controle over illegale economieën en smokkelroutes leidt frequent tot uitbarstingen van geweld tussen de gewapende groeperingen, waaronder het ELN en dissidente groeperingen van de FARC die vrij in de sector opereren. Ebus documenteert de betrokkenheid van leden van de Venezolaanse strijdkrachten bij deze illegale goudwinningsprojecten en verwerkingsfabrieken, evenals bij de goudhandel naar Colombia en Guyana.²⁴⁹

---

²⁴¹ HRW, 28/03/2022, [url](#)

²⁴² Fundaredes, 03/2023, [url](#)

²⁴³ Fundaredes, 13/06/2024, [url](#)

²⁴⁴ Transparency Venezuela, 06/2020, p. 49, [url](#)

²⁴⁵ OVV, 28/12/2021, [url](#)

²⁴⁶ OVV, 26/01/2024, [url](#)

²⁴⁷ Fundaredes, 13/06/2024, [url](#)

²⁴⁸ Wilson Center (Ebus B.), 03/2022, [url](#)

²⁴⁹ Wilson Center (Ebus B.), 03/2022, [url](#)

Kaart 3: Het mijngebied Orinoco²⁵⁰

5.2.2.6. Amazonas

In de afgelopen vijf jaar hebben de inheemse volkeren van de Venezolaanse Amazone hun positie zien verslechteren van precair naar wanhopig, aldus InSight Crime.²⁵¹ Eerst kwam de economische crisis en de weinige staatssteun die ze hadden droogde op. Klinieken raakten onbemand, scholen hebben geen leraren meer en de gemeenschappen raakten steeds meer geïsoleerd door benzinetekorten. Nadien kwam de COVID-19-pandemie, en gemeenschappen werden zowel geografisch als economisch volledig afgesloten van de rest van het land, aangezien de regering lockdowns en veiligheidsmaatregelen oplegde. Voor de Colombiaanse guerrillagroepen, het ELN en de FARC-dissidenten betekende deze situatie een kans. Beide groeperingen waren reeds actief in Amazonas met de zegen van de Venezolaanse regering. Maar de toegenomen behoefte aan sociale bijstand, het ontoereikende inkomen, het ontbreken van voedsel, heeft deze guerrillagroeperingen in staat gesteld om te profiteren van de behoeften van de inheemse volkeren, aldus een leider van de Jiwi-gemeenschap, in een analyse van InSight Crime.²⁵²

Controle over de inheemse gebieden van Amazonas betekent controle over smokkelroutes en schuilplaatsen in de jungle die perfect zijn voor de aanleg van clandestiene landingsbanen nodig om cocaïneladingen naar Midden-Amerika of Brazilië te verzenden. Maar bovenal betekent het controle over Amazonas' kostbaarste handelswaar, goud. In de afgelopen vijf jaar is de illegale goudwinning in de hele regio geëxplodeerd, en de guerrillastrijders, voornamelijk de ex-FARC maar in toenemende mate ook het ELN, waren de belangrijkste drijvende krachten achter de expansie, aldus InSight Crime.²⁵³

De guerrilla's runnen niet alleen mijnbouwactiviteiten, ze controleren ook de mijnsites, waarvan sommige zich hebben ontwikkeld tot kleine steden, compleet met hotels, restaurants, bars en bordelen. Ze heffen hun "belastingen", te betalen in goud, aan iedereen met een economische activiteit. De impact op de delicate en diverse omgeving waar de inheemse volkeren van Venezuela generaties lang voor hebben gezorgd en van hebben geleefd, is verwoestend. Tienduizenden hectaren

²⁵⁰ Het mijngebied Orinoco is een gebied van 112km² dat in 2016 officieel werd toegekend voor mijnbouw. Ebus B., 14/01/2020, [url](#)

²⁵¹ InSight Crime, 06/04/2022, [url](#)

²⁵² InSight Crime, 06/04/2022, [url](#)

²⁵³ InSight Crime, 06/04/2022, [url](#)

zijn ontbost en de bodem en rivieren zijn verontreinigd met kwik en andere chemicaliën, waardoor een giftige woestijn is achtergelaten waar ooit oud regenwoud stond.²⁵⁴

Rapporten van eind 2023/begin 2024 wijzen op een toenemende invloed van Braziliaanse illegale mijnbouworganisaties. In mei 2024 ontmantelden de autoriteiten een kamp van de *garimpeiros*, zoals de Braziliaanse illegale mijnbouwers worden genoemd. Bewoners melden ook de bouw van een illegale autobaan doorheen hun gebied, gefinancierd door een Braziliaanse zakenman. Volgens InSight Crime is de toename van deze *garimpeiros* in de Venezolaanse Amazonas een rechtstreeks gevolg van de politiek van de Braziliaanse president Lula Da Silva die het uitroeien van illegale mijnbouw in het Braziliaanse Amazonegebied tot een prioriteit heeft gemaakt. De *garimpeiros* richtten zich vervolgens op Venezuela waar ze minder hard worden opgejaagd.²⁵⁵ Hoewel ook de Venezolaanse autoriteiten in 2023 verschillende acties tegen de illegale mijnwerkers in de staat Amazonas hebben ondernomen. Tussen juli en september 2023 heeft het leger met geweld meer dan 14.000 informele mijnwerkers verwijderd uit het Cerro Yapacana Nationaal Park in de staat Amazonas. Deze operatie werd voorgesteld als een van de meest impactvolle repressies tegen illegale mijnbouw in de recente geschiedenis van het land. Maar volgens de directeur van SOS Orinoco, een actiegroep die zich richt op de bescherming van het Orinoco-gebied en zijn oorspronkelijke inheemse inwoners, zijn deze militaire operaties slechts een rookgordijn en waren de mijnbouwers snel terug in het gebied.²⁵⁶

Fundaredes geeft aan dat het zeer moeilijk is om correcte informatie te verzamelen over dit gebied. De organisatie wijst erop dat hun toegang tot informatie ernstig beperkt wordt.²⁵⁷ Voor 2022 registreerde de organisatie 26 moorden, waarbij negen slachtoffers behoorden tot de inheemse bevolkingsgroepen, zes verdwijningen en drie gewapende confrontaties.²⁵⁸ Voor 2023 telt de organisatie dertien moorden, vier verdwijningen en vier gewapende confrontaties.²⁵⁹

6. De socio-economische situatie

6.1. Krimpende economie en torenhoge inflatie

Decennia lang was Venezuela een van de meest welvarende landen van Zuid-Amerika. Venezuela heeft 's werelds grootste bewezen oliereserves, en de economie is gebouwd op olie. Olie is traditioneel goed voor meer dan 90 % van de Venezolaanse export. Venezuela profiteerde van de stijging van de olieprijs in de jaren 2000. President Chávez gebruikte de inkomsten uit de olie-export om verschillende sociale programma's op te zetten en subsidies voor voedsel en energie te voorzien. Hoewel substantiële overheidsuitgaven voor sociale programma's Chávez hielpen de armoede te verminderen, had economisch wanbeheer gevolgen op lange termijn.²⁶⁰

Toen Nicolás Maduro in 2013 aantrad, erfde hij een economisch beleid dat sterk afhankelijk was van opbrengsten uit de olie-export. Toen de olieprijs in 2014 wereldwijd voor de helft instortte was de regering-Maduro niet uitgerust om met deze tegenslag om te gaan. De daling van de olieprijs zette druk op de openbare financiën. In plaats van aanpassing van het fiscale beleid door middel van belastingverhogingen en bezuinigingen, probeerde de regering-Maduro het groeiende begrotingstekort

²⁵⁴ InSight Crime, 06/04/2022, [url](#)

²⁵⁵ InSight Crime, 20/05/2024, [url](#)

²⁵⁶ InSight Crime, 31/01/2024, [url](#); Caracas Chronicles, 07/11/2024, [url](#)

²⁵⁷ Fundaredes, 03/2022, [url](#)

²⁵⁸ Fundaredes, 03/2023, [url](#)

²⁵⁹ Fundaredes, 13/06/2024, [url](#)

²⁶⁰ CRS, 07/11/2019, [url](#)

aan te pakken door massaal geld bij te drukken, wat leidde tot hyperinflatie. De overheid probeerde vervolgens de inflatie terug te dringen via prijscontroles. Door gebrek aan import en beschikbare goederen verplaatsten de transacties zich ook steeds meer naar de zwarte markt.²⁶¹

De economie van Venezuela is de afgelopen jaren aanzienlijk verslechterd. Volgens sommige economen is het de grootste economische ineenstorting buiten oorlogstijd van de afgelopen 45 jaar.²⁶² Het bruto binnenlands product (bbp) was in 2019 nog 66 % van zijn niveau in 2013, het jaar waarin de crisis uitbrak.²⁶³ Zelfs vóór het begin van COVID-19 en de daarmee samenhangende lockdowns, kende Venezuela volgens ICG de meest extreme economische ineenstorting in de Latijns-Amerikaanse geschiedenis. De armoedecijfers schommelden boven de 95 % en de meeste Venezolanen zijn afhankelijk van voedselhulp van de staat. Basisvoorzieningen, zoals water of elektriciteit, zijn onbetrouwbaar of ontbreken, ook in grote steden.²⁶⁴

In augustus 2018 erkende de regering voor het eerst zijn rol in het creëren van hyperinflatie en kondigde een nieuw beleid aan voor het aanpakken van de economische crisis, zoals de introductie van een nieuwe "soevereine bolivar", waarmee vijf nullen werden verwijderd van de vorige bolivar, aldus *The Economist*.²⁶⁵ Begin 2019 kondigde de regering een verhoging van het minimumloon aan van 300 %.²⁶⁶ Begin januari 2020 verhoogde de regering opnieuw de minimumlonen. Dit was de elfde verhoging in de laatste 24 maanden, de laatste dateerde van oktober 2019. De verhoging was nog steeds niet voldoende om één kilogram vlees te kunnen kopen, aldus experts aangehaald in de krant Bloomberg.²⁶⁷

Sinds 2021 vertoonde de economie tekenen van een bescheiden economisch herstel waarbij de inflatie voor het eerst leek af te remmen. Met een inflatie van 686 % in 2021²⁶⁸ en 234 % in 2022 leek het land in de juiste richting te gaan, in vergelijking met de hyperinflatie van 2019, die 300.000 % bereikte.²⁶⁹

Officiële cijfers van de autoriteiten toonden een groei aan van het bruto binnenlands product in 2023 met 5 %. Maar ook in 2023 bleven economische uitdagingen zoals de hoge inflatie en de devaluatie van de Venezolaanse munt, de bolivar, bestaan en bleef de koopkracht zeer beperkt, waarbij kwetsbare groepen en gemeenschappen onevenredig getroffen werden, aldus het OHCHR in haar rapport over Venezuela in juni 2024.²⁷⁰ PROVEA haalt in haar jaarrapport over 2023 bescheidenere groeicijfers aan, wijzend op de cijfers van het United Nations Development Programme (UNDP) (2,6 %), International Monetary Fund (IMF) (4 %) en The Economic Commission for Latin America (ECLAC) (3,2 %). Het jaar 2023 sloot af met een inflatie van 193 % waarmee het land nog steeds het hoogste inflatiepeil kent ter wereld.²⁷¹ Ook het minimumloon bleef bevroren op de 3,6 dollar per maand, waarmee het slechts 1 % van het basispakket dekt, aldus PROVEA.²⁷²

Het WFP schijft over Venezuela in het jaar 2023 dat het land nog steeds kampt met een uitdagende sociaal-economische situatie. Ondanks een stijging van bijna 8 % van de olieproductie, als gevolg van de gedeeltelijke opheffing van een aantal sancties, tijdens het tweede kwartaal van 2023, kende de

²⁶¹ CRS, 07/11/2019, [url](#)

²⁶² NYT, (Kurmanaev A.), 17/05/2020, [url](#)

²⁶³ Hearts on Venezuela (Salmeron V.), 18/02/2020, [url](#)

²⁶⁴ ICG, 29/01/2021, [url](#)

²⁶⁵ The Economist, 23/08/2019, [url](#)

²⁶⁶ Reuters (Ellsworth B.), 14/01/2019, [url](#)

²⁶⁷ Bloomberg (Yapur N.), 11/01/2020, [url](#)

²⁶⁸ BBC News, 04/02/2023, [url](#)

²⁶⁹ NYT, 21/03/2023, [url](#)

²⁷⁰ OHCHR, 28/06/2024, [url](#)

²⁷¹ El País, 09/01/2024, [url](#)

²⁷² PROVEA, 30/04/2024, [url](#)

ationale economie in 2023 opnieuw een recessie. Deze werd vooral veroorzaakt door een inkrimping van de binnenlandse totale vraag en stijgende levensonderhoudskosten als gevolg.²⁷³

6.2. Dollarisatie

Tot 2018 waren economische transacties in dollar officieel verboden. In 2019 kwam een de facto dollarisatie op gang. Het regime stopte eveneens met het controleren van de wisselkoersen en het beheersen van de prijzen. Particuliere bedrijven konden opnieuw goederen importeren bij groothandelaars in de VS, zoals Walmart, en hun eigen prijzen instellen.²⁷⁴ De elite in Venezuela schakelde langzaam maar zeker over op dollars. De rijkere wijken in Caracas kenden een ware economische *boom* in de tweede helft van 2019. De geïmporteerde producten werden verkocht in zogeheten *bodegones*, kleine winkeltjes die het afgelopen jaar in de betere wijken van Venezolaanse steden als paddenstoelen uit de grond schoten. De schappen staan vol met uit de VS geïmporteerde producten en betalen kan alleen in dollars. De krant Reuters vond eind 2019 zo'n 120 van deze *bodegones* in de betere wijken van Caracas, terwijl er in dezelfde regio slechts 27 supermarkten waren waar je kon betalen in bolivar.²⁷⁵ De New York Times bericht in een artikel begin februari 2020 over winkelcentra die zes maanden geleden nog volledig leegstonden maar nu vol activiteit zijn, over geïmporteerde SUV's in de straten en nieuwe restaurants en cafés die worden opgestart in de rijkere delen van Caracas.²⁷⁶

Maduro keurde uiteindelijk ook goed dat bankkantoren dollarrekeningen konden aanbieden en in januari 2021 kondigde hij aan dat Venezolanen nu in bolivars konden betalen met bankkaarten van hun dollarrekeningen. De dollarisering van de economie is "een noodzakelijke en nuttige uitlaatklep voor het economisch leven", aldus Maduro.²⁷⁷

De dollarisatie zorgde in 2021 voor een licht economisch herstel in bepaalde sectoren maar vergrootte ook de verschillen tussen de private en de publieke sector. In deze laatste worden werknemers steeds uitbetaald in bolivars terwijl 63 % van de salarissen in de private sector ondertussen in dollars worden uitgekeerd.²⁷⁸ In veel gevallen wordt er ook niet daadwerkelijk contant geld uitgewisseld. Bemiddelde Venezolanen gebruiken steeds vaker digitale apps zoals Zelle om dollars op rekeningen in het buitenland te gebruiken om goederen en diensten te betalen. De New York Times berichtte in maart 2023 dat de dollarisatie de ongelijkheid in het land nog fors deed toenemen.²⁷⁹

6.3. Sociale protesten

Voor 2022 registreerde het Venezolano Observatory of Social Conflict (Observatorio Venezolano de Conflictividad Social, OVCS) 7.032 protesten, wat overeenkomt met 20 dagelijkse protesten op het hele nationale grondgebied. Dit cijfer vertegenwoordigt een stijging van 7 % ten opzichte van het jaar 2021.²⁸⁰ Van deze protesten in 2022 waren er 5.410 protesten gerelateerd aan claims voor economische, sociale, culturele of milieurechten, wat overeenkomt met 77% van het totaal. De overige protesten hadden betrekking op burgerrechten en politieke rechten.²⁸¹ Voor 2023 documenteerde het

²⁷³ WFP, 29/03/2024, p.3, [url](#)

²⁷⁴ The Economist, 18/12/2019, [url](#)

²⁷⁵ Reuters (Valderrama S. & Kinosian S.), 16/12/2020, [url](#)

²⁷⁶ NYT (Kurmanaev A. & I Herrera I.), 01/02/2020, [url](#)

²⁷⁷ Bloomberg (Vasquez A.), 13/01/2021, [url](#)

²⁷⁸ Reuters, 09/05/2022, [url](#)

²⁷⁹ NYT, 21/03/2023, [url](#)

²⁸⁰ OVCS, s.d., [url](#)

²⁸¹ OVCS, s.d., [url](#)

OVCS 6.956 demonstraties, wat een daling van 1 % betekent tegenover het jaar voordien. Zo'n 80 % van de demonstraties gingen over economische, sociale, culturele en milieu eisen. De overige 20 % (1.373 protesten) hadden betrekking op burgerrechten en politieke rechten. Er werden 118 protesten onderdrukt in 21 staten van het land, waarbij in totaal 15 mensen werden gearresteerd.²⁸² Tijdens het eerste kwartaal van 2024 registreerde het OVCS 1.243 protesten, wat neerkomt op gemiddeld veertien demonstraties per dag. Dit cijfer vertegenwoordigt een daling van 56 % vergeleken met dezelfde periode in 2023.²⁸³

7. De humanitaire situatie

7.1. Algemene analyse

De humanitaire crisis in Venezuela zorgde de afgelopen jaren voor de grootste exodus in de recente Latijns-Amerikaanse geschiedenis. De humanitaire crisis in Venezuela werd veroorzaakt door de economische ineenstorting die in 2014 begon en die nog steeds aanhoudt. Ze veroorzaakte eveneens de ineenstorting van het gezondheidssysteem en tekorten aan essentiële hulpbronnen zoals water, brandstof en medicijnen.²⁸⁴

Volgens een rapport van het Wilson Center van maart 2023 lijdt Venezuela aan een van de ergste humanitaire crisissen in de geschiedenis van het westelijk halfrond, omstandigheden die de afgelopen tien jaar hebben geleid tot de uittocht van meer dan zeven miljoen Venezolanen. Maar ondanks de intensiteit en de duur van de crisis is de internationale hulp ontoereikend, aldus de organisatie. De toestroom van hulp wordt immers ernstig gehinderd door een veelheid aan factoren waaronder vooreerst de onwil van Nicolás Maduro om de controle over hulpleveringen op te geven en voldoende hulp toe te staan het land binnen te komen. Hoewel de internationale sancties tegen Venezuela vrijstellingen omvatten voor humanitaire en maatschappelijke organisaties, zorgen ze eveneens voor ernstige beperkingen doordat donoren geen risico's willen nemen met de uitbetaling van fondsen aan organisaties in Venezuela. Daarenboven zorgde begin 2023 een wetsvoorstel van de regering voor grote ongerustheid aangezien hierdoor de werking van de ngo's nog verder aan banden zou worden gelegd en deze situatie al tot de opsluiting van enkele topmedewerkers van de grote ngo's leidde. Sinds 2020 staan de autoriteiten wel toe dat het WFP activiteiten ontplooit in het land, maar deze ontwikkelingen zijn onvoldoende, aldus het Wilson Center.²⁸⁵ In haar jaarrapport over het jaar 2022 geeft de VN aan ongeveer 2,3 miljoen kwetsbare Venezolanen te hebben bijgestaan in het kader van haar Humanitarian Response Plan.²⁸⁶

Een combinatie van corruptie, wanbeheer en economische ineenstorting heeft de infrastructuur van het land verwoest, hetgeen verder zorgde voor frequente grootschalige stroomuitval, chronische energie- en watervoorzieningsproblemen, een storing van openbaar en particulier vervoer en een kritiek gebrek aan medische diensten. De economische sancties van de VS, met name tegen de olie-industrie, hebben de situatie verergerd, aldus ICG in 2022. Onder Maduro zijn de statistieken die de Venezolaanse staat openbaar maakt sporadisch en niet-verifieerbaar, waardoor het onmogelijk is de ware omvang van de humanitaire crisis vast te stellen. Ook ICG wijst erop dat sinds 2020 de regering wel buitenlandse humanitaire hulp toestaat, met name door middel van de overeenkomst met het

---

²⁸² OVCS, 15/01/2024, [url](#)

²⁸³ OVCS, 01/04/2024, [url](#)

²⁸⁴ IRC, 14/12/2021, [url](#)

²⁸⁵ Wilson Center (Penfold M. & Arnson C.), 03/2023, [url](#)

²⁸⁶ TalCual, 12/06/2023, [url](#)

WFP. Maar honger, ziekte en ondervoeding blijven wijdverbreid en de beschikbare welzijnsprogramma's, of ze nu worden uitgevoerd door de staat, door lokale en buitenlandse ngo's of door multilaterale instanties, zijn volgens ICG absoluut onvoldoende. Door armoede zijn grote delen van de bevolking, met name vrouwen en meisjes, eveneens zeer kwetsbaar voor mensenhandel, met name voor de sekshandel in de buurlanden.²⁸⁷

Een onderzoek van het project Encuesta Nacional de Condiciones de Vida (ENCOVI), een onderzoek van verschillende universiteiten naar de nationale levensomstandigheden, over de situatie begin 2021 toonde aan dat 90,5 % van de Venezolanen arm kon worden genoemd en 76 % extreem²⁸⁸ arm. Bovendien toonde het onderzoek aan dat de armoede bij 65 % multidimensioneel is en doorwerkt op verschillende aspecten van het leven zoals, de levensstandaard, toegang tot werk, scholing en publieke diensten, waaronder water en elektriciteit. Volgens de onderzoekers zat Venezuela aan het plafond wat betreft de armoedecijfers omdat de overige 5 % van de bevolking behoort tot de elite.²⁸⁹ Het eerder vermelde onderzoek naar de levensomstandigheden in Venezuela van ENCOVI van november 2022, onthulde voor het eerst in zeven jaar een afname in multidimensionale armoede van bijna 15 %. Uit het onderzoek bleek dat armoede 81,5 % van de bevolking trof in 2022, wat betekent dat 8 op de 10 Venezolanen niet over voldoende middelen beschikte om een basisvoedselmand te betalen.²⁹⁰ Cijfers van ENCOVI voor 2023 zijn gelijkaardig, met 82,8 % van de huishoudens in armoede en 50,5 % die geconfronteerd worden met extreme armoede.²⁹¹

HumVenezuela is een onafhankelijk platform opgericht in 2018 dat bestaat uit een samenwerking van 90 middenveldorganisaties die samen de complexe humanitaire noodsituatie proberen in kaart te brengen. Dit door enquêtes die ze houden onder de bevolking en eigen dataverzameling en analyse.²⁹² In haar rapport van eind 2023, dat handelt over de periode maart 2022 tot november 2023, stelt de organisatie, na een initiële verbetering in 2022, opnieuw een verslechtering vast van de humanitaire situatie. Van de 28.838.496 Venezolanen die in 2023 volgens cijfers van het ECLAC in het land woonden, ervoeren 20,2 miljoen mensen humanitaire nood²⁹³. Hiervan ervoeren 14,2 miljoen kritieke noden en bereikten 4,2 miljoen personen de drempelwaarde van de categorie ernstige ontbering. Een vergelijking met de vorige jaren toont aan dat in 2023 400.000 personen meer nood hadden aan humanitaire bijstand tegenover 2022. De personen in de categorie kritieke nood, namen in 2023 toe met 1,1 miljoen ten opzichte van het jaar voordien. En de personen die vielen onder de categorie ernstige ontbering stegen met 1,6 miljoen.²⁹⁴

---

²⁸⁷ ICG, 27/01/2022, [url](#)

²⁸⁸ Minder dan 1.90 dollar per dag

²⁸⁹ ENCOVI, 2021, [url](#); Efecto Cocuyo, 02/10/2021, [url](#)

²⁹⁰ ENCOVI, 11/2022, [url](#)

²⁹¹ ENCOVI, 03/2024, [url](#)

²⁹² HumVenezuela, 02/2024, pp.2-9, [url](#)

²⁹³ Gedefinieerd als nood aan bijstand en bijkomende bescherming in de sectoren leefomstandigheden, toegang tot voedsel, gezondheid, water en hygiëne en basis educatie.

²⁹⁴ HumVenezuela, 02/2024, p.12, [url](#)

	2020		2021		2022		2023	
PEOPLE IN NEED (PiN)								
LIVING CONDITIONS	18.4 M	64.8%	18.7 M	65.2%	19.7 M	68.7%	20.1 M	69.6%
FOOD	13.1 M	53.6%	19.8 M	66.3%	18.7 M	65.2%	20.1 M	69.7%
HEALTH	14.8 M	52.2%	18.8 M	65.5%	19.1 M	66.7%	20.2 M	69.9%
WATER AND SANITATION	16.9 M	59.6%	17.4 M	60.5%	19.2 M	66.8%	19.9 M	69.0%
BASIC EDUCATION	4.7 M	48.4%	6.4 M	67.2%	5.1 M	54.4%	5.8 M	61.0%
PEOPLE WITH CRITICAL NEEDS (PCN)								
LIVING CONDITIONS	14.1 M	49.5%	19.3 M	67.3%	13.1 M	45.8%	14.2 M	49.4%
FOOD	9.3 M	32.3%	14.4 M	50.3%	12.3 M	42.8%	13.0 M	45.2%
HEALTH	7.9 M	27.7%	9.6 M	33.7%	10.7 M	37.4%	11.5 M	39.9%
WATER AND SANITATION	12.1 M	42.4%	12.7 M	44.4%	13.6 M	47.6%	14.2 M	49.9%
BASIC EDUCATION	3.7 M	38.2%	4.5 M	46.7%	3.3 M	34.9%	3.6 M	38.0%
PEOPLE WITH SEVERE NEEDS (PSN)								
LIVING CONDITIONS	-	-	3.2 M	10.6%	2.3 M	8.0%	3.9 M	13.4%
FOOD	2.3 M	7.9%	2.6 M	9.2%	2.1 M	7.2%	2.7 M	9.5%
HEALTH	2.8 M	10.0%	4.4 M	15.4%	4.0 M	14.1%	4.2 M	14.6%
WATER AND SANITATION	2.9 M	13.3%	3.1 M	13.9%	4.4 M	15.3%	4.7 M	16.4%
BASIC EDUCATION	2.6 M	26.8%	3.6 M	37.4%	3.0 M	32.2%	3.3 M	34.7%

Grafiek 4: Evolutie van de categorieën , mensen in nood, mensen in kritieke nood en mensen met ernstige ontberingen, 2020/2023 door HumVenezuela²⁹⁵

HumVenezuela stelt eveneens dat hoewel geen van de federale staten in het land kunnen ontsnappen aan de verslechterde humanitaire noodsituatie, de noden wel sterk kunnen variëren per staat. Zo vallen de staten Apure en Falcon op met het hoogste niveau van mensen in multidimensionale armoede en kennen de staten Apure, La Guaira, Monagas, Táchira en Yaracuy het hoogste aantal mensen in extreme economische omstandigheden als gevolg van zeer lage gezinsinkomens. In de staten Amazonas, Bolivar, Nueva Esparta en Zulia vallen dan weer de ernstige watertekorten op en de staten Apure, Miranda en Bolivar, kennen het hoogste niveau van voedselonzekerheid met het hoogste aantal mensen die door ernstige voedselontbering worden getroffen.²⁹⁶

7.2. Toegang tot basisvoorzieningen

7.2.1. Toegang tot voedsel

Doorheen 2023 bleef de armoede de bevolking van Venezuela sterk beïnvloeden. Van de naar schatting 28,8 miljoen mensen leefde volgens HumVenezuela 94,4 % in armoede waarbij hun inkomen ruim onvoldoende was om de kosten van een basispakket met essentiële goederen (basisvoedselmand, geschat op 700 à 900 dollar) te verwerven. Het mediane inkomen per gezin (van drie personen) was in 2023 102 dollar per maand, wat 12,8 % van de kosten van de basisvoedselmand kon dekken. Hierbij kreeg 55 % hulp van de staat in de vorm van een bijkomende 4,5 dollar per maand. Het aantal personen dat toegang had tot *remittances* (geldstromen) vanuit het buitenland steeg in 2023 van 11 % naar 13 %.²⁹⁷

In 2023 was het percentage mensen dat minder moest eten of maaltijden moest overslaan vergelijkbaar met 2022, namelijk ongeveer 2,7 miljoen mensen, wat neerkomt op ongeveer 35,7 % van de bevolking. Niettemin hadden in 2023 een groter aantal mensen te maken met extreme

²⁹⁵ HumVenezuela, 02/2024, p.12, [url](#)

²⁹⁶ HumVenezuela, 02/2024, p.17, [url](#)

²⁹⁷ HumVenezuela, 02/2024, p.20, [url](#)

ondervoeding en voedseltekorten. Zo steeg het aantal mensen dat gedurende bepaalde periodes met permanente hongersnood te maken kreeg, inclusief enkele dagen op rij niet kunnen eten, van 14,4 % naar 22,3 %, aldus het onderzoek van HumVenezuela.²⁹⁸

Ook de VN voorziet in een gelijkaardige analyse over de toegang tot voedsel in het land. Tussen 1 en 14 februari 2024 bracht de speciale rapporteur van de Verenigde Naties voor het recht op voedsel zijn eerste officiële bezoek aan Venezuela. De VN-rapporteur haalde aan dat in 2023 ongeveer 82 % van de Venezolanen in armoede leefde waarbij 53 % geconfronteerd werd met extreme armoede met onvoldoende middelen om basisvoedsel aan te kopen. Als gevolg hiervan gaan mensen over tot het overslaan van maaltijden.²⁹⁹

Steeds meer Venezolanen doen een beroep op de CLAP-voedseldozen (Comité Local de Abastecimiento y Producción, CLAP³⁰⁰) die door de autoriteiten worden verdeeld tegen een kleine vergoeding. Deze worden op hun beurt door de autoriteiten gebruikt voor het uitoefenen van meer sociale controle op de bevolking. De distributie van deze voedseldozen is in principe in handen van lokale comités. Maar steeds vaker is de verdeling hiervan in handen van de *colectivos*, gewapende bendes of Colombiaanse guerrillagroeperingen. Onderzoek toont eveneens aan dat CLAP-boxen op de meeste plaatsen enkel worden verspreid onder aanhangers van de autoriteiten.³⁰¹ Het onderzoek van ENCOVI in 2021 geeft aan dat zo'n 86 % van de respondenten een voedseldoos koopt. De frequentie van de verspreiding van de voedseldozen varieert heel sterk. Zo'n 60 % van de respondenten verklaarden dat deze slechts per kwartaal of eenmaal per jaar beschikbaar waren. Ook de inhoud van de voedseldoos varieert sterk per levering.³⁰²

De speciale rapporteur uitte na zijn bezoek van februari 2024 eveneens zijn bezorgdheid over de onregelmatige leveringen van de CLAP-voedseldozen, het gebrek aan kwaliteit en voedingsstoffen van het voedsel in deze voedseldozen en het feit dat personen die als kritisch ten aanzien van de autoriteiten worden ervaren, de toegang ertoe wordt ontzegd.³⁰³

7.2.2. Toegang tot gezondheidszorg

Na een decennium van onderfinanciering, waarbij medische professionals vertrokken en de infrastructuur snel verouderde, was de capaciteit van de Venezolaanse gezondheidsdiensten op het ogenblik dat COVID-19 toesloeg al met 70 % gedaald. De pandemie dreef dat cijfer naar meer dan 80 %, aldus HumVenezuela.³⁰⁴ Ook het gebrek aan elektriciteit en stromend water ondermijnen de effectiviteit van de gezondheidszorg, net als de lonen die tot de laagste in de regio behoren.³⁰⁵

De International Federation of Red Cross (IFRC) schrijft in haar rapport van eind juli 2021 dat het gezondheidssysteem een van de meest getroffen sectoren is door de economische en sociale situatie en dat de COVID-19-pandemie deze situatie nog verder heeft verergerd. Zo zijn er ernstige beperkingen voor de aanschaf van benodigdheden en apparatuur en zijn de salarissen van het gezondheidspersoneel erg laag. Dit leidde tot massale migratie van professioneel en technisch

---

²⁹⁸ HumVenezuela, 02/2024, p.30, [url](#)

²⁹⁹ OHCHR, 14/02/2024, [url](#)

³⁰⁰ Lokale comités opgericht in 2016 voor de distributie van voedsel.

³⁰¹ SIPRI, 12/2021, [url](#)

³⁰² ENCOVI, 2021, [url](#)

³⁰³ OHCHR, 14/02/2024, [url](#)

³⁰⁴ HumVenezuela, 02/2024, p.36, [url](#)

³⁰⁵ The New Humanitarian, 25/06/2024, [url](#)

geschoold gezondheidspersoneel in alle specialismen. Elk ziekenhuis heeft problemen met de toegang tot water en elektriciteit.³⁰⁶

De Medische Federatie van Venezuela klaagt in april 2022 aan dat het recht op gezondheidszorg niet kan worden gegarandeerd omdat meer dan 80 % van het zorgnetwerk, bestaande uit 301 ziekenhuizen, in puin ligt en verlaten is. De voorzitter waarschuwt dat anno 2022 veel mensen overlijden door gebrek aan medicatie en medische hulp en dat het stopzetten van het openbare gezondheidssysteem een schending van de mensenrechten vormt en een misdaad tegen de menselijkheid.³⁰⁷ Half mei 2023 waarschuwt de ngo Acción Solidaria dat het gezondheidssysteem zijn responscapaciteit sinds 2016 met minstens 70 % heeft zien dalen. Negen van de tien Venezolanen hebben alleen de mogelijkheid om poliklinieken of openbare ziekenhuizen te bezoeken. De ngo voegt toe dat 58 % van de burgers niet over de middelen beschikt om uitgaven voor klinische diensten te betalen.³⁰⁸ Ze wijzen er ook op dat de herhaaldelijke stroomstoringen de werking van de ziekenhuizen ernstig belemmeren. 261 sterfgevallen in 2022 kunnen rechtstreeks worden gelinkt aan de stroomstoringen in de ziekenhuizen.³⁰⁹

Volgens de ngo Convite bereikten medicijntekorten in het algemeen 28 % in maart 2024, en in minstens twee van de tien ziekenhuizen die de organisatie bezocht, was er geen behandeling voor zes van de meest voorkomende problemen: diabetes, infectieuze luchtwegaandoeningen, diarree, hypertensie, depressie en beroertes.³¹⁰ Zo'n 4,2 miljoen mensen met serieuze gezondheidsklachten konden in 2023 geen medische benadeling krijgen en 3,7 miljoen kreeg niet de juiste medicijnen voor hun aandoening. Vandaag de dag is 87,8 % van de bevolking afhankelijk van een openbaar gezondheidssysteem waarop ze niet kunnen vertrouwen, aldus de conclusie van HumVenezuela.³¹¹

7.2.3. Toegang tot drinkbaar water

Toegang tot watervoorziening in Venezuela varieert tussen 57 en 69 % van de bevolking, afhankelijk van de regio van het land. Het grootste deel van de Venezolaanse bevolking woont in stedelijke gebieden (bijna 90 %), waar de bevolking water via leidingen ontvangt. Maar 2,5 miljoen mensen hebben echter geen toegang tot leidingwater. De watervoorziening is volledig afhankelijk van elektrische pompen, die vaak worden getroffen door stroomonderbrekingen.³¹²

Uit een onderzoek in januari 2021 uitgevoerd door het Venezolaanse Observatorium voor Openbare Diensten (Observatorio Venezolano de Servicios Públicos, OVSP), in tien steden, blijkt slechts 25 % van de ondervraagden over continue toegang tot water te beschikken, ondanks het feit dat 90 % thuis op het drinkwaternet is aangesloten.³¹³ Volgens studies van het project Unidos por la Calidad del Agua (Verenigd voor de waterkwaliteit) heeft begin 2022 meer dan 50 % van de huishoudens minstens drie keer per week geen drinkwater.³¹⁴ In maart 2023 bericht PROVEA dat volgens cijfers uit 2022 55 % van de bevolking aanhaalde soms weken tot maanden geen toegang te hebben tot leidingwater.³¹⁵

---

³⁰⁶ IFRC, 28/01/2022, [url](#)

³⁰⁷ Infobae, 21/04/2022, [url](#)

³⁰⁸ Runrun.es, 17/05/2023, [url](#)

³⁰⁹ Acción Solidaria, 12/05/2023, [url](#)

³¹⁰ Asociación Civil Convite (Convite A.C.), 16/04/2024, [url](#)

³¹¹ HumVenezuela, 02/2024, pp.36-39, [url](#)

³¹² IFRC, 28/01/2022, [url](#)

³¹³ OVSP, 04/03/2021, [url](#)

³¹⁴ HumVenezuela, 22/03/2022, [url](#)

³¹⁵ PROVEA, 28/03/2023, [url](#)

De kwaliteit van het water is ook slecht. In maart 2022 trekt PROVEA aan de alarmbel, erop wijzend dat de waterkwaliteit is gedaald tot een "schandalig niveau".³¹⁶ Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie is in Venezuela de kindersterfte als gevolg van diarree zes keer hoger dan zeventien jaar geleden, en volgens onderzoekers van de Centrale Universiteit van Venezuela worden bijna een miljoen inwoners van de stad Caracas blootgesteld aan besmette voorraden. María Eugenia Gil, directeur van de Aguaclara Foundation, waarschuwt dat de waterzuiveringsinstallaties niet over de producten beschikken, zoals chloor en aluminiumsulfaat, nodig om het water drinkbaar te maken. De stedelijke en plattelandsbevolking wordt ernstig getroffen door de voortdurende onderbrekingen in de drinkwatervoorziening en hoewel de onderbrekingen alle sociaaleconomische lagen treffen, is de impact van het gebrek aan water meer uitgesproken bij de armsten, die niet over alternatieve watervoorraden kunnen beschikken, aldus PROVEA.³¹⁷ In maart 2023 bericht PROVEA dat 21.2 miljoen Venezolanen (73.9 %) beschikten over water dat vervuild was en dat 4,4 miljoen geen toegang hadden tot middelen om het water te zuiveren.³¹⁸

HumVenezuela schrijft dat in 2023 de watercrisis in het land verder verslechterde, zowel wat betreft de toegang tot drinkbaar water als de waterkwaliteit. Zo'n 69 % van de bevolking kreeg te maken met beperkingen in de watertoevoer, wat een stijging is ten opzichte van de 66 % in 2022. Hiervan rapporteerde 17 % langer dan twee maanden geen watertoevoer te hebben. Zo'n 23 % van de bevolking is niet aangesloten op het waterleidingsstelsel.³¹⁹ De verontreiniging van waterbronnen is in 2023 eveneens toegenomen. In totaal schat HumVenezuela dat 86 % van de bevolking wordt blootgesteld aan water dat ongeschikt is voor menselijke consumptie. Tussen 2022 en 2023 steeg het aantal personen dat tekenen van vervuild water vaststelden, op basis van geur, reuk of smaak, van 73,7 % naar 82,5 %. Meer dan 27 % had geen toegang tot waterzuiveringsmethoden.³²⁰

7.2.4. Toegang tot elektriciteit

De impact van de economische crisis is nog groter door een algemene ineenstorting van de openbare infrastructuur en diensten van het land. Het nationale elektriciteitssysteem kende grote infrastructuurproblemen en deze werden steeds ernstiger. De stroomcrisis escaleerde in 2019, met een wijdverbreide stroomstoring tussen 7 en 14 maart die alle 23 staten, Caracas en de naburige Braziliaanse staat Roraima trof. De langdurige stroomuitval had aanzienlijke humanitaire gevolgen voor de gezondheidszorg, de watervoorziening en het openbaar vervoer, en verstoort de industrie, de commerciële en detailhandelssectoren en de olieproductie.³²¹

Ook in de daaropvolgende jaren werden veelvuldig stroomonderbrekingen gerapporteerd. De grensstaten, zoals Táchira, die aan het einde van de nationale transmissielijnen liggen, leidden hier het zwaarst onder. Ook in de staten Mérida, Trujillo, Lara en Zulia werden in maart 2022 stroomonderbrekingen van meer dan vijftien uur gemeld.³²² Inwoners van de hoofdstad van Táchira, San Cristóbal, verklaarden dat de elektriciteit vaak zestien uur per dag weg was, waardoor ook fabrieken niet kunnen werken. Andere inwoners verklaarden dat hun elektronische apparatuur, zoals koelkasten, het begaven onder de constante stroomonderbrekingen.³²³

³¹⁶ "La calidad del agua ha caído a niveles sórdidos."

³¹⁷ PROVEA, 22/03/2022, [url](#)

³¹⁸ PROVEA, 28/03/2023, [url](#)

³¹⁹ HumVenezuela, 02/2024, p.34, [url](#)

³²⁰ HumVenezuela, 02/2024, p.34, [url](#)

³²¹ Chatam House, 17/12/2021, [url](#)

³²² Caracas Chronicles, 18/03/2022, [url](#)

³²³ Reuters, 18/04/2022, [url](#)

Voor 2023 meldt HumVenezuela een toenemende electriciteitscrisis met stroomstoringen in alle staten van het land. Het aandeel van de bevolking dat te maken kreeg met onderbroken en langdurige stroomstoringen nam toe van 26 % in 2022 naar 62 % in 2023. Terugkerende *blackouts* stegen met 156 % (147.500) ten opzichte van 2022.³²⁴

Op 30 augustus 2024 werd bijna het hele land getroffen door een grote stroomuitval die meer dan zeventien uur duurde. Volgens de autoriteiten was de stroomstoring te wijten aan een cyberaanval op de grootste waterkrachtcentrale van het land. Maar experts, geïnterviewd door oppositiekraant TalCual, trekken deze analyse in twijfel aangezien het systeem nog analoog werkt en niet verbonden is met het internet. Zij wijten de stroomuitval aan de verouderde infrastructuur van de centrale.³²⁵

7.2.5. Toegang tot onderwijs

Venezuela's onderwijssysteem was lange tijd een van de beste van de regio. Dit veranderde gradueel vanaf 2010.³²⁶ De algemene economische crisis, de verslechtering van de openbare diensten en de diverse stroompannes hebben hun invloed op de staat van het onderwijs. Ook de lage lonen van de leerkrachten en de emigratie laten zich voelen. De schoolinfrastructuur verkeert op vele plaatsen in een erbarmelijke staat, aldus de Venezolaanse mensenrechtenorganisatie PROVEA.³²⁷ Ook de tekorten en problemen met het programma dat voorziet in gratis maaltijden op school hebben hun invloed op de toenemende absentiegraad van de leerlingen.³²⁸

Volgens de studie van ENCOVI voor 2022 waren er dat jaar 10 % minder kinderen en jongeren ingeschreven in een school ten opzichte van 2014. Van de 11,2 miljoen personen tussen 3 en 24 jaar oud waren er 7 miljoen in 2022 ingeschreven. Dit zijn tevens 190.000 studenten minder dan in 2021.³²⁹ Voor 2023 nam ENCOVI opnieuw een stijging waar in het aantal leerlingen.³³⁰

Van de geschatte 9,4 miljoen kinderen tussen nul en zeventien jaar ging zo'n 73 % naar school in 2023. Hiervan nam zo'n 51 % slechts op onregelmatige basis deel aan de lessen.³³¹

8. Migratie

Volgens cijfers van 3 juni 2024, gepubliceerd door het Coordination Platform for Refugees and Migrants from Venezuela, Response for Venezuelans (R4V)³³², hebben op dat moment 7.774.494 Venezolanen het land verlaten.³³³ Deze cijfers zijn schattingen en worden samengesteld op basis van rapportage door de autoriteiten van de gastlanden. Begin juni 2023 werd hun aantal op 7.320.225 Venezolanen geschat.³³⁴ Dit betekent dat midden 2024 zo'n kwart van de bevolking het land heeft verlaten. De staten waar huishoudens het hoogste aantal vertrokken migranten rapporteerden in het onderzoek

³²⁴ HumVenezuela, 02/2024, p.21, [url](#)

³²⁵ TalCual, 01/09/2024, [url](#)

³²⁶ Washington Post (Krygier R.), 17/11/2017, [url](#)

³²⁷ PROVEA, 04/03/2020, [url](#)

³²⁸ Efecto Cocuyo, 21/10/2023, [url](#)

³²⁹ ENCOVI, 11/2022, [url](#)

³³⁰ ENCOVI, 03/2024, [url](#)

³³¹ HumVenezuela, 02/2024, p.41, [url](#)

³³² The Regional Inter-Agency Coordination Platform was established pursuant to the request by the UN Secretary-General to UNHCR and IOM on 12 April 2018, to lead and coordinate the response to refugees and migrants from Venezuela

³³³ Regional Inter-Agency Coordination Platform, 03/06/2024, [url](#)

³³⁴ Regional Inter-Agency Coordination Platform, 05/2024, [url](#)

van HumVenezuela van begin 2024 zijn Táchira, Falcon, Aragua en Zulia. Gevolgd door Carabobo, Trujillo, Anzoátegui and Mérida, Bolivar, Apure, Lara en Sucre.³³⁵

Uit onderzoek van ENCOVI blijkt dat de achtergrond van de migranten veranderde in 2023-2024. De groep van 30-49 jaar is nu groter dan die van 15-24 jaar, welke de overheersende leeftijdscategorie was tot 2021. Ook de opleidingsniveaus zijn veranderd. Er zijn nu meer migranten met een middelbare opleiding (van 29 % naar 55% bij mannen), en minder met een universitair diploma (van 46 % naar 23 % bij mannen) vergeleken met enkele jaren eerder. ENCOVI heeft voor het eerst ook de binnenlandse migratie gemeten. Volgens het onderzoek zijn tussen 2018 en 2023 2,1 miljoen Venezolanen gemigreerd in eigen land. De migratie ging vooral richting Caracas, Miranda en Carabobo, maar ook van Zulia naar Mérida en Guárico naar Barinas.³³⁶ De interne verplaatsingen worden voor 2023 door HumVenezuela geschat op 4 %.³³⁷

De overgrote meerderheid Venezolanen, meer dan 6,5 miljoen, wordt opgevangen in de regio, met Colombia en Peru als de voornaamste gastlanden.³³⁸ Samen vangen beide landen meer dan vier miljoen Venezolanen op. Colombia telt in juni 2024 2,8 miljoen Venezolaanse migranten en vluchtelingen en Peru 1,5 miljoen.³³⁹

De regering van Colombia heeft op 8 februari 2021 een tijdelijke beschermingsstatus (Temporary Protection Status, TPS) van tien jaar aangekondigd voor de meer dan 1,8 miljoen Venezolanen die in het land wonen of die tot mei 2023 via officiële controleposten Colombia binnenkwamen. Als aanvulling op internationale bescherming biedt TPS Venezolanen documentatie en toegang tot rechten, en dus een kans om lokaal te integreren. De TPS bestaat uit drie stappen:

- Online voorregistratie
- Individuele biometrische registratie
- Levering van documentatiekaarten (Temporary Protection Permits, TPP)³⁴⁰

Venezolanen die Colombia binnenkwamen na juni 2023 komen niet in aanmerking voor TPS. In januari 2024 hebben iets meer dan 1,9 miljoen Venezolanen een TPP.³⁴¹

Sinds eind 2021 kan eveneens een sterke toename van vluchtelingen en migranten uit Venezuela worden vastgesteld die naar het noorden trekken, via de Darién Gap (tussen Colombia en Panama), en zo via Mexico de VS proberen te bereiken. De US Customs and Border Protection (CBP) rapporteerde in 2021 een toename van meer dan 10.000 % van het aantal Venezolanen die probeerden de VS binnen te komen vanuit Mexico. Als reactie op deze ontwikkelingen besloot Mexico op 17 december 2021 een visumplicht in te voeren voor Venezolanen. Costa Rica en Honduras verplichtten eveneens vanaf februari 2022 een visum voor Venezolanen die het land willen binnenkomen. Ook Panama, El Salvador en Guatemala hebben al een visumverplichting voor Venezolanen.³⁴²

De eerste drie maanden van 2024 staken 70.092 Venezolanen de Darién Gap over. Niet-begeleide minderjaren maken een steeds groter deel uit van deze migrantenpopulatie.³⁴³

³³⁵ HumVenezuela, 02/2024, p.25, [url](#)

³³⁶ ENCOVI, 03/2024, [url](#)

³³⁷ HumVenezuela, 02/2024, p.25, [url](#)

³³⁸ Regional Inter-Agency Coordination Platform, 05/2024, [url](#)

³³⁹ Regional Inter-Agency Coordination Platform, 05/2024, [url](#)

³⁴⁰ UNHCR, 11/2021, [url](#)

³⁴¹ WOLA, 20/06/2024, [url](#)

³⁴² Regional Inter-Agency Coordination Platform, 07/03/2022, [url](#)

³⁴³ WOLA, 20/06/2024, [url](#)

De VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR en IOM lanceren in november 2022 het Regional Refugee and Migrant Response Plan (RMRP) van januari 2023 tot december 2024 om te reageren op de Venezolaanse migranten- en vluchtelingencrisis.³⁴⁴

---

³⁴⁴ Caracas Chronicles, 09/01/2023, [url](#)

Bibliografie

Geschreven en audiovisuele bronnen

Acción Solidaria, *La crisis de los servicios públicos sigue impactando a los hospitales*, 12/05/2023, <https://accionsolidaria.info/la-crisis-de-los-servicios-publicos-sigue-impactando-a-los-hospitales/> [geraadpleegd op 13/06/2023]

Al Jazeera (Melimopoulos E.), *Maduro claims victory in disputed Venezuela election: What's next?*, 29/07/2024, <https://www.aljazeera.com/news/2024/7/29/maduro-claims-victory-in-disputed-venezuela-election-results-whats-next> [geraadpleegd op 30/07/2024]

Alianza Rebelde Investiga (ARI), *Extortion in uniform*, 2023, <https://alianza.shorthandstories.com/extortion-in-uniform-caught-between-violent-gangs-and-corrupt-police-in-venezuelas-cota-905/index.html> [geraadpleegd op 17/06/2024]

Americas Society/Council of the Americas (AS/COA), *Explainer: Armed Groups in Venezuela*, 10/06/2019, <https://www.as-coa.org/articles/explainer-armed-groups-venezuela> [geraadpleegd op 24/02/2020]

Americas Society/Council of the Americas (AS/COA), *How Have International Leaders Responded to Venezuela's 2024 Election?*, 31/07/2024, <https://www.as-coa.org/articles/how-have-international-leaders-responded-venezuelas-2024-election> [geraadpleegd op 01/08/2024]

Área Metropolitana de Caracas, 21/08/2018, <https://www.controlciudadano.org/zonas-de-seguridad/mapa-con-todas-las-zonas-de-seguridad-decretadas-en-el-area-metropolitana-de-caracas-por-municipio/> [geraadpleegd op 04/09/2024]

Armando.Info, *Hasta los curas dicen 'amén' a los mandamientos del ELN en Táchira y Apure*, 07/01/2024, <https://armando.info/hasta-los-curas-dicen-amen-a-los-mandamientos-del-eln-en-tachira-y-apure/> [geraadpleegd op 20/06/2024]

Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *About ACLED*, s.d., <https://acleddata.com/about-acleddata/> [geraadpleegd op 26/01/2024]

Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Codebook*, 06/2023, https://acleddata.com/acleddatanew/wp-content/uploads/dlm_uploads/2023/06/ACLED_Codebook_2023.pdf [geraadpleegd op 26/01/2024]

Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Coding Review Process, Version 2 (09.2020)*, 11/2021, https://acleddata.com/acleddatanew/wp-content/uploads/2021/11/ACLED_Coding-Review-Process_v2_September-2020.pdf [geraadpleegd op 26/01/2024]

Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Data [Venezuela]*, via export tool geraadpleegde update: [02/09/2024 tool], <https://www.acleddata.com/data/> [geraadpleegd op 02/09/2024]

Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Fatality Methodology*, 01/2023, https://acleddata.com/acleddatanew/wp-content/uploads/2023/01/FAQs-ACLED-Fatality-Methodology_2023.pdf [geraadpleegd op 26/01/2024]

Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Resource Library*, s.d., <https://acleddata.com/resources/#1644417247131-efe69df0-2548> [geraadpleegd op 26/01/2024]

Asociación Civil Convite (Convite A.C.), *Boletín 80: Marzo 2024 cierra con 28,4% de escasez de medicamentos para las morbilidades monitoreadas por Convite*, 16/04/2024, <https://conviteac.org/publicaciones/boletines/boletin-80-marzo-2024-cierra-con-28-por-ciento-de-escasez-de-medicamentos-para-morbilidades-monitoreadas-por-convite/> [geraadpleegd op 25/07/2024]

Aseso a la Justicia, *la administración de justicia penal en Venezuela*, 05/2022, pp.6-7, <https://accesoalajusticia.org/wp-content/uploads/securepdfs/2022/05/La-administracion-de-justicia-penal-en-Venezuela.pdf> [geraadpleegd op 07/06/2024]

- BBC News, *Venezuela crisis: Defiant Maduro appears with soldiers*, 03/05/2019, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-48137781> [geraadpleegd op 16/03/2020]
- BBC News, *Venezuela's slow economic recovery leaves poorest behind*, 04/02/2023, [Venezuela's slow economic recovery leaves poorest behind \(bbc.com\)](https://www.bbc.com/news/world-latin-america-61824444) [geraadpleegd op 06/09/2024]
- BBC, *Venezuelan opposition leader lands in Spain after fleeing homeland*, 08/09/2024, <https://www.bbc.com/news/articles/c14zdypxr7no> [geraadpleegd op 09/09/2024]
- Caracas Chronicles, *2022 Migration Year in Review*, 09/01/2023, <https://www.caracaschronicles.com/2023/01/09/2022-migration-year-in-review/> [geraadpleegd op 19/06/2023]
- Caracas Chronicles, *Explainer: ICC Will Open an Office in Caracas*, 15/06/2023, <https://www.caracaschronicles.com/2023/06/15/explainer-icc-will-open-an-office-in-caracas/> [geraadpleegd op 20/06/2023]
- Caracas Chronicles, *State-Enabled Illicit Trades Represent More Than a Quarter of Venezuela's Economy*, 08/01/2024, <https://www.caracaschronicles.com/2024/01/08/state-enabled-illicit-trades-represent-more-than-a-quarter-of-venezuelas-economy/> [geraadpleegd op 12/07/2024]
- Caracas Chronicles, *What is Venezuela Actually Seeking With the Esequibo Referendum?*, 30/11/2023, <https://www.caracaschronicles.com/2023/11/30/what-is-venezuela-actually-seeking-with-the-essequibo-referendum/> [geraadpleegd op 30/07/2024]
- Caracas Chronicles, *Why is Maduro Cracking Down on Amazonian Miners?*, 07/11/2024, <https://www.caracaschronicles.com/2023/11/07/why-is-maduro-cracking-down-on-amazonian-miners/> [geraadpleegd op 20/06/2024]
- Caracas Chronicles (Galaviz D.), *Mega-Gangs: A Closer Look*, 04/11/2019, [Mega-Gangs: A Closer Look | Caracas Chronicles](https://www.caracaschronicles.com/2019/11/04/mega-gangs-a-closer-look/) [geraadpleegd op 04/09/2024]
- Center For Strategic and International Studies (CSIS), *A Question of Staying Power: Is the Maduro Regime's Repression Sustainable?*, 21/08/2024, <https://www.csis.org/analysis/question-staying-power-maduro-regimes-repression-sustainable> [geraadpleegd op 22/08/2024]
- Center for Strategic and International Studies (CSIS), *The Future of Security in Venezuela* [video], 20/12/2021, <https://www.csis.org/events/future-security-venezuela> [geraadpleegd op 14/04/2022]
- Central Intelligence Agency (CIA), *Venezuela, the world factbook*, 04/06/2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/#military-and-security> [geraadpleegd op 11/06/2024]
- Chatham House, *Reforming Venezuela's electricity sector*, 17/12/2021, <https://www.chathamhouse.org/2021/12/reforming-venezuelas-electricity-sector/04-recommendations> [geraadpleegd op 16/05/2022]
- Congressional research Service (CRS) (Sullivan P.), *Venezuela: Issues for Congress, 2013-2016*, 23/01/2017, [Venezuela: Issues for Congress, 2013-2016 \(fas.org\)](https://www.fas.org/publications/crs-reports/2017/01/23/venezuela-issues-for-congress-2013-2016) [geraadpleegd op 04/09/2024]
- Congressional Research Service (CRS), *Venezuela: Political Crisis and U.S. Policy*, 02/12/2022, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10230> [geraadpleegd op 27/03/2023]
- Correo del Orinoco, *Gran Misión Cuadrantes de Paz alcanza hito de 3.000 unidades desplegadas en el país*, 21/12/2023, <http://www.correodelorinoco.gob.ve/gran-mision-cuadrantes-paz-alcanza-hito-3-000-unidades-desplegadas-pais/> [geraadpleegd op 04/06/2024]
- Defiende Venezuela & InSight Crime, *Human Rights Abuses During 'Operation Trueno'*, 10/07/2024, <https://insightcrime.org/wp-content/uploads/2024/07/Human-Rights-Abuses-During-Operation-Thunder-1.pdf> [geraadpleegd op 15/07/2024]
- Deutsche Welle (DW), *Venezuela: 32 arrested in alleged plot to kill Maduro*, 23/01/2024, <https://www.dw.com/en/venezuela-32-arrested-in-alleged-plot-to-kill-maduro/a-68059892> [geraadpleegd op 30/07/2024]

Efecto Cocuyo, *Fanb dice que incauta 5.000 barras de explosivos, pero no habla de muertos ni detenidos en Apure*, 08/02/2022, [Fanb dice que incauta 5.000 barras de explosivos, pero no habla de muertos ni detenidos en Apure - Efecto Cocuyo](#) [geraadpleegd op 04/09/2024]

Efecto Cocuyo, *Qué pasa con el Programa de Alimentación en las escuelas Venezolanas*, 21/10/2023, <https://efectococuyo.com/la-humanidad/que-pasa-con-el-programa-de-alimentacion-en-las-escuelas-venezolanas/> [geraadpleegd op 25/07/2024]

El Diario, *Una Ventana a la Libertad: los resultados del operativo de Liberación Gran Cacique Guaicaipuro*, 01/02/2024, <https://eldiario.com/2024/02/01/una-ventana-a-la-libertad-operativo-liberacion-gran-cacique-guaicaipuro/> [geraadpleegd op 11/06/2024]

El Estímulo, *La Cota 905 después de el Koki*, 06/07/2022, [La Cota 905 después de el Koki | El Estímulo \(elestimulo.com\)](#) [geraadpleegd op 04/09/2024]

El Estímulo, *La Embajada de Argentina en la mira de Maduro: dan 72 horas para que se retiren*, 31/07/2024, <https://elestimulo.com/elecciones-2024/2024-07-31/la-embajada-de-argentina-en-la-mira-de-maduro-dan-72-horas-para-que-se-retiren/> [geraadpleegd op 01/08/2024]

El País, *The month that shook Venezuela (again): Chavismo digs in and represses hope for change*, 28/08/2024, <https://english.elpais.com/international/2024-08-28/the-month-that-shook-venezuela-again-chavismo-digs-in-and-represses-hope-for-change.html> [geraadpleegd op 30/08/2024]

El País, *Venezuela, the country where 193% inflation can be seen as good news*, 09/01/2024, <https://english.elpais.com/international/2024-01-09/venezuela-the-country-where-193-inflation-can-be-seen-as-good-news.html> [geraadpleegd op 22/07/2024]

El País, *Venezuela's Supreme Court, a tribunal that dispenses justice tailored to Nicolás Maduro's needs*, 23/08/2024, <https://english.elpais.com/international/2024-08-23/venezuelas-supreme-court-a-tribunal-that-dispenses-justice-tailored-to-nicolas-maduros-needs.html> [geraadpleegd op 26/08/2024]

El Pitazo, *Extorsionadores imponen terror en Zulia: 27 atentados entre 2021 y 2023*, 22/02/2023, [Extorsionadores imponen terror en Zulia: 27 atentados entre 2021 y 2023 \(elpitazo.net\)](#) [geraadpleegd op 04/09/2024]

El Tiempo, *Cambian al jefe de la policía política en Venezuela*, 30/10/2018, <https://www.eltiempo.com/mundo/venezuela/cambian-jefe-de-la-policia-politica-sebin-en-venezuela-287824> [geraadpleegd op 24/02/2020]

El Tiempo, *Venezuela: ¿por qué los barrios populares lideran las protestas en el país tras las elecciones?*, 03/08/2024, <https://www.eltiempo.com/mundo/venezuela/una-revolucion-que-se-quedo-sin-pueblo-3368775> [geraadpleegd op 30/08/2024]

Encuesta Nacional de Condiciones de vida (ENCOVI), *encovi 2021*, 2021, <https://www.proyectoencovi.com/encovi-2021> [geraadpleegd op 10/05/2022]; Efecto Cocuyo, *Diez claves de la Encovi 2021 que todo venezolano debe conocer*, 02/10/2021, <https://efectococuyo.com/la-humanidad/encovi-2021-diez-claves-venezuela/> [geraadpleegd op 10/05/2022]

Encuesta Nacional de Condiciones de vida (ENCOVI), *Encuesta Nacional de Condiciones de vida 2022*, 11/2022, https://assets.website-files.com/5d14c6a5c4ad42a4e794d0f7/636d0009b0c59ebfd2f24acd_Presentacion%20ENCOVI%202022%20completa.pdf [geraadpleegd op 06/06/2023]

Encuesta Nacional de Condiciones de vida (ENCOVI), *ENCOVI 2023*, 03/2024, <https://www.proyectoencovi.com/> [geraadpleegd op 22/07/2024]

European Union Agency for Asylum (EUAA), *Venezuela, country focus*, 11/2023, p.26, https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2023-11/2023_11_COI_Report_Venezuela_Country_Focus_EN.pdf [geraadpleegd op 07/06/2024]

European Union Agency for Asylum (EUAA), *Venezuela: Maduro consolidated control as State-enabled criminality rose, according to new EUAA COI report*, 16/11/2023, <https://euaa.europa.eu/news-events/venezuela-maduro->

- [consolidated-control-state-enabled-criminality-rose-according-new-euaa-coi-report](#) [geraadpleegd op 06/06/2024]
- Foreign Affairs (Penfold M.), *Maduro Moves Up*, 12/03/2013, [Maduro Moves Up | Foreign Affairs](#) [geraadpleegd op 17/05/2022] BBC News, *Venezuela crisis: How the political situation escalated*, 13/01/2020, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-36319877> [geraadpleegd op 21/01/2020]
- Foro Penal, *Balance protestas postelectorales desde el 29 de julio al 18 de agosto 2024*, 18/08/2024, <https://foropenal.com/balance-protestas-postelectorales-desde-el-29-de-julio-al-18-de-agosto-2024-800am/> [geraadpleegd op 27/08/2024]
- Foro Penal, *Foro Penal registra 301 presos políticos y 102 arrestos vinculados a eventos electorales durante 2024*, 16/07/2024, [Foro Penal registra 301 presos políticos y 102 arrestos vinculados a eventos electorales durante 2024 - Foro Penal](#) [geraadpleegd op 30/07/2024]
- France 24, *Más extorsión y menos homicidios, la inseguridad se transforma en Venezuela*, 11/07/2024, <https://www.france24.com/es/minuto-a-minuto/20240711-m%C3%A1s-extorsi%C3%B3n-y-menos-homicidios-la-inseguridad-se-transforma-en-venezuela> [geraadpleegd op 15/07/2024]
- Fundación Paz y Reconciliación (PARES), *Las razones de la expansión del ELN en Venezuela*, 10/04/2024, <https://www.pares.com.co/post/las-razones-de-la-expansi%C3%B3n-del-eln-en-venezuela> [geraadpleegd op 13/06/2024]
- Fundación Paz y Reconciliación (PARES), *Venezuela: el refugio preferido de las disidencias Farc y el ELN*, 18/06/2024, <https://www.pares.com.co/post/venezuela-el-refugio-preferido-de-las-disidencias-farc-y-el-eln> [geraadpleegd op 18/06/2024]
- Fundaredes, *Boletín44, Grupos armados irregulares invaden tierras y extorsionan a ganaderos en la frontera*, 18/05/2023, <https://www.fundaredes.org/2023/05/18/boletin44-grupos-armados-irregulares-invaden-tierras-y-extorsionan-a-ganaderos-en-la-frontera/> [geraadpleegd op 01/06/2023]
- Fundaredes, *Curva de la violencia 2022*, 03/2023, [fundaredes.org/curva/2022-curva-de-la-violencia-anual-larga.pdf](https://www.fundaredes.org/curva/2022-curva-de-la-violencia-anual-larga.pdf) [geraadpleegd op 04/09/2024]
- Fundaredes, *Curva de la violencia annual 2020*, 01/2021, <https://www.fundaredes.org/curva/2020-Curva-de-la-violencia-completa-anual.pdf> [geraadpleegd op 17/05/2022]
- Fundaredes, *Curva de la Violencia: En Venezuela se vive una mutación de la criminalidad en los estados fronterizos*, 08/03/2022, <https://www.fundaredes.org/2022/03/08/curva-de-la-violencia-en-venezuela-se-vive-una-mutacion-de-la-criminalidad-en-los-estados-fronterizos/> [geraadpleegd op 05/05/2022]
- Fundaredes, *Informe de contexto violento anual 2023*, 13/06/2024, <https://www.fundaredes.org/2024/06/13/informe-de-contexto-violento-anual-2023/> [geraadpleegd op 20/06/2024]
- Global Fire Power, *2024 Venezuela Military Strength*, 08/01/2024, https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=venezuela [geraadpleegd op 07/06/2024]
- Global Initiative against Transnational Organized Crime (GI-TOC), *Global Organized Crime Index 2023*, 2024, <https://globalinitiative.net/initiatives/ocindex/> [geraadpleegd op 10/06/2024]
- Human Rights Watch (HRW), *Brazil's Lula Misses Crucial Chance to Uphold Rights in Venezuela*, 30/05/2023, <https://www.hrw.org/news/2023/05/30/brazils-lula-misses-crucial-chance-uphold-rights-venezuela> [geraadpleegd op 26/06/2023]
- Human Rights Watch (HRW), *Venezuela, Events of 2023*, 01/2024, <https://www.hrw.org/world-report/2024/country-chapters/venezuela> [geraadpleegd op 10/06/2024]
- Human Rights Watch (HRW), *Venezuela: Repression Mars Key Upcoming Election*, 25/07/2024, [Venezuela: Repression Mars Key Upcoming Election | Human Rights Watch \(hrw.org\)](#) [geraadpleegd op 30/07/2024]
- HumVenezuela, *Follow-up report on the complex humanitarian emergency in Venezuela*, 02/2024, pp.2-9, <https://humvenezuela.com/wp-content/uploads/2024/02/FOLLOW-UP-REPORT-ON-THE-COMPLEX-HUMANITARIAN-EMERGENCY-IN-VENEZUELA-2023-2.pdf> [geraadpleegd op 25/07/2024]

Infobae, "iNo todos somos guerrilleros!": el grito de una mujer de la frontera a los militares venezolanos que los desalojaron y les robaron el ganado, 22/04/2022, <https://www.infobae.com/america/venezuela/2022/04/21/no-todos-somos-guerrilleros-el-grito-de-una-mujer-de-la-frontera-a-los-militares-venezolanos-que-los-desalojaron-y-les-robaron-el-ganado/> [geraadpleegd op 22/04/2022]

Infobae, *La dictadura de Nicolás Maduro ordenó la detención de Edmundo González Urrutia*, 02/09/2024, <https://www.infobae.com/venezuela/2024/09/02/la-dictadura-de-nicolas-maduro-ordeno-la-detencion-de-edmundo-gonzalez-urrutia/> [geraadpleegd op 03/09/2024]

InSight Crime (McDermott J.), *Op-Ed: The ELN as a Colombo-Venezuelan Rebel Army*, 22/03/2019, <https://www.inSightcrime.org/news/analysis/op-ed-the-eln-as-a-colombo-venezuelan-rebel-army/> [geraadpleegd op 27/02/2020]

InSight Crime, *InSight Crime's 2023 Homicide Round-Up*, 21/02/2024, <https://insightcrime.org/news/insight-crime-2023-homicide-round-up/> [geraadpleegd op 04/06/2024]

InSight Crime, *A Cultural Occupation: The Guerrillas and the Indigenous in Venezuela's Amazon*, 06/04/2022, [A Cultural Occupation: The Guerrillas and the Indigenous in Venezuela's Amazon \(insightcrime.org\)](https://insightcrime.org/news/cultural-occupation-the-guerrillas-and-the-indigenous-in-venezuela-s-amazon/) [geraadpleegd op 04/09/2024]

InSight Crime, *After Venezuela Elections, Criminal Groups Work For or Against the Regime*, 21/08/2024, <https://insightcrime.org/news/after-venezuela-elections-criminal-groups-work-for-or-against-the-regime/> [geraadpleegd op 26/08/2024]

InSight Crime, *Ex-FARC-maffia*, 11/03/2024, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/ex-farc-mafia/> [geraadpleegd op 13/06/2024]

InSight Crime, *GameChangers 2019: As Venezuela Sinks, Maduro's Criminal Ties Keep Him Afloat*, 18/01/2020, [GameChangers 2019: As Venezuela Sinks, Maduro's Criminal Ties Keep Him Afloat \(insightcrime.org\)](https://insightcrime.org/news/gamechangers-2019-as-venezuela-sinks-maduro-s-criminal-ties-keep-him-afloat/) [geraadpleegd op 04/09/2024]

InSight Crime, *Illegal Mining Grows in Southern Venezuela, as Brazil Tightens Grip*, 20/05/2024, <https://insightcrime.org/news/illegal-mining-grows-in-southern-venezuela-as-brazil-tightens-grip/> [geraadpleegd op 20/06/2024]

InSight Crime, *In Zulia, Venezuela, Not Even Schools Escape Extortion*, 20/06/2024, <https://insightcrime.org/news/venezuela-zulia-extortion-gangs-schools/> [geraadpleegd op 20/06/2024]

InSight Crime, *Maduro's Peace Defender Squads Are Anything But Peaceful*, 12/07/2023, <https://insightcrime.org/investigations/maduro-peace-defender-squads-anything-peaceful/> [geraadpleegd op 10/06/2024]

InSight Crime, *National Liberation Army (ELN)*, 13/05/2024, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/eln-profile/> [geraadpleegd op 13/06/2024]

InSight Crime, *Rise and Fall of a Hybrid Guerrilla Group: The Bolivarian Liberation Forces*, 12/07/2023, <https://insightcrime.org/investigations/rise-fall-hybrid-guerrilla-fbl-bolivarian-liberation-forces/> [geraadpleegd op 11/06/2024]

InSight Crime, *Rise of the Criminal Hybrid State in Venezuela*, 07/2023, <https://insightcrime.org/wp-content/uploads/2023/07/Rise-of-the-Criminal-Hybrid-State-in-Venezuela-InSight-Crime-1.pdf> [geraadpleegd op 03/06/2024]

InSight Crime, *The Devolution of State Power: The 'Colectivos'*, 18/05/2018, <https://www.inSightcrime.org/investigations/devolution-state-power-colectivos/> [geraadpleegd op 24/02/2020]

InSight Crime, *The Future of Venezuela's Hybrid State*, 12/07/2023, <https://insightcrime.org/investigations/future-venezuela-hybrid-state/> [geraadpleegd op 03/06/2024]

InSight Crime, *The R Organization*, 26/01/2023, [The R Organization \(insightcrime.org\)](https://insightcrime.org/news/the-r-organization/) [geraadpleegd op 04/09/2024]

- InSight Crime, *The Shattered Mafia Behind Criminal Chaos in Zulia, Venezuela*, 02/08/2024, <https://insightcrime.org/news/shattered-mob-clan-criminal-chaos-zulia-venezuela/> [geraadpleegd op 20/06/2024]
- InSight Crime, *Tren de Aragua Factions Persist Despite Venezuela's Crackdown*, 18/06/2024, <https://insightcrime.org/news/tren-de-aragua-factions-persist-despite-venezuelas-crackdown/> [geraadpleegd op 20/06/2024]
- InSight Crime, *Tren del Llano*, 31/05/2024, <https://insightcrime.org/venezuela-organized-crime-news/train-of-the-plain/> [geraadpleegd op 11/06/2024]
- InSight Crime, *Venezuela 2024: Elections and Criminal Consolidation*, 31/01/2024, <https://insightcrime.org/news/venezuela-2024-elections-and-criminal-consolidation/> [geraadpleegd op 03/06/2024]
- InSight Crime, *Venezuela Security Policy: Combating Gang and Police-Driven Extortion*, 18/10/2024, <https://insightcrime.org/news/venezuela-security-policy-combating-gang-police-driven-extortion/> [geraadpleegd op 18/07/2024]
- InSight Crime, *Venezuela's Maduro Is Key to Colombia's 'Total Peace'*, 09/03/2023, [Venezuela's Maduro Is Key to Colombia's 'Total Peace' \(insightcrime.org\)](https://insightcrime.org/news/venezuela-maduro-is-key-to-colombias-total-peace/) [geraadpleegd op 04/09/2024]
- InSight Crime, *Venezuela's Most Wanted List Notable for Its Absences*, 18/10/2023, <https://insightcrime.org/news/venezuelas-most-wanted-list-notable-for-absences/> [geraadpleegd op 13/06/2024]
- InSight Crime, *Venezuela's Organized Crime Top 10 for 2023*, 16/02/2023, [Venezuela's Organized Crime Top 10 for 2023 \(insightcrime.org\)](https://insightcrime.org/news/venezuelas-organized-crime-top-10-for-2023/) [geraadpleegd op 04/09/2024]
- InSight Crime, *Why Is Venezuela's Crime Rate Falling?*, 28/05/2024, <https://insightcrime.org/news/venezuela-crime-rate-falling/> [geraadpleegd op 04/05/2024]
- InSight Crime, *Why Venezuela's Repression of Tren del Llano Could Feed Anti-Regime Protests*, 04/09/2024, <https://insightcrime.org/news/why-venezuelas-repression-of-tren-del-llano-could-feed-anti-regime-protests/> [geraadpleegd op 04/09/2024]
- InSight Crime, *Willexis Alexander Acevedo Monasterios, alias 'Willexis'*, 20/01/2023, <https://insightcrime.org/venezuela-organized-crime-news/willexis-alexander-acevedo-monasterios-alias-willexis/> [geraadpleegd op 17/06/2024]
- InSight Crime, *Yeico Masacre*, 13/02/2023, [Yeico Masacre \(insightcrime.org\)](https://insightcrime.org/news/yeico-masacre/) [geraadpleegd op 04/09/2024]
- Instituto Nacional de Transporte Terrestre (INTT), *Índice delictivo disminuyó un 25.1 % en el país*, 15/05/2024, <https://www.intt.gob.ve/inttweb/?p=14029> [geraadpleegd op 04/06/2024]
- International Crisis Group (ICG) (Gunson P.), *Seeking the Best from a Skewed Poll: Hard Choices for Venezuela*, 15/04/2024, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/venezuela/seeking-best-skewed-poll-hard-choices-venezuela> [geraadpleegd op 30/07/2024]
- International Crisis Group (ICG), *A Glut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*, report N°78, 20/02/2020, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/venezuela/78-glut-arms-curbing-threat-venezuela-violent-groups> [geraadpleegd op 21/02/2020]
- International Crisis Group (ICG), *A rebel playing field: Colombian Guerrillas on the Venezuelan Border*, 28/04/2021, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/rebel-playing-field-colombian-guerrillas-venezuelan-border> [geraadpleegd op 19/04/2022]
- International Crisis Group (ICG), *A Twist in Caracas: Is a Venezuela-U.S. Reboot on the Cards?*, 16/03/2022, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/venezuela/twist-caracas-venezuela-us-reboot-cards> [geraadpleegd op 31/03/2022]
- International Crisis Group (ICG), *Crisiswatch Venezuela*, 31/07/2024, <https://www.crisisgroup.org/crisiswatch#venezuela> [geraadpleegd op 22/08/2024]

- International Crisis Group (ICG), *Disorder on the Border: Keeping the Peace between Colombia and Venezuela*, 14/12/2020, <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/084-disorder-on-the%20border.pdf> [geraadpleegd op 15/03/2021]
- International Crisis Group (ICG), *Overcoming the Global Rift on Venezuela*, 17/02/2022, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/venezuela/93-overcoming-global-rift-venezuela> [geraadpleegd op 31/03/2022]
- International Crisis Group (ICG), *tracking conflict worldwide, Venezuela*, 02/2023, <https://www.crisisgroup.org/crisiswatch/march-alerts-and-february-trends-2023#venezuela> [geraadpleegd op 27/03/2023]
- International Crisis Group (ICG), *Venezuela: A House Divided*, 13/05/2022, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/venezuela/venezuela-house-divided> [geraadpleegd op 23/05/2022]
- International Crisis Group (ICG), *Venezuela: Maduro's Timid Thaw Unsettles the Opposition*, 27/01/2022, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/venezuela/venezuela-maduros-timid-thaw-unsettles-opposition> [geraadpleegd op 16/05/2022]
- International Crisis Group (ICG), *Venezuela: Reassembling a Route to Peace*, Watch List 2021, 29/01/2021, <https://www.crisisgroup.org/global/watch-list-2021#Venezuela> [geraadpleegd op 01/04/2021]
- International Crisis Group (ICG), *Venezuela: The Twilight of Maximum Pressure*, 10/10/2022, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/venezuela/venezuela-twilight-maximum-pressure> [geraadpleegd op 27/03/2023]
- International Crisis Group (ICG), *Venezuela: What Next after its Election Uproar?*, 02/08/2024, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/venezuela/venezuela-what-next-after-its-election-uproar> [geraadpleegd op 22/08/2024]
- International federation of Red Cross (IFRC), *Final Report Venezuela: Health Emergency*, 28/01/2022, <https://reliefweb.int/report/venezuela-bolivarian-republic/venezuela-health-emergency-final-report-mdrve004> [geraadpleegd op 13/05/2022]
- International rescue Committee (IRC), *emergency watchlist*, 14/12/2021, [cs2201watchlistreportfinal.pdf](https://www.irc.org/files/publications/2021/12/14/cs2201watchlistreportfinal.pdf) ([rescue.org](https://www.irc.org)) [geraadpleegd op 06/09/2024]
- Lupa por la vida, *Lupa por la Vida presenta el Informe 2023 sobre presuntas ejecuciones extrajudiciales en Venezuela*, 18/06/2024, <https://lupaporlavidia.org/lupa-por-la-vida-presenta-el-informe-2023-sobre-ejecuciones-extrajudiciales-en-venezuela/> [geraadpleegd op 12/07/2024]
- Maps.venezuela, *Venezuela staten kaart*, s.d., <https://nl.maps-venezuela.com/venezuela-staten-kaart> [geraadpleegd op 09/05/2023]
- Monitor del Uso de la Fuerza Letal en Venezuela (MUFLVEN), *Monitor of Use of Lethal Force in Latin America and the Caribbean*, 09/02/2023, <https://muflven.org/2023/02/09/monitor-de-uso-de-la-fuerza-letal-en-america-latina-y-el-caribe-2022-capitulo-venezuela/> [geraadpleegd op 11/06/2024]
- North American Congress on Latin America (NACLA) (Uchoa P.), *Venezuela's War of All People*, 18/01/2024, <https://nacla.org/venezuela-war-of-all-people> [geraadpleegd op 07/06/2024]
- Observatorio Venezolano de Conflictividad Social (OVCS), *Conflictividad en Venezuela en 2023*, 15/01/2024, <https://www.observatoriodeconflictos.org.ve/tendencias-de-la-conflictividad/conflictividad-en-venezuela-en-2023> [geraadpleegd op 23/07/2024]
- Observatorio Venezolano de Conflictividad Social (OVCS), *Conflictividad social en el Primer trimestre 2024*, 01/04/2024, <https://www.observatoriodeconflictos.org.ve/tendencias-de-la-conflictividad/conflictividad-social-en-el-primer-trimestre-2024> [geraadpleegd op 23/07/2024]
- Observatorio Venezolano de Violencia (OVV), *2023 culminó con al menos 847 muertes violentas en Distrito Capital*, 19/01/2024, <https://observatoriodeviolencia.org.ve/news/2023-culmino-con-al-menos-847-muertes-violentas-en-distrito-capital/> [geraadpleegd op 17/06/2024]

- Observatorio Venezolano de Violencia (OVV), *2023 culminó con al menos 847 muertes violentas en Distrito Capital*, 19/01/2024, <https://observatoriodeviolencia.org.ve/news/2023-culmino-con-al-menos-847-muertes-violentas-en-distrito-capital/> [geraadpleegd op 17/06/2024]
- Observatorio Venezolano de Violencia (OVV), *Annual Report Violence 2023*, 28/12/2023, <https://observatoriodeviolencia.org.ve/news/annual-report-violence-2023/> [geraadpleegd op 03/06/2023]
- Observatorio Venezolano de Violencia (OVV), *Informe Anual de Violencia 2022*, 29/12/2022, <https://observatoriodeviolencia.org.ve/news/informe-anual-de-violencia-2022/> [geraadpleegd op 03/04/2023]
- Observatorio Venezolano de violencia (OVV), *Informe Anual de Violencia 2021*, 28/12/2021, <https://observatoriodeviolencia.org.ve/news/informe-anual-de-violencia-2021/> [geraadpleegd op 14/04/2022]
- Observatorio Venezolano de Violencia (OVV), *La extorsión y sicariato: Dinámicas de violencia que prevalecieron en el Zulia durante 2023*, 26/01/2024, <https://observatoriodeviolencia.org.ve/news/la-extorsion-y-sicariato-dinamicas-de-violencia-que-prevalecieron-en-el-zulia-durante-2023/> [geraadpleegd op 20/06/2024]
- Observatorio Venezolano de violencia (OVV), *Muertes en zonas mineras dejan a Bolívar como el tercer estado más violento del país en 2023*, 26/01/2024, <https://observatoriodeviolencia.org.ve/news/muertes-en-zonas-mineras-dejan-a-bolivar-como-el-tercer-estado-mas-violento-del-pais-en-2023/> [geraadpleegd op 20/06/2024]
- Observatorio Venezolano de Violencia (OVV), *Violencia policial en Aragua se incrementó durante primer trimestre de 2024*, 26/04/2024, <https://observatoriodeviolencia.org.ve/news/violencia-policial-en-aragua-se-incremento-durante-primer-trimestre-de-2024/> [geraadpleegd op 17/06/2024]
- Overseas Security Advisory Council (OSAC), *Venezuela 2020 Crime & Safety Report*, 21/07/2020, <https://www.osac.gov/Country/Venezuela/Content/Detail/Report/0e6ed0e0-eb8e-44cc-ab81-1938e6c8d93f> [geraadpleegd op 24/02/2021]
- Polga-Hecimovich J., *Organized Crime and the State in Venezuela under Chavismo*, 25/05/2019, pp.189-207. (PDF) [Organized Crime and the State in Venezuela under Chavismo \(researchgate.net\)](https://www.researchgate.net/publication/353111111) [geraadpleegd op 04/09/2024]
- Programa Venezolano de Educación- Acción en Derechos Humanos (PROVEA), *Venezuela: escasa disponibilidad de agua acentúa las desigualdades*, 22/03/2022, <https://provea.org/actualidad/venezuela-escasa-disponibilidad-de-agua-acentua-las-desigualdades/> [geraadpleegd op 16/05/2022]
- Programa Venezolano de Educación- Acción en Derechos Humanos (PROVEA), *Dissolved the FAES?*, 14/09/2022, <https://provea.org/opinion/disueltas-las-faes/> [geraadpleegd op 04/04/2023]
- Programa Venezolano de Educación- Acción en Derechos Humanos (PROVEA), *Special Report | Maduro's government breaks historical figures of repression in Venezuela*, 23/08/2024, <https://provea.org/actualidad/informe-especial-gobierno-de-maduro-rompe-cifras-historicas-de-represion-en-venezuela/> [geraadpleegd op 26/08/2024]
- Programa Venezolano de Educación- Acción en Derechos Humanos (PROVEA), *Informe Anual | Derecho a la Educación: Maduro miente para ocultar su fracaso*, 04/03/2020, <https://www.derechos.org.ve/actualidad/informe-anual-derecho-a-la-educacion-maduro-miente-para-ocultar-su-fracaso> [geraadpleegd op 09/03/2020]
- Programa Venezolano de Educación- Acción en Derechos Humanos (PROVEA), *Informe anual 2023*, 04/2024, <https://provea.org/informe-anual-2023/> [geraadpleegd 15/07/2024]
- Radio Fe y Alegría, *OVV lleva registro de niños en situación de pobreza que son captados por grupos armados*, 18/06/2024, <https://www.radiofeyalegrianoticias.com/grupos-armados-aprovechan-la-pobreza-para-captar-ninos-vulnerables/> [geraadpleegd op 18/07/2024]
- Regional Inter-Agency Coordination Platform, *personas refugiadas y migrantes Venezolanas*, 05/2024, <https://www.r4v.info/es/node/91585> [geraadpleegd op 01/08/2024]
- Regional Inter-Agency Coordination Platform, *Refugees and migrants from Venezuela*, 03/06/2024, <https://www.r4v.info/en/refugeeandmigrants> [geraadpleegd op 01/08/2024]

- Reuters, *Brazil, Mexico and Colombia call for Venezuela to release full vote tallies*, 02/08/2024, <https://www.reuters.com/world/americas/brazilian-flag-raised-argentine-embassy-caracas-2024-08-01/> [geraadpleegd op 22/08/2024]
- Reuters, *Venezuelan opposition party replaces Guaidó as candidate*, 05/05/2023, <https://www.swissinfo.ch/eng/reuters/venezuelan-opposition-party-replaces-guaido-as-candidate/48491080> [geraadpleegd op 26/06/2023]
- Rijksoverheid Nederland, *Algemeen ambtsbericht Venezuela 2020*, 11/06/2020, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2020/06/11/algemeen-ambtsbericht-venezuela-juni-2020> [geraadpleegd op 24/02/2021]
- Runrun.es, *La violencia policial no se detuvo en 2023 y regresó el "ajuste de cuentas" como móvil frecuente*, 27/03/2024, <https://runrun.es/monitor-de-victimas/525315/la-violencia-policial-no-se-detuvo-en-2023-y-regreso-el-ajuste-de-cuentas-como-movil-frecuente/> [geraadpleegd op 17/06/2024]
- Runrun.es, *Salud pública en el país ha desmejorado en un 70% asegura Acción Solidaria*, 17/05/2023, <https://runrun.es/el-megafono/502101/salud-publica-en-el-pais-ha-desmejorado-en-un-70-asegura-accion-solidaria/> [geraadpleegd op 13/06/2023]
- Runrun.es, *Transparencia Venezuela: Economías ilícitas al amparo de la corrupción generan casi \$10.000 millones al año*, 23/06/2022, [Transparencia Venezuela: Economías ilícitas al amparo de la corrupción generan casi \\$10.000 millones al año - Runrun.es: En defensa de tus derechos humanos](https://runrun.es/transparencia-venezuela-economias-ilicitas-al-amparo-de-la-corrupcion-generan-casi-10-000-millones-al-ano-Runrun.es:En-defensa-de-tus-derechos-humanos) [geraadpleegd op 04/09/2024]
- Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), *Food Systems in Conflict and Peacebuilding Settings: Case Studies of Venezuela and Yemen*, 12/2021, <https://www.sipri.org/publications/2021/other-publications/food-systems-conflict-and-peacebuilding-settings-case-studies-venezuela-and-yemen> [geraadpleegd op 12/05/2022]
- TalCual, *Banda del «Pitufo» quería instalarse en el territorio que era del «Koki» en la Cota 905*, 07/06/2024, <https://talcualdigital.com/banda-del-pitufo-queria-instalarse-en-el-territorio-que-era-del-koki-en-la-cota-905/> [geraadpleegd op 17/06/2024]
- TalCual, *ONU atendió a 2,3 millones de personas en situación de vulnerabilidad el año pasado*, 12/06/2023, <https://talcualdigital.com/onu-atendio-a-23-millones-de-personas-en-situacion-de-vulnerabilidad-el-ano-pasado/> [geraadpleegd op 13/06/2023]
- TalCual, *Paulo de Oliveira: El problema es que el sistema eléctrico nacional está obsoleto*, 01/09/2024, <https://talcualdigital.com/paulo-de-oliveira-el-problema-es-que-el-sistema-electrico-nacional-esta-obsoleto/> [geraadpleegd op 02/09/2024]
- The Atlantic (Peyer G.), *Is Venezuela Serious About Invading Guyana?*, 15/05/2024, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2024/05/venezuela-guyana-essequibo-border-dispute-referendum/678173/> [geraadpleegd op 30/07/2024]
- The Economist, *Juan Guaidó makes a dramatic attempt to oust Venezuela's regime*, 30/04/2019, [Juan Guaidó makes a dramatic attempt to oust Venezuela's regime \(economist.com\)](https://www.economist.com/news/2019/04/30/juan-guaido-attempts-to-oust-venezuela-s-regime) [geraadpleegd op 04/09/2024]
- The Guardian, *Venezuela primary results suspended in latest blow directed at opposition*, 30/10/2023, <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/30/venezuela-primary-election-results-suspended-machado-maduro> [geraadpleegd op 30/08/2024]
- The New Humanitarian (Dahl M.), *Stronger Colombian-Venezuelan ties fail to ease migrant hardships*, 15/06/2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/06/15/colombia-venezuela-ties-fail-migrant-hardships> [geraadpleegd op 26/06/2023]
- The New Humanitarian, *Hunger, healthcare, and schools: Reasons to leave Venezuela (along with a Maduro poll win)*, 25/06/2024, <https://www.thenewhumanitarian.org/analysis/2024/06/25/hunger-healthcare-schools-reasons-leave-venezuela-maduro-poll-win> [geraadpleegd op 25/07/2024]
- The New York Times (NYT) (Kurmanaev A.), *Venezuela's Collapse Is the Worst Outside of War in Decades, Economists Say*, 17/05/2020, <https://www.nytimes.com/2019/05/17/world/americas/venezuela-economy.html> [geraadpleegd op 04/09/2024]

The New York Times (NYT), *Ferraris and Hungry Children: Venezuela's Socialist Vision in Shambles*, 21/03/2023, <https://www.nytimes.com/2023/03/21/world/americas/venezuela-economy-wealth-gap.html?searchResultPosition=1> [geraadpleegd op 04/09/2024]

The New York Times (NYT), *What Happens When Half a Million People Abandon Their City*, 01/09/2024, <https://www.nytimes.com/2024/09/01/world/americas/venezuela-maracaibo-migration.html> [geraadpleegd op 03/09/2024]

The Washington Post (Krygier R.), *Venezuela's universities feel the sting of economic and political crisis*, 17/11/2017, https://www.washingtonpost.com/world/the_americas/venezuelas-universities-feel-the-sting-of-economic-and-political-crisis/2017/11/15/665068aa-c59b-11e7-9922-4151f5ca6168_story.html [geraadpleegd op 09/03/2020]

Transparenciave.org, *Más de USD 9.400 millones al año dejan las economías ilícitas en Venezuela*, 06/2022, [Más de USD 9.400 millones al año dejan las economías ilícitas en Venezuela - Transparencia Venezuela](#) [geraadpleegd op 04/09/2024]

Transparency International, *Corruption perception index, 2023*, <https://www.transparency.org/en/cpi/2023/index/ven> [geraadpleegd op 12/07/2024]

Transparency International, *corruption perceptions index 2021*, 25/01/2022, <https://www.transparency.org/en/cpi/2021/index/ven> [geraadpleegd op 21/04/2022]

Transparency Venezuela, *Organised Crime and corruption in Venezuela: A problem of State*, 06/2020, [Organised-Crime-in-Venezuela-Collusion-between-Crime-and-Government.pdf \(transparencia.org.ve\)](#) [geraadpleegd op 04/09/2024]

United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *A/HRC/56/63: Situation of human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights*, 28/06/2024, [A/HRC/56/63: Situation of human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights - Advance unedited version | OHCHR](#) [geraadpleegd op 22/07/2024]

United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *UN Special Rapporteur on the right to food by Mr. Michael Fakhri*, 14/02/2024, [20240214-eom-statement-venezuela-sr-food-en.pdf \(ohchr.org\)](#) [geraadpleegd op 22/07/2024]

United Nations Human Rights Council (UNHRC), *Temporary Protection Status in Colombia*, 11/2021, <https://reliefweb.int/report/colombia/temporary-protection-status-colombia-november-2021-0> [geraadpleegd op 16/05/2022]

United Nations Human Rights Council (UNHRC), *Report of the independent international fact-finding mission on the Bolivarian Republic of Venezuela*, 20/09/2022, p. 10, https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/ffmv/2022-09-20/A_HRC_51_43_AdvanceUneditedVersion.docx [geraadpleegd op 11/06/2024]

United Nations Human Rights Council (UNHRC), *Report of the independent international fact-finding mission on the Bolivarian Republic of Venezuela [A/HRC/54/57]*, 15/12/2023, p.4, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2098195/q2318834.pdf> [geraadpleegd op 15/07/2024]

United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Report of the International Fact-Finding Mission on the Bolivarian Republic of Venezuela*, 16/09/2020, [Independent International Fact-Finding Mission on the Bolivarian Republic of Venezuela | OHCHR](#) [geraadpleegd op 04/09/2024]

Venezuela, Ministerio del Poder Popular para la Defensa, *Fuerza Armada, s.d.*, <https://www.mindefensa.gob.ve/mindefensa/> [geraadpleegd op 07/06/2024]

Washington Office on Latin America (WOLA), *Migrants in Colombia: Between government absence and criminal control*, 20/06/2024, <https://www.wola.org/analysis/migrants-in-colombia-between-government-absence-and-criminal-control/> [geraadpleegd op 30/08/2024]

Wilson Center (Ebus B.), *Exploiting Venezuela's Uncertain Future: Resource Conflicts and the Environment*, 03/2022,

<https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/uploads/documents/Bram%20Ebus%20Final.pdf>
[geraadpleegd op 05/05/2022]

Wilson Center (Penfold M. & Arnson C.), *Overcoming Barriers to Humanitarian Aid in Venezuela*, 03/2023,
<https://www.wilsoncenter.org/publication/overcoming-barriers-humanitarian-aid-venezuela#:~:text=Overcoming%20Barriers%20to%20Humanitarian%20Aid%20in%20Venezuela%20%7C%20Wilson%20Center> [geraadpleegd op 12/06/2023]

World Food Programme (WFP), *Venezuela Annual Country Report 2023*, 29/03/2024, p.3,
<https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000157770/download/> [geraadpleegd op 25/07/2024]